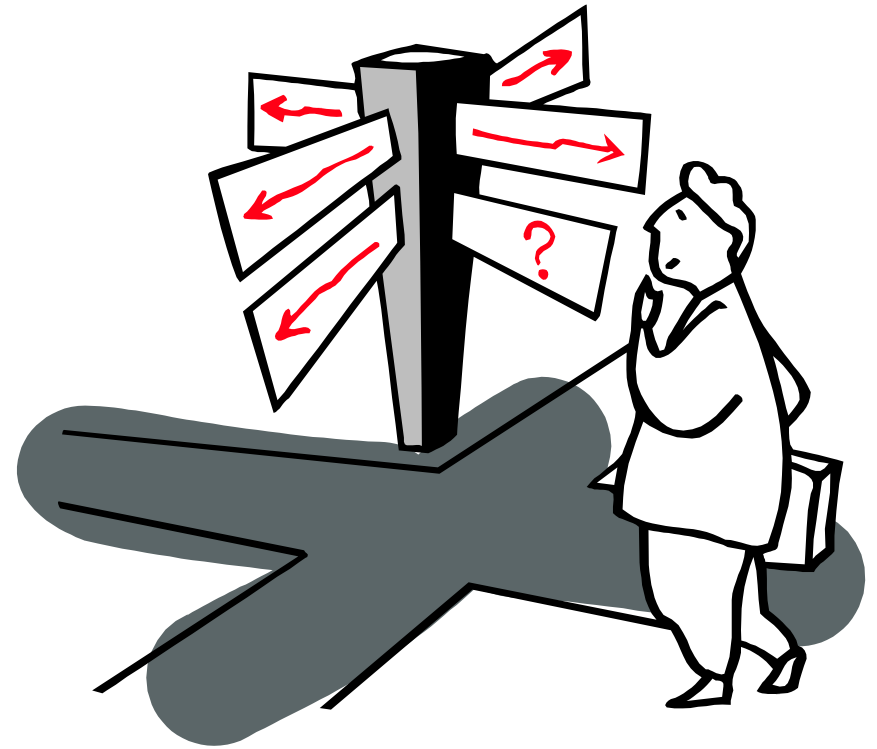

Sviatosti a morálka

3. ročník a septima

Skriptá pre vnútornú potrebu GCM

Zoznam použitej literatúry a prameňov

1. Filipek Andrej: **Cez symbolickú reč liturgických znakov bližšie ku Kristovi**; Dobrá kniha 2001; edícia Dialógy.
2. Gerčák František: **Potulky Bibliou**; Vydavateľstvo Michala Vaška – Ružová 22, Prešov; 1999.
3. Gerčák František: **Poznaj a ver – Sviatosti**; Vydavateľstvo Michala Vaška – námestie Kráľovnej pokoja 3, Prešov; 2002.
4. Sinka Tarsycjusz, CM: **Liturgické symboly**; Kňazský seminár sv. Gorazda v Nitre; 1994.
5. **Katechizmus Katolíckej Cirkvi**; SSV; Trnava 1999.
6. **Kódex Kanonického Práva**; KBS, Bratislava, 1996
7. **Sväté Písmo SZ a NZ** ; Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, Rím 1995

Imprimatur: Mons. Marián Chovanec, pomocný biskup a generálny vikár
Biskupský úrad Nitra; č. 1360/2005; dňa 12.10.2005

Pre súkromnú potrebu GCM spracovala Mgr. Marta Čáčová, (sr. Juliána, Praem)

1. Liturgia všeobecne a jej význam

Termín **liturgia** sa dnes všeobecne používa, po prvýkrát ho však použil v roku 1558 **Georg Cassander**, belgický teológ a liturgista v latinskej forme **liturgica**. Až v 18. storočí bol termín a jeho odvodeniny použitý na všetky liturgické činnosti v Cirkvi. V stredoveku latinskí autori používali pri opisovaní Božej služby v Cirkvi tieto aj termíny: cultus, celebratio, sacra, officium, servitus, caeremonia....

Samotné slovo liturgia je zložené z dvoch výrazov:

1. zo slova leitos od leos, iónske laos, to znamená **ľud, ľudový**
2. zo slova ergon, to znamená **úkon, skutok, činnosť**

V **Grécku** sa slovom liturgia označovali rozličné skutky, činnosti na poli politickom i spoločenskom. Postupným vývojom označovalo akúkoľvek činnosť obyvateľstva, až sa napokon výraz používal len na označenie kultových činností. Znamenal úctu prejavovanú božstvám, najčastejšie v mystériách.

Septuaginta pojmom liturgia vyjadruje hebrejské termíny sheret – pričom tento termín chápe výlučne ako termín vyjadrujúci **kultovú službu** a aboad, služba levítov v chráme pri rozličných obetách.

V **NZ** sa termín liturgia vyskytuje veľmi málo, len 15 krát. Najčastejšie v liste Hebrejom a má tieto významy:

- a) rituálny kult SZ (Lk 1, 3; Hebr 1,7; 9,21; 10,11)
- b) verejná služba (liturgom sa nazýva vyberač daní por. Rim 13,6)
- c) verejný duchovný kult NZ (Sk 13,2)
- d) materiálna pomoc, zbierka darov pre núdzných kresťanov (Rim 15,27; Flp 2,39; 2Kor 9,12)
- e) nový kresťanský kult (Hebr 8,2-6)
- f) misijné účinkovanie ap. Pavla (Flp 2,17)

Tento stručný prehľad rozličných významov slova liturgia nás neopravňuje, aby sme tým zdôvodňovali spoločenský charakter liturgie. Môže nás udivovať, že tento pojem neobsahuje špeciálne vlastnosti, ktoré majú vzťah ku kresťanskému kultu. No napriek tomu pojem laeturgia, sa stal

terminus technicus na označenie kresťanského kultu, ktorý je zložitou skutočnosťou, zahrňujúcou tak vnútornú, ako i vonkajšiu úctu k Bohu a posvätenie človeka.

Liturgia počas cirkevného roku predstavuje jednu kresťanskú pravdu za druhou. Je teda **školou viery**.

Je však predovšetkým **školou modlitby**, lebo ponúka modlitbe obsah a formu i základné predpoklady modlitby.

Pri pestovaní duchovného života je **školou askézy**, čiže vnútornej disciplíny, ale aj vonkajšej. Liturgia si vyžaduje vnútornú i vonkajšiu disciplínu pri zbožnom vykonávaní posvätných obradov. Slávi sa v spoločenstve. **Individualizmus tu nemá miesto.** Účasť na liturgii odкрýva spoločenské cnosti a každému dáva pocit spolupatričnosti so spoločenstvom.

V liturgii má svoje miesto aj umenie, hudba, spev. Napomáha to hlbšiemu pozdvihnutiu duše k Bohu.

Ešte jeden pojem v súvislosti s liturgiou a to pojem **liturgika**. Je to teologická veda o liturgii v Cirkvi, ktorá sa zaoberá dejinami, záväznou formou, teologickou ideou, pastoračnou funkciou i asketicko-mystickým obsahom jednotlivých cirkevných obradov.

Liturgia je zameraná na oslavu Najsvätejšej Trojice. Kristus je prítomný ako prostredník Božieho života pre ľudí a oslavy Boha ľuďmi.

V tomto svetle je pochopiteľné tvrdenie Konštitúcie o posvätnej liturgii (Sacrosanctum concilium), že liturgia je vrcholom, ku ktorému smeruje činnosť Cirkvi, a zároveň je žriedlom, z ktorého plynie celá moc Cirkvi.

Čítaj Katechizmus Katolíckej Cirkvi (KKC): články 1066 – 1075

navyše aj o uzatváranie civilných manželstiev, ktoré sú z pohľadu Cirkvi neplatné a tým uzavreté spolužitie rovnako hriechne. Preto je potrebné členom Cirkvi aj formou prikázania zdôrazniť závažnosť Božieho zámeru, v ktorom má sviatostné manželstvo svoje nezastupiteľné miesto.

28.5 Piate prikázanie.

Podporovať Cirkevné ustanovizne.

Ustanovuje, že veriaci sú povinní prispievať, každý podľa svojich možností, na hmotné potreby Cirkvi. Konkrétne ide predovšetkým:

O apoštolát; starostlivosť o Božie chrámy; o potreby farnosti; o charitatívnu činnosť; katolícku tlač a iné katolícke média; podpora katolíckeho školstva; zúčastňovanie sa na brigádach vo farnosti; pomoc pri udržiavaní čistoty chrámu a podobne.

Všetky prikázania je možné zachovať nielen navonok, ale hlavne pre svoju dušu aj užitočne, len ak vonkajšie akty bude sprevádzať vnútorný úmysel lásky, viery, obety a zmysel pre spoločenstvo.

a večer niečo zajesť, zachovávajúc miestne zvyky, čo do kvality aj kvantity. **Zákon pôstu viaže od plnoletosti, teda od završenia 18. roku veku do začatia 60. roku veku.**

28.3 Tretie prikázanie

Aspoň raz v roku sa vyspovedať a vo Veľkonočnom období prijať Oltárnu sviatosť.

Na jednej strane zabezpečuje prípravu na Eucharistiu prijatím sviatosti pokánia, na druhej strane vyžaduje minimálny počet prijatia Pánovho Tela a Krvi v súvislosti s veľkonočnými sviatkami.

Sviatosť pokánia je všetkým, ktorí po krste ťažko zhrešili, je potrebná k spásu a sú to povinní urobiť nielen v hodine smrti, ale občas aj počas života – aj z Božieho príkazu, nielen z cirkevného.

Nesplňa tento príkaz ten, koho spoveď bola svätokrádežná alebo dobrovoľne neplatná a tým aj prijatie Eucharistie bolo svätokrádežné.

Prijatím viatika splní sa aj táto povinnosť.

28.4 Štvrté prikázanie.

Uzatvárať manželstvo pred tvárou Cirkvi.

Toto prikázanie ustanovuje, že veriaci sú povinní, pokiaľ sa rozhodli žiť v manželstve a splňajú všetky cirkevné podmienky, uzatvárať sviatosťné manželstvo v Božom chráme pred tvárou Boha a cirkevného spoločenstva.

Cirkev týmto spôsobom reaguje na alarmujúcu situáciu v spoločnosti, keď sa manželstvo ako inštitúcia často pokladá za prežitok a začína sa presadzovať trend rastúceho počtu tzv. manželstiev na skúšku, čiže voľných partnerských zväzkov bez uzatvárania manželstva a u veriacich párov ide

Vývoj liturgického života

Liturgický život sa vyvíja v úzkej spojitosti s rôznymi kultúrami, do ktorých sa vteľuje, obohacujúc sa nimi, a na druhej strane zas kultúry si osvojujú z liturgie nepopierateľné hodnoty. Môžeme hovoriť o dejinách liturgie – čas a o zemepise liturgie – miesto, kultúry. Bude nás zaujímať nielen vonkajšie správanie, ale aj vnútorné postoje účastníkov liturgie.

Pri kolíske kresťanskej liturgie stojí Ježiš Kristus ako osoba, jeho slovo, jeho spásny čin, teda ohlasovanie blahozvesti, ktoré rázne preniklo do ľudských dejín, jeho umučenie, smrť a zmŕtvychvstanie ako realizácia Božieho kráľovstva, ktoré svoje završenie dosiahne vo večnosti, ale aj udalosť Turíc - vyliatie Ducha Svätého. Ježiš sa vo svojom mesiášskom pôsobení zúčastňoval na liturgii národa, z ktorého pochádzal. Zdôrazňoval súlad medzi úctou k Bohu a láskou k človeku (por. Mt 5,23).

Liturgia Ježišových učeníkov bezprostredne po oslávení Syna človeka bola pamiatkou na to, čo Ježiš uskutočnil. Kresťania sa riadili len príkazom: „Toto robte na moju pamiatku.“

Je pozoruhodné, že prvotné kresťanské spoločenstvá nemali terminus technicus na označenie bohoslužby, ktorú slávili s takým zápalom. Nachádzame tu termíny: lámanie chleba (por. Sk 2,42.46); požehnanie kalicha (por. 1Kor 10,16); zhromaždenie (por. Sk 4,31; 13,44; 20,7; 1Kor 5,4; 11,17; 11,33; Hebr 10,25; Jak 2,2). Vyskytuje sa aj pojem leiturgia (Sk 13,2; Hebr 8,6; 12,28) na označenie liturgickej činnosti.

Eucharistia, t.j. lámanie chleba bolo **srdcom** prvokresťanského zhromaždenia, spočiatku v spojení s hostinou - agapé. **Základným prvkom** liturgie bolo **udeľovanie krstu** v mene Ježiša a neskôr aj v mene Otca i Syna i Ducha Svätého. Spoločenstvo prvotnej Cirkvi si bolo vedomé Ježišovej moci odpúšťať hriechy, ktorú odovzdal Cirkvi.

Starokresťanská liturgia bola spojená s láskou k blížnemu v každodennom živote, ktorý mal byť živou a svätou obetou na česť Bohu Otcovi. Kresťania mali jedno srdce (por. Sk 4, 32), milujúc všetkých. Prežívaná a uskutočňovaná liturgia bola kristocentrická, mala vyložene spoločenský charakter, bola úplne plná radosti a očakávania Pánovho príchodu. Nemôžeme si nevsimnúť aj prvok

pneumologický, ktorý je najzreteľnejší v kresťanských spoločenstvách pohanského pôvodu. Apoštol Pavol mu prenechal veľa miesta: „**Ducha neuháňajte, prorocťami nepohrdajte! Ale všetko skúmajte...**“ (1Sol 5,19-21). Keď sa koncom 1. storočia objavujú heretici alebo pseudocharizmatici, stretávame sa s dôraznejším vyžadovaním zachovať čisté učenie a poriadok v liturgii. V tom smere sú dôležité listy apoštola Pavla Timotejovi.

Rok 313 sa pokladá za úradný začiatok verejnej činnosti Cirkvi. Reskript predovšetkým priznával slobodu Cirkvi a pre kresťanstvo rovnoprávnosť s inými náboženstvami. V tom čase sa však hlásia k životu liturgie aj nové prvky.

- a) **Príliv nových členov Cirkvi si vyžadoval budovy zodpovedajúce sláveniu liturgie.** V Ríme bola po prvý krát „bazilikou“ nazvaná budova, ktorú postavil v roku 184 pred kristom na Forum Romanum cenzor Marcus Porcius (Porciova bazilika). Pomenovanie „bazilika“ sa pre cirkevnú stavbu po prvýkrát použilo v roku 303 a od čias Konštantína Veľkého satakto nazývajú väčšie cirkevné stavby pozdĺžneho tvaru (napr. Bazili Božieho hrobu v Jeruzaleme).
- b) **Mení sa štýl slávenia liturgie.** Liturgia si prisvojuje mnohé prvky z ceremónii dvora, stráca domáci charakter z čias prednicejských, je slávnostnejšia, bohatšia na ceremónie.
- c) **Cirkev sa postarala o rozvoj spevu.** V tomto smere si nebrala príklad z pohanských náboženstiev, ktoré používali rozličné hudobné nástroje. Sv. Augustín dosvedčuje, že spev hymnov a žalmov bol zavedený práve v tom čase ako bezprostredná reakcia na zvyk východných cirkví. Z Milána sa tento zvyk rozšíril na celú Cirkev.
- d) Na druhej strane, **veľmi rýchle šírenie kresťanstva nebolo dobré pre prehĺbenie viery**, a tak pozorujeme úbytok prijímajúcich Eucharistiu, povrchnosť v liturgii, na ktorú sa sťažuje sv. Augustín. Pasívna účasť na liturgických úkonoch, nedostatky v príprave na plnenie liturgických funkcií spôsobili, že liturgiu preberali duchovní, a tak postupne došlo ku klerikalizácii liturgie.
- e) Do tohto obdobia zapadá aj **rozvoj liturgie hodín**, a to v spojitosti s rozvojom monastického života, so vznikom **mužských a ženských mníšskych stredísk**. Mení sa štruktúra slávenia liturgie v týchto mníšskych strediskách a je odlišná od liturgie v sídle biskupa – v katedrále.
- f) Ďalším charakteristickým prvkom je **explózia liturgickej literárnej tvorby**. Vznikajú tak mnohé nové prefácie, kolekty, modlitby...

28.1 Prvé prikázanie

V nedeľu a prikázaný sviatok sa zúčastniť na svätej omši.

Vyžaduje od veriacich, aby svätili nedeľu – deň Pána, v ktorom sa pripomína Pánovo zmŕtvychvstanie ako aj hlavné tajomstvá prikázaných sviatkov. Zdržať sa práce (nakoľko je to možné) a stretnúť sa s Pánom a spoločenstvom veriacich pri Pánovom stole – sv. omši. Bližšie to rozoberá 3. Boží príkaz.

28.2 Druhé prikázanie

Zachovať prikázané dni pokánia.

Zabezpečuje zachovávanie obdobia askézy a pokánia, ktoré nás pripravujú na liturgické sviatky a prispievajú k tomu, že získavame nadvládu nad svojimi pudmi a slobodu srdca.

Skutky kajúcnosti možno konať rôznym spôsobom:

- skutok zriekania sa; skutok zbožnosti; skutok lásky k blížnemu;

Jednoducho povedané: **modlitba, pôst a pokánie.**

Dni pokánia záväznú pre celú Cirkev:

- **Popolcová streda a Veľký piatok** – Ich podstatné zachovanie zaväzuje pod ťažkým hriechom
- **Jednotlivé piatky v roku** – pokiaľ na piatok neprípadá prikázaný sviatok – slávnosť.
- **Zdržanlivosť od mäsitých jedál** zakazuje jesť mäso; nie však vajcia, mliečne produkty alebo čokoľvek z tuku zvierat. **Zákon viaže tých, čo dovŕšili 14. rok veku.**
- **Pôst** dovoľuje iba jedno jedlo cez deň dosýta, ale nezakazuje si ráno

Čo sa týka zákonov, pápež a Magistérium Cirkvi v jednote s ním vydávajú, majú na to právo na základe Ježišových slov v Evanjeliu na viacerých miestach:

„Kto vás počúva, mňa počúva, a kto vami pohŕda, mnou pohŕda. Kto však pohŕda mnou, pohŕda tým, ktorý ma poslal.“ (Lk 10,16)

„Veru, hovorím vám: Čo zviažete na zemi, bude zviazané v nebi, a čo rozviažete na zemi, bude rozviazané v nebi. A zasa vám hovorím: Ak budú dvaja z vás na zemi jednomyselne prosiť o čokoľvek, dostanú to od môjho Otca, ktorý je na nebesiach.“ (Mt 18,18-19)

Toto právo Cirkev uplatňuje aj dnes. **Počet cirkevných zákonov nie je vždy rovnaký. Mení sa podľa krajov, diecéznych zvyklostí a podľa naliehavosti doby.**

U nás poznáme a praktizujeme **päť cirkevných prikázaní.**

- 1. V nedeľu a prikázaný sviatok sa zúčastniť na svätej omši.**
- 2. Zachovať prikázané dni pokánia.**
- 3. Aspoň raz v roku sa vyspovedať a vo Veľkonočnom období prijať Oltárnu sviatosť.**
- 4. Uzatvárať manželstvo pred tvárou Cirkvi.**
- 5. Podporovať Cirkevné ustanovizne.**

- g) S literárnym rozvojom je spojený zánik improvizácie pri modlitbách, zjednocovanie a ustáľovanie textov.**
- h) Zvláštnym prvkom v rozvoji liturgického života je zdôrazňovanie historickosti kresťanstva. Prejavuje sa v prehlbovaní vzťahu k SZ; sakrálné stavby; formovanie liturgického roku a nedeľa bola uznaná za deň pracovného voľna (3. marca 321), zdržiavanie sa práce sa zdôrazňovalo viac ako dôležitejší prvok slávenia nedele.**

Rozvoj cirkevnej organizácie a vznik centralizácie v jednotlivých metropolách vedie ku vzniku liturgických rodín.

Liturgické rodiny v západnej a východnej cirkvi.

Pod pojmom rítus chápeme kultický skutok, náboženské gesto, liturgickú činnosť spoločenského, opakovaného, presne určeného významu, vďaka ktorej sa dostávame do kontaktu s Bohom, pod jeho vplyv. Ustálený špecifický súbor činností (rítov) charakteristických pre danú oblasť je základnom pomenovania: byzantský, kóptske, rímske a i. rítus. Niekedy sa namiesto tohto pojmu používa slovo „obrad“. Všeobecne sa hovorí o týchto liturgických rodinách a do nich patriacich vetvách, rítoch, liturgiách:

LITURGIE VÝCHODU:

A. Antiochijská rodina východosýrsky typ	C. Alexandrijská rodina
• Sýrsko-chaldejský rítus• Sýrsko-malarabský rítus• Sýrsko-nestoriánsky rítus	• Kóptske rítus• Etiópske rítus
	D. Jeruzalemský rítus

B. Antiochijská rodina západosýrsky typ
• Sýrsko-antiochijský rítus• Maronitský rítus• Arménske rítus• Byzantský rítus

LITURGIE ZÁPADU:

A. Severoafrický rítus
B. Rímske rítus
C. Ambroziánske rítus
D. Galský rítus
E. Mozarabský rítus
F. Keltsko-írsko-anglosaský rítus

3. Liturgické symboly

Liturgické znaky, ktoré tvoria vonkajšok liturgických úkonov, vyžadujú od účastníkov vieru, aby v konkrétnom zhromaždení a v konkrétnej osobe mohli splniť svoju spásnu úlohu. Lebo niečo iné vidíme a niečo iné máme vierou pochopiť a za viditeľnými znakmi nachádzať. Symbody v sebe obsahujú objektívny podstatný obsah, ktorý im nedal človek. Existujú dokonca i vtedy, keď si ich človek vôbec neuvedomuje. Nabáda nás k tomu biblický opis stvorenia, ktorý priznáva prvému človeku schopnosť chápať podstatu vecí: „...človek nazval každú živú bytosť.“ (Gn 2,19)

V každodennom živote si pomáhame rozličnými znakmi. Termín **znak** je kategóriou používanou v rozličných spojitostiach, preto nie je možné hovoriť o jeho jednoznačnom význame. Znakom je vec, bytosť, udalosť, činnosť, slovo, postoj, gesto alebo iný symbol. To, čo je znakom, má niečo ako dvojakú či dokonca mnohorakú realitu. Znak slúži ako prostriedok, most medzi dvoma svetmi, ako cesta k inej skutočnosti. Človek ako bytosť hmotno-duchovná, potrebuje symboly, aby si priblížil to, čo je duchovné. Mnohokrát hmlisté tušenie bohatého obsahu symbolu mu viac povie ako slová, lebo symbol spája do jedného všeobecného pojmu veľmi odlišné veci a reč iba čiastočne a len postupne predstavuje to, čo symbol môže predstaviť v jednom okamihu.

Znak je natoľko znakom natoľko nás otvára voči tomuto obsahovému systému a voči realite, ktorú vyjadruje, a uľahčuje nám mať na nej podiel.

V znaku človek nachádza svetlo tajomstva, jeho odlesk, aj seba vo vzťahu k tomuto tajomstvu. Otvára sa voči tomuto tajomstvu a je ním do určitej miery ovplyvňovaný. Znak totiž pozýva človeka, aby sa zastavil pri tajomstve, aby do toho tajomstva nazrel, aby nazrel do seba samého.

Druhy znakov:

1. **prirodzené** – (ľudské stopy v snehu – niekto pred nami; dym -prítomnosť ohňa; ...)
2. **dohodnuté** – (dopravné značky; signalizačné znaky; abeceda...)
3. **miešané** = liturgické – (dym kadidla - modlitba; kríž - kresťanstvo; kostol – dom Boží; voda - krst; hostia – prítomnosť J. Krista; ...)

Najčastejšie sa snažíme vyberať symboly tak, že im dávame aspoň niektoré vlastnosti prirodzených znakov. Preto platí, že **každý symbol je znakom, ale nie každý znak je symbolom.**

28. Cirkevné prikázania

Medzi ľudskými ohlasmi sú niekedy otázky a pochybnosti, či pápež a Cirkev má právo vyhlasovať nejaké záväzné pravdy – dogmy, alebo iné prikázania, ktoré viažu kresťanov vo svedomí.

Cirkev je mystické telo Ježiša Krista, o čom vyjadrenia sú aj v Novom zákone. Tiež je potrebné mať na zreteli, že podľa slov Ježiša Krista v nej prebýva on sám vo sviatostiach a osobitne v Eucharistii. („A hľa, ja som s vami až do skončenia sveta.“ Mt 28,20)

V Cirkvi prebýva a vedie ju podľa Ježišových slov Duch Svätý.

„A ja poprosím Otca a on vám dá iného Tešiteľa, aby zostal s vami naveky - Ducha pravdy, ktorého svet nemôže prijať, lebo ho nevidí, ani nepozná. Vy ho poznáte, veď ostáva u vás a bude vo vás. Nenechám vás ako siroty, prídem k vám.“ (Jn 14,16-18)

„Ale Tešiteľ, Duch Svätý, ktorého pošle Otec v mojom mene, naučí vás všetko a pripomenie vám všetko, čo som vám povedal.“ (Jn 14,26)

„Keď príde Tešiteľ, ktorého vám ja pošlem od Otca, Duch pravdy, ktorý vychádza od Otca, on o mne vydá svedectvo.“ (Jn 15,26)

„Keď príde on, Duch pravdy, uvedie vás do plnej pravdy, lebo nebude hovoriť sám zo seba, ale bude hovoriť, čo počuje, a zvestuje vám, čo má prísť. On ma oslávi, lebo z môjho vezme a zvestuje vám. Všetko, čo má Otec, je moje. Preto som povedal, že z môjho vezme a zvestuje vám.“ (Jn 16,13-15)

Z uvedeného vyplýva, že Duch Svätý účinkujúci v Cirkvi by nedovolil, aby Cirkev prijala niečo, čo je proti jej podstate a poslaniu danému jej zakladateľom – Ježišom, priviesť Boží ľud prostredníctvom prostriedkov, ktorými disponuje, do Božieho kráľovstva.

5. **Osobná urážka** – je to nespravodlivé porušenie cti človeka určitým spôsobom prítomného (fyzicky alebo morálne)

Urážka sa môže diať rôznymi spôsobmi:

- slovne – slovami, ktoré ľudia považujú za urážlivé
- úkonmi – zauchom, oplúvaním, vyplazením jazyka, mimikou.
- pasívne – odmietnutím úkonov (znakov), ktoré vyjadrujú česť a vzdanie úcty (pozdrav, podanie ruky ...)

Spravodlivosť vyžaduje, aby nactiutráhač napravil poškodenú povesť blížnemu, prípadne nahradil škody, ktoré blížny týmto utrpel.

6. **Lichotenie** (pochlebovanie, podlizovanie sa...) – každé slovo alebo správanie, ktoré povzbudzuje a utvrdzuje druhého v jeho zlých skutkoch a v jeho skazenom správaní.

Pochlebovanie je ťažkým previnením, ak sa človek stáva spoluvinníkom nerestí alebo ťažkých hriechov. Túžba preukázať službu alebo priateľstvo neospravedlňuje dvojakosť v reči.

Pochlebovanie je ľahkým hriechom, ak vychádza z túžby byť príjemným, vyhnúť sa nejakému zlu, uspokojiť nejakú potrebu alebo dosiahnuť oprávnené výhody.

7. **Chvastanie sa** (vystatovanie) – je previnením proti pravde. To isté platí aj **o irónii**, ktorá má za cieľ znevážiť niekoho tým, že zlomyseľne zosmiešňuje niektorú črtu jeho správania.

KKC dáva mnohé rady, ako pristupovať k pravde, ako rešpektovať pravdu a uvedomovať si, že právo na šírenie pravdy nie je absolútne. To je dôležité správne chápať a triediť pravdy podávané spoločenskými masovokomunikačnými prostriedkami.

Jediné tajomstvo, ktoré nemožno porušiť za nijakých okolností je spovedné tajomstvo !!!

Do skupiny miešaných znakov patria aj liturgické znaky. Druhý vatikánsky koncil hovorí, že: „viditeľné znaky sa upotrebujú v posvätnéj liturgii na označenie neviditeľných božských skutočností určil Kristus alebo Cirkve“.

Takýmto znakom dal Kristus moc, že duchovný účinok, ktorý naznačujú, svojou prirodzenosťou aj spôsobujú. A tak napr. voda, ktorá sa vo všeobecnosti používa na umývanie nečistoty a na kúpanie, v krstnom obrade, z vôle samého Krista, naznačuje aj spôsobuje duchovné obmytie v mene Najsvätejšej Trojice. Chlieb a víno, svojou prirodzenosťou určené na pokrm, sa premenením stávajú telom a krvou Krista a v prijímaní sa stávajú duchovným pokrmom.

Obsahové okruhy liturgických znakov:

- a) spomienkový (pripomína prípravné Božie pôsobenie v dejinách spásy)
- b) uskutočňujúci (realita spásy uskutočnená Kristom sa v Duchu Svätom stáva prítomnou v liturgickej akcii)
- c) eschatický (liturgické znaky ako pôsobenie zmŕtvychvstalého Krista, dávajú reálnu účasť tu a teraz v eschatickej = posmrtnéj realite)
- d) záväzný (konkrétne liturgická činnosť je výzvou k zaujatiu určitého postoja v každodennom živote, k pokračovaniu začatého diela. Toto je zvlášť zreteľné vo sviatostných znakoch)

Hlavným cieľom liturgie je **posvätenie a spása človeka a oslava Boha**, pričom jedno i druhé sa uskutočňuje v Cirkvi: „Zapáčilo sa však Bohu posväcovať a spasit' ľudí nie každého osve, bez akéhokoľvek vzájomného spojenia, ale vytvorit' z nich národ, ktorý by ho opravdivo poznal a sväto mu slúžil.“

Jednoducho povedané: posvätenie človeka, oslava Boha a zjednotenie ľudí s Bohom i medzi sebou navzájom.

Pápež Pius X. chápal aktívnu účasť na posvätných obradoch ako nevyhnutnú podmienku obnovy Cirkvi. Heslom jeho pontifikátu bolo Obnovit' všetko v Kristovi, čo mal v úmysle uskutočniť prostredníctvom liturgie, o ktorú sa veľmi živo zaujímal. **Liturgické úkony nie sú súkromnou činnosťou**, lež slávnosťami Cirkvi. Každý má svoju úlohu v spoločenstve zhromaždených kresťanov podľa rozdielnosti stavov, úloh a činnejši účasti pod vedením biskupov a kňazov.

3.1 Symbolika prirodzených prvkov v liturgii

Svetlo

- symbol spojený s Kristom – Iz 9,1; Ž 104,2; Jn1, 4.9; Jn 8,12
- víťazstvo nad hriechom

Kadidlo

- symbol modlitby a obety Bohu – Lk 2, 1-12; Zjv 5,8; 8,3
- odháňanie zlých duchov

Chlieb

- symbol spásy a požehnaní – Ž 37,25; 132,15
- symbol radosti a vnútorného pokoja – Iz 30,23

Voda

- symbol očistenia a života – Gn 2, 10-14; 2Kr 5,10-14

Víno

- symbol dezinfekcie a lieku – Ž 104,15
- symbol duchovných darov – Prís 9,2; Mt 26,28; Jn 2, 3-10

Olej

- symbol požehnaní, lieku a posvätenia – Gn 28, 10-19; 1Sam 9,15-10,1; Jak 5,14-15
- symbol Ducha Svätého – 1Kr 19,16; 1Sam 16,13

Sol'

- symbol ochrany pred hriechom – 2Kr 2,19-22

Popol

- symbol smrti, pokánia – Gn 18,27

27.3 Hriechy proti cti a dobrej povesti

1. **Nerozvážne posudzovanie (opovážlivosť)** – kto hoci aj mlčky bez dostatočného podkladu pripúšťa ako pravdivú nejakú morálnu chybu blížneho.
2. **Posudzovanie** – kto si utvoril v mysli pevný úsudok o hriechu blížneho bez dostatočných dôkazov.
3. **Ohováranie** – kto bez objektívne platného dôvodu odhaľuje chyby a previnenia blížneho osobám, ktoré o nich nevedia.
 - kto nespravodlivo porušuje dobrú povesť blížneho, zjavovaním jeho skutočných tajných chýb, alebo ktoré ohovárač považuje za skutočné.
 - kto bezdôvodne rozpráva o chybách iných.
4. **Osočovanie** – kto tvrdeniami, ktoré sú v rozpore s pravdou, poškodzuje dobré meno druhých a dáva príležitosť k mylným úsudkom o nich.
 - kto nespravodlivo porušuje dobrú povesť blížneho vedomým zjavovaním nepravdivých chýb o ňom.
 - kto na iného chyby vymýšľa alebo ich zveličuje a potom ich o ňom rozširuje.

Priamo ohovára a osočuje ten, kto má aj úmysel pozbavovať blížneho dobrej povesti.

Nepriamo kto ten úmysel nemá.

Chyba blížneho môže byť:

- **tajná** – nevie o nej nik, alebo len malý okruh ľudí
- **verejná** – rozšírená verejne alebo v širokej uzavretej spoločnosti
 - právnicko verejná – rozsudkom sudcu
 - skutkovo verejná – skutok bol spáchaný verejne alebo tajne a potom bol rozšírený vo verejnosti

Pravdivé chyby blížneho je dovolené niekedy zjaviť a niekedy je to aj povinnosťou. V kolízii dober musí niekedy ustúpiť nepravdivá dobrá povesť nad iným dobrom. Napr.: keby sa nehodný človek dostal do úradu, v ktorom jeho tajný hriech by bol na škodu spoločnosti a spoločnému dobru.

Na druhej strane nie je vždy dovolené povedať pravdu a niekedy je povinnosť nepovedať pravdu. Napr.: Nie je dovolené rozprávať o chybách iných, aj keď sú skutočnosťou; nie je dovolené prezradiť úradné tajomstvo, lekárske, svedecké tajomstvo; nemusíme zvedavcovi a klebetníkovi povedať všetko.

V určitých situáciách pre dobro individuálne alebo spoločné je prípustné na otázku, kde sa dá, - mlčať alebo odmietnuť odpoveď – je to tzv. **utajovanie pravdy**.

Dar reči mi slúži pre spoločné dobro!

Mučníctvo je najvyššie svedectvo o pravde viery; označuje svedectvo, ktoré siaha až po smrť. (KKC § 2473)

2. **Omyl** – reč proti objektívnej pravde s neprekonateľnou nevedomosťou.

27.2 Právo na česť a dobrú povest'

1. **Česť** – vnútorný dobrý úsudok o človeku a jeho kvalitách (čnosti, nadanie, múdrosť, vzdelanie, majetok, ...); vonkajšie svedectvo o jeho kvalitách.
2. **Dobrá povest'** – verejné uznanie kvalít človeka (pozri Mt, 7,1-4; Prís 22,1). Keď je dobrá povest' človeka pravdivá, vtedy má na ňu právo absolútne a univerzálne. Aj mŕtvy má právo na dobrú povest'.
3. **Falošné svedectvo** – ak sa nejaké tvrdenie, ktoré je v rozpore s pravdou, vyjadrí verejne, nadobúda osobnú závažnosť. Pred súdom sa stáva falošným svedectvom.
4. **Krivá prísaha** – ak sa falošné svedectvo koná pod prísahou (viď 2. prikázanie).

4. Slávenie liturgie v Cirkvi

- I. **celebrant** – kňaz, biskup
- II. **diakon** – služobník, pomocník celebranta
- III. **lektor** – ten, ktorý číta Božie slovo (lekcie) pri sv. omši
- IV. **veriaci** – sväté spoločenstvo na oslavu Boha
- V. **iné liturgické služby** – akolyta, miništranti, žalmista, komentátor, ceremonár, ...

Čítaj KKC: články 1136 - 1144

4.1 Gestá v liturgii

Spoločné úkony a gestá majú zachovávať s rovnakou úctou všetci účastníci liturgického zhromaždenia. Sú prejavom jednoty a spoločenstva zhromaždených veriacich, vyjadrujú myseľ a duchovný postoj a tiež ich ovplyvňujú.

Znamenie kríža

- Znak vykúpenia - je výsostne kresťanským symbolom; spájanie protikladov; znak prinášajúci zdravie a ochranu pred nešťastím. Od 2. storočia robili prví kresťania na čele katechumenom kríž na znamenie príslušnosti ku Kristovi. Počnúc 4. stor., bol znak kríža zavedený ako trvalý znak a bol chápaný ako vyznanie viery. Už v 8. stor. pri sv. omši biskup žehnal seba samého na čele, častejšie žehnal aj veriacich, zvlášť pri exorcizmoch. Od 8. stor. sa spomína znamenie kríža na ústach a od 12. stor. na čele, na ústach a na prsiach. Od 13. storočia sa objavuje veľký kríž rukou od čela na pravé a potom ľavé rameno, ako to robia veriaci východného obradu aj dnes. Latinský (veľký) kríž vstúpil do liturgie až v 16. storočí.

Státie

- Znak radosti z vykúpenia; prejav dôstojnosti a úcty voči Bohu; prejav slobody Božích detí. Je základným postojom v liturgii. Znamená aktívnu účasť človeka v liturgii a ochotu konať. Je tiež prejavom vďaky a očakávania. Človek stojac pred Bohom v modlitbe sa otvára pre nebeské veci a ako slobodná bytosť sa vedome dáva Bohu k dispozícii.

Sedenie

- Je postojom počúvajúceho žiaka.: „*Mária si sadla Pánovi k nohám a počúvala jeho slovo.*“ (Lk 10,39). Zvyk sedieť počas čítania Biblie a homílie siaha k počiatkom kresťanstva. Môže tiež znamenať odpočinok, nemá však nič spoločné s gestom žiaľu, ktorý bol typický pre staroveký Východ, ako to spomína Ž 137, či Náreky proroka Jeremiáša. Predovšetkým je to postoj, ktorý uľahčuje sústredenie potrebné na počúvanie, prijímanie a rozjímanie Božieho slova. Okrem toho, ak pri vysluhovaní sviatosti zmierenia kňaz sedí, vyjadruje tým súdny charakter tejto sviatosti.

Kľáčanie, pokľaknutie

- Vyjadruje hlbokú úctu alebo ľútosť, kajúcnosť. Tiež symbolizuje toho, kto prosí. (Ezd 9,5; 2Kr 6,13; Mk 1,40; Mt 17,15). Sám Ježiš sa modlil k svojmu Otcovi a kľáčiac prosil o pomoc (Lk 22,41), podobne sv. Štefan (Sk 7,60).

Kľáčanie pri modlitbe je prejavom: pokory, vrúcnosti, adorácie a úcty

Úklon

- Vo východnej liturgii nebolo známe kľáčanie či pokľaknutie, ale poklona, úklon. Je prejavom hľbokej úcty a oslavy. To isté znamená v západnej liturgii, ktorá pozná trojaké úklony: 1. malý – úklon hlavy 2. stredný – úklon v ramenách 3. hlboký – úklon celého trupu v pravom uhle, pričom by sa mali končeky prstov zložených rúk dotknúť nôh v úrovni kolien, ak predpisy nestanovia inak. Čas a charakter úklon určuje vždy presne misál, sakramentár alebo breviár.

podstate (čiže **objektívnu pravdu**). Napr. sub. pravda bola: Slnko obieha okolo Zeme. Objektívna pravda je opačná a nezávisí od tvrdenia subjektu. **Objektívna pravda existuje nezávisle od človeka a od jeho poznania.**

5. Pravdovravnosť – čnosť, ktorá vedie človeka k tomu, aby vravel len to, čo je pravdivé.

Pravdovravnosť je v súlade s **čnosťou spravodlivosti**, lebo človek má právo počuť od druhého pravdu. Patrí právom medzi sociálne čnosti, lebo je základom pre spoločenské vzťahy a správny spoločenský život.

Pravdovravnosti je príbuzná **vernosť – morálna čnosť, ktorá vedie vôľu k splneniu toho, čo sľúbila.**

27.1 Hriechy proti ôsmemu prikázaniu

1. Luhanie (lož, klamstvo, cigánstvo, klamanie) – je to:

- niečo povedané, čo sa nezhoduje s myšlienkami človeka
- je to reč proti myšlienke (iné v srdci, iné na jazyku)
- je to reč proti subjektívnej pravde
- reč, ktorá sa protiví právu počúvajúceho na pravdu
- falošná reč, ktorá poškodzuje dôveru medzi ľuďmi
- reč proti dobru, ktoré prináša pravda
- nepravdivý výrok vyslovený s úmyslom klamať

Druhy luhania:

- **záujmové** – prostredníctvom nepravdy získať prospech
- **škodlivé** – klamstvom chciet škodiť blížnemu
- **žartovné** – prednesené na pobavenie v spoločnosti. Počúvajúcí teda vie, že to nie je pravda, alebo sa to dozvedia dodatočne, aby im z toho nemohla vzniknúť ujma.

Klamstvo je hriechom samo o sebe, preto ho nikdy neslobodno použiť, ani kvôli úniku z najväčšieho nebezpečenstva.

„Veď všetci sa prehrešujeme v mnohom. Kto sa neprehrešuje slovom, je dokonalý muž, schopný udržať na uzde aj celé telo. Keď dávame koňom do úst zubadlo, aby nás poslúchali, ovládame celé ich telo. Hľa, aj lode: hoci sú také veľké a ženú ich prudké vetry, maličké kormidlo ich riadi ta, kam chce kormidelník. Tak aj **jazyk: je to síce malý úd, ale honosí sa veľkými vecami**. Pozrite, aký malý oheň akú veľkú horu zapáli! Aj jazyk je oheň, svet nepravosti; jazyk je medzi našimi údmi ten, ktorý poškvŕňuje celé telo, rozpaľuje kolobeh života a sám je peklom rozpálený. Človek krotí a aj skrotil všetky druhy zveri, vtákov, plazov i morských živočíchov, no jazyk nik z ľudí skrotiť nemôže. Je to nepokojné zlo, je plný smrtiaceho jedu. Ním dobrorečíme Pánovi a Otcovi, a ním aj zlorečíme ľuďom, stvoreným na Božiu podobu. Z tých istých úst vychádza dobrorečenie i zlorečenie. A nemá to tak byť, bratia moji. Vari prameň chrlí tým istým otvorom vodu sladkú aj horkú. Vari môže, bratia moji, figovník rodiť olivy alebo vinič figy? Ani slaný prameň nemôže dávať sladkú vodu.“ (Jak 3,2-12)

Čo poškvŕňuje človeka – „Potom zavolať k sebe zástup a povedal im: „Počúvajte a pochopte: **Človeka nepoškvŕňuje to, čo vchádza do úst, ale čo vychádza z úst, to poškvŕňuje človeka**.“ Tu pristúpili učenici a povedali mu: „Vieš, že sa farizeji pohoršili, keď počuli, čo si povedal?“ On im odpovedal: „Každú rastlinu, ktorú nezasadil môj nebeský Otec, vytrhnú aj s koreňom. Nechajte ich. Sú slepými vodcami slepých. A keď slepý vedie slepého, obaja padnú do jamy.“ Peter mu na to povedal: „Vysvetli nám toto podobenstvo.“ On odvetil: „Ešte ani vy nechápete? Nerozumiete, že všetko, čo vchádza do úst, ide do brucha a vylučuje sa do stoky? Ale to, **čo vychádza z úst, pochádza zo srdca a poškvŕňuje človeka. Lebo zo srdca vychádzajú zlé myšlienky, vraždy, cudzoložstvá, smilstvá, krádeže, krivé svedectvá, rúhanie**. Toto poškvŕňuje človeka; ale ješť neumytými rukami, to človeka nepoškvŕňuje.“ (Mt 15, 10-20; por. Mk 7,15))

Jednoducho povedané, toto prikázanie nám prikazuje vravieť pravdu. Pravda je len jedna, ale môže mať rôzne prívlastky. Podľa toho je niekoľko druhov **definícií pravdy**:

1. **Scholastická** – Pravda je súhlas veci a rozumu.
2. **Logická** – keď si rozum tvorí správny úsudok o veciach; získavame o veciach pravdivé poznanie.
3. **Morálna** – keď je reč v súlade s myslením hovoriaceho človeka.
4. **Subjektívna** – nedokonalé úsudky človeka, často nesprávne, falošné – spôsobené omylnosťou a nemožnosťou zachytiť skutočnosť v jej pravej

Pozdvihnutie očí

- Prejav nasmerovania duše a mysle k Bohu. Modliaci sa v túžbe po Bohu spontánne obracal svoj zrak hore. V starých liturgiách to bolo ponechané na ľubovôľu modliaceho sa. Toto gesto malo uľahčiť uvedomenie si Božej prítomnosti a dosiahnutie väčšej vrúcnosti v modlitbe. Tento zvyk sa uchoval aj v dnešnej liturgii.

Bitie sa v prsia

- V kresťanstve sa od počiatku pokladalo za prejav pokánia, keďže srdce sa považuje oddávna za sídlo vôle a citu, teda aj za sídlo hriechu, načo upozorňuje sám Ježiš: „Lebo za srdca vychádzajú zlé myšlienky, vraždy ...“ (Mt 15,19). No srdce sa pokladá aj za symbol lásky a všetkého, čo je duchovné: „Božia láska je rozliata v našich srdciach skrze Ducha Svätého, ktorého sme dostali.“ (Rim 5,5). Preto, keď sa človek bije v prsia, naznačuje ako mýtnik v chráme (Lk 18,13) alebo ako zástupy, ktoré videli ukrižovanie (Lk 23,48), že si uvedomuje svoj hriech, verejne ho vyznáva a z celého srdca ľutuje.

Bozk pokoja

- Bozk vznikol z dýchnutia, pri ktorom sa prejavovala duša ako prenášajúca silu a darujúca život. Bozk je prejavom úcty a duchovnej oddanosti. Veľmi často mal posvätný charakter i obsah. Tento úkon existoval v kresťanskej liturgii od samého začiatku. Bol prejavom nadprirodzenej lásky, bratstva, pravovernosti, jednoty, pokoja a zmierenia, preto sa v liturgii sv. omše uskutočňoval pred svätým prijímaním. Jednotu s Cirkvou a Kristom korunuje sväté prijímanie. Liturgia pozná aj bozkávanie vecí ako prejav úcty – bozkáva sa oltár, evanjeliár ... Dnes je bozk nahradený znakom pokoja = podanie si rúk.

Gestá rúk

- Neodmysliteľným orgánom na vykonávanie rozličných vonkajších činností je pre človeka ruka. Pomocou nej môže ničieť, vraždiť, ale aj uzdravovať a požeňovať. Prví kresťania sa modlili ako pohania s predpaženými rukami, s dlaňami obrátenými hore, čo vyjadrovalo ich očakávanie pomoci zhora. Neskôr s rozpaženými rukami, čo symbolizovalo Ukrižovaného Krista, ako prostredníka medzi nimi a Bohom. To potvrdzujú aj obrazy v katakombách.

27. Ôsme prikázanie

Dnes sa toto gesto rozťahnutých, mierne zdvihnutých rúk udržalo pri recitovaní alebo speve niektorých modlitieb sv. omše.

Zvyk skladať ruky pri modlitbe pochádza z 13. stor. a je odvodený z obradu prejavíť úctu svojmu suverénovi, keď vazal dostával od svojho pána vonkajší symbol investitúry. Tento obrad prešiel do liturgie kňazského svätenia pri sľube poslušnosti svojmu biskupovi. Zloženie rúk dľaňami k sebe s vyrovnanými prstami, so skríženými palcami pri modlitbe bolo symbolom úpenlivej prosby v mene ukrižovaného Krista. Na Východe to isté vyjadrovali ruky preložené cez prsia. Zložené ruky sú tiež symbolom ducha pokory a dôvery v Boha.

Vkladanie rúk je najstarší liturgický obrad. Znamenalo buď poverenie toho človeka dôležitým poslaním, odovzdanie požehnania alebo odovzdanie moci, Ducha Svätého, či uvoľnenie spod moci zlého ducha.

Prostrácia

- Ležanie dole tvárou k zemi bolo známe už v SZ (Gn 17,3; Joz 5,15). V kresťanstve toto gesto jestvovalo ako prejav súkromnej zbožnosti. Dnes má toto gesto miesto pri diakonskej, kňazskej vysviacke, u rehoľníkov pri skladaní doživotných sľubov počas Litánií k svätým a fakultatívne na začiatku liturgie Veľkého piatku. Je znakom hlbokkej adorácie, pokánia a úplnej odovzdanosti sa Bohu.

Procesia

- V začiatkoch kresťanstva sa vzhľadom na čas prenasledovania mohli konať iba pohrebné sprievody. Po Milánskom edikte sa procesie stávali častejším zjavom v živote Cirkvi. Podľa symboliky prototypom všetkých procesií bolo putovanie Izraelitov do zaslúbenej zeme. Tento význam má každá procesia, nezávisle od jej osobitného cieľa: Procesie môžeme rozdeliť na:

- I. procesia ku ... alebo do... – dôraz je na mieste
- II. procesia s ... – dôraz je na osobe, predmete úcty
- III. procesia na ... alebo pre... – dôraz na vyprosovaní
- IV. procesie vo svätej omši: na vstup, na evanjelium, s obetnými darmi, na sväté prijímanie.

Znenie: Nebudeš krivo svedčiť proti svojmu bližnému.

„Nevysloviš krivé svedectvo proti svojmu bližnému!“ (Ex 20,16)

„Otcom bolo povedané: »Nebudeš krivo prisahať, ale splniš, čo si Pánovi prisahal.«“ (Mt 5,33)

Ôsme prikázanie **zakazuje klamať a prekrúcať pravdu vo vzťahu k druhým.**

Čo hovorí Biblia o pravde? Sväté písmo dosvedčuje, že: „Boh je prameň všetkej pravdy; Jeho slovo je pravda; Jeho zákon je pravda;

„Jeho vernosť z pokolenia na pokolenie...“ (Ž 119,90)

„Nech sa ukáže, že Boh je pravdivý a všetci ľudia klamú, ako je napísané: „Aby si sa ukázal spravodlivý vo svojich slovách a zvíťazil, keď Ťa budú súdiť.““ (Rim 3,4)

V Ježišovi Kristovi sa zjavila celá Božia pravda. On je „plný milosti a pravdy“ (Jn 1,14), je svetlo sveta“ (Jn 8,12), je Pravda. **Nasledovať Ježiša znamená žiť v „Duchu Pravdy“.** (Jn 14,17), ktorého posielala Otec v jeho mene a ktorý nás uvádza do „plnej pravdy“. Ježiš učí učeníkov i nás bezpodmienečnej láske a pravde:

„**Vaša reč nech je áno - áno, nie - nie.**“ (Mt 5,37)

Vonkajším prejavom zmýšľania je ľudská reč. Jej reprezentantom je jazyk. Jazyk je témou rôznych ponaučení:

neprijateľným, ak je sprevádzaný násilnosťami alebo ak sa mu určujú ciele, ktoré nie sú priamo spojené s pracovnými podmienkami alebo sú proti spoločnému dobru.

4. Úžerníctvo – požičiavanie za neprimeraný úrok.

Je to aj jav, keď veriteľ zneužíva biedu alebo bezvýchodiskové postavenie toho, ktorý si pre nesplnenie podmienok nemôže požičať v štátnych inštitúciách a žiada od neho oveľa vyššie úroky ako sú bežné.

5. Ničenie spoločného majetku – ide o poškodenie a lebo zničenie spoločnej veci (verejné priestranstvá, dopravné prostriedky, školské zariadenia a pod.).

Spáchaná nespravodlivosť si vyžaduje odškodnenie. Výmenná spravodlivosť vyžaduje vrátenie odcudzeného dobra. (Lk 19,8)

6. Ďalšie hriechy – vedomé si ponechanie požičanej veci; podvádzanie pri obchodovaní; špekulácie pri ocenení; podplácanie; privlastnenie spoločného majetku; zlé a nekvalitné práce; daňový podvod; falšovanie šekov a faktúr; prehnané výdavky a plytvanie; úmyselné poškodzovanie súkromného alebo spoločného majetku a vymáhanie odškodnenia; ...

7. Hazardné hry – alebo stávky nie sú samy osebe v rozpore so spravodlivosťou. Stávajú sa morálne neprípustnými vtedy, keď zbavujú človeka toho, čo mu je potrebné na uspokojenie jeho potrieb a potrieb iných. Nečestne sa stavať alebo podvádzat' pri hre je morálne závažnou vecou.

Siedme prikázanie **zakazuje činy alebo podujatia**, ktoré z akéhokoľvek dôvodu, sebeckého alebo ideologického, obchodného alebo totalitného, vedú:

- k zotročovaniu ľudí
- k neuznávaniu ich osobnej dôstojnosti
- k ich kupovaniu, predávaní a lebo výmene, akoby boli tovarom

KKC: články 2401 – 2463; 2534 - 2557

4.2 Liturgické knihy

Misál – texty k svätej omši pre celebranta

Lekcionár – texty Svätého písma v 4 dieloch pri slávení sv. omše

Spoločné modlitby veriacich – prosby

Pontifikál – texty a modlitby k obradom sviatostí a svätenín. (napr. svätenie diakona, kňaza, biskupa, zasvätenie panien, požehnanie opáta a opátky, posvätenie olejov, posvätenie miest a predmetov...)

Rituál – predpisy k sláveniu sviatostí a svätenín. jestvujú aj partikulárne = čiastkové rituály daných diecéz...

Knihy liturgických spevov

Breviár – kniha žalmov na posvätenie času pre kňazov, rehoľníkov a laikov

4.3 Vnútorne zariadenie chrámu

Katedra – kreslo pre celebranta

Oltár – je najdôležitejší; bohoslužba obety Kristovho Tela a Krvi

Ambona – kazateľnica, úzko spojená s oltárom, bohoslužba slova

Svätostánok – uchovávanie konsekrovaných Hostií k poklone a pre chorých (Tabernákulum)

Krstiteľnica – symbol znovuzrodenia z vody a Ducha Svätého

Spovednica – znak milosrdenstva a odpustenia Božieho

Obrazy – úloha osloviť veriacich a povzbudiť v pravej viere

Organ – doprovod bohoslužobných spevov

Zvony – symbolizujú hlas Boží

Čítaj KKC: 1153 – 1162

4.4 Hudba a spev

Cirkevná hudba je predmetom osobitnej teologickej disciplíny. pod pojmom „hudba“ sa v Cirkvi chápu všetky formy vokálnej a inštrumentálnej hudby v liturgii, gregoriánsky spev, staršie i novšie formy viachlasnej cirkevnej hudby, hudba organová, liturgický spev, spev ľudu, ale aj ľudové náboženské piesne. Hudba a spev siaha k samej prirodzenosti človeka, lebo je v ňom potreba prejavíť svoje city rôznymi spôsobmi. Slúžia mu na to slová, ale tie k priradovaním k pojmom, ideám, strácajú silu svojej výrazovosti a spev prispieval k čistejšiemu prejavu citu. **Hudba a spev majú komunikačnú funkciu.**

V liturgii Izraelitov sa spomínajú rozličné hudobné nástroje: harfa, citara, lutna, magrepha – čosi ako organ (2Sam 6,5; Ž33,2; Ž43,4), cimbal (Ž 150,4), trúba, píšťalka, roh (Lv 10,2; Joz 6,4; Dan 3,5), bubny a činely (Sdc 11,34; Ex 15,20; 1Krn 15,19). V synagógach sa hudobné nástroje nepoužívali, texty Písma sa prednášali s vlastnou melódiou, ktorá bola rozdielna pre Tóru aj pre Prorokov.

Spoločenstvo veriacich v Krista bolo od počiatku spoločenstvom, ktoré miluje spev. Kresťania nasledovali Krista a apoštolov, ktorí sa nielen zúčastňovali na spevoch v synagógach (Sk 16,25), ale aj „po Poslednej večeri zaspievali chválospev a vyšli na Olivovú horu“ (por. Mk14,26). Liturgický spev chápali ako prejav oslavy, vďaky, prosby, teda ako odpoveď na Božiu spásu.

Spev je tiež prvkom ovplyvňujúcim utváranie spoločenstva a jednoty. Ten, kto spieva, vychádza zo svojej ulity, prehlbuje svoju jednotu so skupinou, napomáha jednomyselnosti. Spev je prejavom radosti a lásky. „Milujúci spieva.“ sv. Augustín

Čítaj KKC: 1156 – 1158; 1181 - 1186

6. **Zmluva** – súhlas dvoch alebo viacerých subjektov o prenesení vlastníctva. Podmienky platnosti zmluvy: vhodný obsah; spôsobilé osoby, slobodný súhlas a príčina zmluvy.

26.2 Hriechy proti vlastníctvu

Vedomé a dobrovoľné porušenie vlastníckeho práva je hriechom, nazývaným **krivda** alebo **nespravodlivosť**.

Nespravodlivosť – stála zlá vlastnosť protiviaci sa čnosti spravodlivosti.

Krivda alebo **nepravosť** - skutok, ktorým človek vykonal nespravodlivosť.

Pozitívna – založiť zničujúci požiar.

Negatívna – nezabrániť požiaru, pokiaľ by to bolo v silách.

1. **Krádež** – tajné odcudzenie veci vlastníkovi, ktorý s tým odôvodnene nesúhlasí. Odôvodnene nesúhlasí ten, kto zo žiadneho titulu sa nemusí zrieknuť svojho práva.

Tituly, pre ktoré sa vlastník musí zrieknuť svojho práva:

- spravodlivosť (tajné poškodenie...)
- pieta (manželka zomrie manželovi, ktorý sa nestará o rodinu, peniaze na obživu)
- v krajnej núdzi (vtedy sú všetky veci spoločné)

2. **Lúpež** – krádež spojená s použitím násillia alebo hrozby jeho použitia. Pri krádeži vlastník nevie, že sa mu robí škoda. Pri lúpeži vie, alebo je pri tom, ale nemôže tomu pre násillie zabrániť.

3. **Vykorisťovanie** – odopretie mzdy alebo jej spravodlivej výšky za vykonanú prácu.

Spravodlivá mzda je oprávneným ovocím práce. Dohoda medzi stránkami nestačí na morálne ospravedlnenie mzdy.

Štrajk je morálne oprávnený, ak sa ukazuje ako nevyhnutný alebo aspoň potrebný prostriedok na dosiahnutie primeranej výhody. Stáva sa morálne

– podľa toho, či pri vrátení to musí byť tá istá vec, alebo iná, toho istého druhu. (chlieb, mlieko, kôň, auto). Užívaním zničiteľné alebo nezničiteľné – chlieb, auto.

26.1 Spôsoby nadobúdania vlastníctva

1. **Prvotné zaujatie** - privlastnenie si vecí, ktoré nikomu nepatria (niekedy v prériách). V našich podmienkach už neplatí.
2. **Nájdanie** – podobá sa prvotnému ale vec už mala alebo má vlastníka.
 - **Poklad** – ukrytá cenná vec, ktorej vlastníctvo nikto pre seba nemôže dokázať. (poklad podľa prirodzeného poriadku patrí tomu, kto ho našiel; ak na svojom pozemku – celý, ak na cudzom – polovica; historický poklad podlieha štátnej vrchnosti.)
 - **Opustená vec** – vec, ktorú vlastník dobrovoľne zanechal, alebo odhodil a prestal byť jej vlastníkom. Veci opustené pri prírodných katastrofách (povodeň, zemetrasenie ...) nemožno pokladať za opustené. vlastník ich nezanechal dobrovoľne.
 - **Stratená vec** – nedobrovoľne zanechaná vec, preto ostáva vo vlastníctve majiteľa, ktorý je neznámy.
3. **Zveľadenie hodnôt** – keď vec nadobúda prírastkom alebo prídavkom väčšiu hodnotu, ide o zveľadenie hodnôt.
 - prirodzené (plody úrody, potomstvo zvierat ...)
 - pracovné (z kameňa socha, zo zlata prsteň, ...)
 - zmiešané (prirodzené + pracovné: zasiatie plodín alebo vysadenie stromov na cudzom pozemku)
4. **Práca** – každá ľudská činnosť pre ľudskú spoločnosť. Prácou nie je činnosť zlodeja, vraha a podvodníka, lebo je škodlivá pre spoločnosť a nie je morálne dobrá. Neuvedomelá činnosť (v spánku, hypnóze) nie je prácou. Práca je najdôležitejší spôsob nadobúdania vlastníctva.
5. **Premlčanie** – človek nadobúda určité právo alebo sa oslobodí od povinnosti a záväzkov (dane, vrátenie nájdenej veci, dlhy ...) na základe užívania v neprerušenom čase, stanovenom cirkevným alebo občianskym zákonom.

4.5 Umelecké nároky na chrám

Chrám je svedkom Ježišovej prítomnosti medzi „svojimi“. Chrám je sám o sebe miestom Božej prítomnosti, ale Boh je prítomný aj v zhromaždení. Preto má byť chrám otvorený pre každého, všetkých prijímajúci, pozývajúci na spoločnú cestu do domu Otca.

Človek svoju umeleckú činnosť chápal ako zameranie sa na nekonečnú Božiu krásu, preto aj Cirkev od počiatku bola priateľkou umení a usilovala sa o to, aby tak samotné chrámy, ako aj ich zariadenie bolo na ozdobu Božích služieb ako znak a symbol Božej nádhery a vznešenosti. Konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu o posvätnéj liturgii zdôrazňuje dva smery:

1. umelecké diela vyjadrujú nekonečnú Božiu krásu a dôstojnosť
2. slúžia na úctu a oslavu Boha tým, že k nemu dvíhajú ľudskú myseľ

Cirkev nechce mať za svoj žiaden umelecký sloh, ale pripúšťa umelecké formy každého obdobia podľa svojrázu a podmienok jednotlivých národov a požiadaviek rozličných obradov. Nechce sa však zamerať len na vonkajšiu sladkú krásu slohu, ale hlavne na pravdivosť zobrazenia právd viery a výjavov zo Svätého písma.

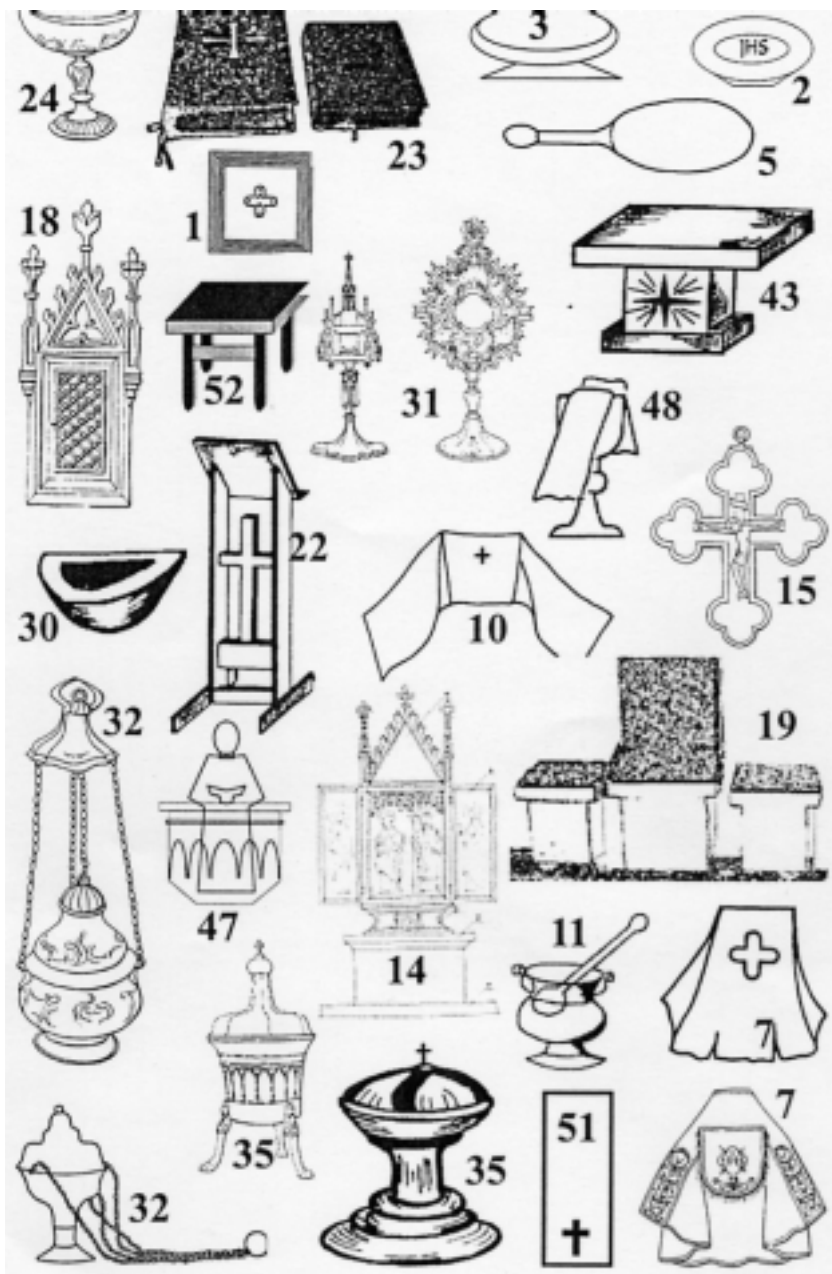
Vývoj stavby a formy chrámu:

- 1) súkromné domy – slávenie Eucharistie
- 2) domy bohatších kresťanov – chrámy – pomenovanie podľa vlastníka (napr. chrám sv. Cecílie, chrám sv. Klimenta ...)
- 3) koniec 2 stor. – stavba prvých kresťanských chrámov (Konštantín Veľký dal v samom Ríme postaviť 40 kresťanských chrámov).
- 4) neskôr prichádzajú stavby v slohu bazilík

Pomenovania druhov chrámov:

- 1) Farský kostol (pevnosť)
- 2) Filiálny kostol
- 3) Katedrála
- 4) Bazilika (kráľovský palác minor a major (4-v Ríme)
- 5) Kaplnka; súkromné kaplnky
- 6) Oratória

4.6. Liturgické predmety.

26. Siedme a desiate prikázanie

**Znenie: Nepokradneš!
Nebudeš túžiť po majetku svojho blížneho!**

„Nepokradneš!“ (Ex 20,15)

„Nepožiadáš dom svojho blížneho, ani jeho sluhu, ani jeho služku, ani vola, ani osla, ani nič, čo je tvojho blížneho!

(Ex 20,17)

„Lebo kde je tvoj poklad, tam bude aj tvoje srdce.“

(Mt 6,21)

Siedme prikázanie neprávom brať alebo si ponechať majetok blížneho, akýmkoľvek spôsobom spôsobovať blížnemu škodu na majetku.

Desiate zakazuje túžbu po cudzom majetku. Tá je koreňom krádeže, lúpeže a podvodu. Chamtivosť podobne ako smilstvo, má pôvod v modloslužbe, ktorá je zakázaná v prvých troch predpisoch Zákona. Desiate prikázanie sa vzťahuje na úmysel srdca; spolu s deviatym zahŕňa všetky príkazy Zákona. (Por. KKC § 2535)

„Kto miluje peniaze, nikdy nemá peňazí dostatok. Kto má rád nahromadený majetok, nemá dosť zisku.“ (Kaz 5,9)

Vzhl'adom na spoločné dobro sa vyžaduje rešpektovanie Všeobecného učenia dobier a súkromného vlastníctva.

Predmetom vlastníctva je vec, ktorú môže človek právom vlastniť. Sú to hodnoty trojakého charakteru:

1. **vnútorné** – zdravie, schopnosti, Človek nie je priamym vlastníkom, ale správcom, užívateľom. preto sa ich nemôže dobrovoľne zrieknuť, ani ich poškodzovať.
2. **zmiešané** – česť a dobrá povesť človeka.
3. **vonkajšie** – Hnutel'né a nehnuteľné – podľa toho, či ich možno preniesť na iné miesto či už svojou povahou alebo zo zákona. Zástupné a nezástupné

a povedal: »Preto muž opustí otca i matku a pripúta sa k svojej manželke a budú dvaja v jednom tele«? A tak už nie sú dvaja, ale jedno telo. Čo teda Boh spojil, nech človek nerozlučuje.“ Povedali mu: „Prečo potom Mojžiš rozkázal dať priepustný list a prepustiť?“ Odpovedal im: „Mojžiš vám pre tvrdosť vášho srdca dovolil prepustiť vaše manželky; ale od počiatku to nebolo tak. A hovorím vám: Každý, kto prepustí svoju manželku pre iné ako pre smilstvo a vezme si inú, cudzoloží.“

Dobrovoľná zdržanlivosť - Jeho učeníci mu povedali: „Keď je to takto medzi mužom a ženou, potom je lepšie neženiť sa.“ On im povedal: „Nie všetci pochopia toto slovo, iba tí, ktorým je to dané. Lebo sú ľudia neschopní manželstva, pretože sa takí narodili zo života matky, iných takými urobili ľudia a iní sa takými urobili sami pre nebeské kráľovstvo. Kto to môže pochopiť, nech pochopí.“ (Mt 19,4-12)

Medzi pokrstenými „platne uzavreté a (manželským úkonom) zavŕšené manželstvo“ nemôže byť rozviazané nijakou ľudskou mocou a z nijakého dôvodu, iba smrťou.

Odluka – manželov, pri ktorej však pretrváva manželský zväzok, môže byť oprávnená v niektorých prípadoch, predvídaných kánonickým právom.

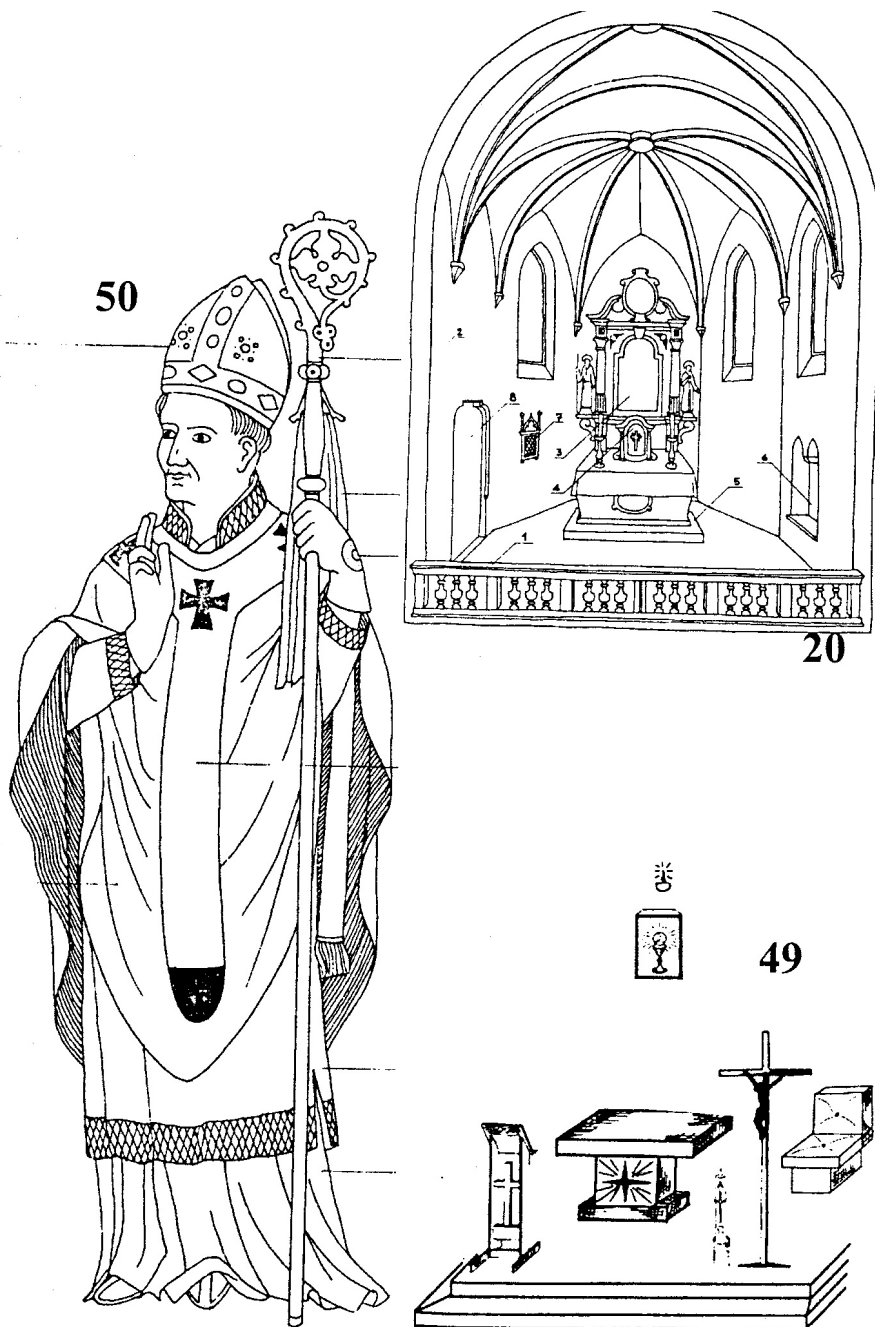
Ak civilný rozvod je jediný možný spôsob, ako zaistiť určité legitímne práva, ako je starostlivosť o deti alebo ochrana majetku, môže sa tolerovať nie je morálnym previnením.

Rozvod – je ťažkým previnením proti prirodzenému zákonu. Uzavretie nového zväzku, aj keby ho civilný zákon uznával, ešte zväčšuje porušenie zmluvy: **manželský partner, ktorý sa znovu zosobáši, sa v tomto prípade nachádza v situácii trvalého a verejného cudzoložstva.**

Môže sa stať, že jeden z manželov je nevinnou obeťou rozvodu vyhláseného civilným zákonom; takýto manželský partner sa neprehršuje proti morálnemu príkazu. Je veľký rozdiel medzi manželským partnerom, ktorý sa úprimne snažil byť verným sviatosti manželstva a je nespravodlivo opustený, a tým partnerom, ktorý svojou vinou ničí kánonický platné manželstvo. (por. KKC § 2382-2386)

KKC: články 2231-2400; 2514 - 2533

Únos – pozbavenie slobody nejakej osoby kvôli sexuálnej akcii.

Sexuálna zvrátenosť – sexuálna žiadostivosť iným smerom a spôsobom ako u normálni ľudí. Je to proti prírode.

Formy sexuálnej zvrátenosti:

- ❖ **Pedofília** – sexuálne zameranie dospelého jedinca na dieťa.
- ❖ **Gerontofília** – k starším ľuďom.
- ❖ **Fetišizmus a symbolizmus** – vzrušenie nastáva pohľadom, dotykom na vec, ktorá patrí osobe, o ktorú má záujem (časti bielizne, vôňa, vlasy a pod.)
- ❖ **Exhibicionizmus** – sexuálna radosť s obnažovania sa pred druhými.
- ❖ **Sadizmus** – sexuálnu rozkoš spôsobuje týranie, trápenie a ponižovanie sexuálneho partnera.
- ❖ **Masochizmus** – hľadanie sexuálnej radosti v tom, že znáša utrpenie, bitku a celkové násilie od druhého.
- ❖ **Narcizmus** – zvrátená sexuálna láska k sebe samému.
- ❖ **Homosexualita** – sexuálna náklonnosť k rovnakému pohlaviu.

25.2 Rozvody – áno alebo nie?

Pán Ježiš nástojil na pôvodnom úmysle Stvoriteľa, ktorý chcel, aby bolo **manželstvo nerozlučiteľné**. Ruší ústupky, ktoré vkĺzli do Starého zákona:

„On odpovedal: „Nečítali ste, že Stvoriteľ *ich* od počiatku *ako muža a ženu* stvoril

vzájomným intímnym darovaním sa manželov. Ťažko uráža dôstojnosť tých, ktorí sa jej zúčastňujú (herci, diváci, obchodníci...). Občianske autority sú povinné zabrániť výrobe a rozširovaniu pornografických materiálov. Obchodne to platí aj u erotiky. (KKC § 2354)

- ❖ **kvalifikované** – dokonalá sexuálna akcia, v ktorej okrem čnosti čistoty sa porušuje ešte iná čnosť.

Cudzoložstvo – označenie manželskej nevery. Keď dvaja partneri, z ktorých je aspoň jeden z nich zosobášený, nadviažu medzi sebou pohlavný styk, hoci aj chvíľkový, dopúšťajú sa cudzoložstva. A to aj vtedy, keď druhý partner s tým súhlasí. (KKC § 2380).

Cudzoložstvo **je určitou nespravodlivosťou**. Kto sa dopúšťa cudzoložstva, ten:

- nedodrížiava svoje záväzky, porušuje znak zmluvy;
- narúša právo manželského partnera;
- ohrozuje ustanovizeň manželstva;
- vystavuje nebezpečenstvu dobro detí, ktoré potrebujú trvalý vzťah rodičov. (KKC § 2381)

Krvismilstvo – intímny styk medzi pokrvnými alebo príbuznými, ktorý nedovoľuje uzavrieť medzi nimi manželstvo – zošvagrenými a pod.

Krvismilstvo ničí rodinné vzťahy a znamená úpadok do živočíšnosti. Tu možno pridať pohlavné zneužívania páchané dospelými na deťoch alebo dospievajúcich, zverených ich opatere. (KKC § 2388-2389)

Svätokrádežné smilstvo – telesné pojenie, ktoré poškvŕňuje Bohu zasvätenú osobu (ak aspoň jedna má verejný sľub čistoty), miesto (hriech sa stane na zasvätenom mieste) alebo vec (zneužitie posvätnéj veci na sexuálny hriech).

Znásilnenie – sexuálna akcia proti vôli jednej stránky (obyčajne je to žena). Za znásilnenie sa považuje každý skutok, ktorý je proti vôli: fyzické násilie, morálne násilie (strach), oklamanie, podvod, prisľub manželstva, styk s nepričetnou, spiacou a pod.

Liturgické okienko

POPIS LITURGICKÝCH PREDMETOV

Každé číslo pri liturgickom predmete alebo odevu na nasledujúcich stranách ukrýva pomenovanie jednotlivých predmetov, ktoré sú tu uvedené.

1. palla	27. alba
2. paténa kňaza	28. cibórium
3. obetná miska	29. dalmatika
4. palium	30. svätenička
5. paténa pre miništranta	31. monštrancie
6. solideo	32. kadidelnica
7. vélum na kalich	33. kalich
8. štóla	34. berla
9. tiara pápežská	35. krstiteľnica
10. purifikatórium na kalichu	36. kalich s paténou
11. svätenička s kropáčom	37. ampulky
12. paškál	38. ornát (rúcho kňaza)
13. superpelícia	39. náplečné vélum
14. gotický oltár	40. sukňa (kamža)
15. pektorál križ	41. biret
16. pluviál	42. reverenda (klerika, sutana)
17. mitra	43. obetný stôl
18. sanktuárium	44. golier
19. sedes	45. humerál
20. presbytérium	46. spovednica
21. svätostánok s večným svetlom	47. kazateľnica
22. ambóna	48. kalich s purifikatóriom
23. misál	49. obetný stôl s príslušenstvom
24. loďka	50. arcibiskup v liturg. odevu
25. cingulum	51. lavabo
26. korporál	52. abak

Vysvetlenie názvov liturgických predmetov

1. palla - štvorcová tvrdá prikrývka na kalich
2. paténa kňaza - miska na chlieb
3. obetná miska - miska na hostie
4. palium - biely pás látky z čistej ovčej vlny, na ktorom sú vyšité čierne krížiky. Nosí sa okolo krku. Je znakom arcibiskupa - metropolitu
5. paténa pre miništranta - podložka pri svätom prijímaní
6. solideo - malá okrúhla čiapočka pápeža, biskupa, kardinála, v príslušných farbách
7. vélum na kalich - ozdobná prikrývka cibória
8. štóla - dlhý úzky pás látky; Je znakom sviatostného kňazstva; diakon ju nosí cez plece - priečne cez hrud';
9. tiara - pápežská trojitá čiapka - koruna; symbolizuje trojitý úrad Krista;
10. purifikatórium na kalichu - šatka, kus látky, ktorou sa utiera kalich
11. svätenička s kropáčom - nádoba na svätenú vodu s dierkovanou guľovou nádobkou na držadle, ktorá slúži na pokropenie
12. paškál - veľká veľkonočná svieca, symbolizujúca vzkrieseného Krista; Je ozdobená krížom, letopočtom a gréckymi písmenami alfa a omega.
13. superpelícia - biela košeľa so širokými rukávmi
14. gotický oltár - pozostáva zo stupňa, menzy - oltárneho stola, predely s maľbou alebo reliéfom, tabernakula - archy, krídiel archy a nadstavca
15. pektorál - biskupský kríž; nosí ho na hrudi
16. pluvial - dlhý ozdobný plášť často so sponou; používa sa namiesto bohoslužobného rúcha pri pobožnostiach a rôznych obradoch;
17. mitra - biskupská slávnostná čiapka
18. sanktuárium - schránka na uchovávanie Najsvätejšej Sviatosti: často býva v stene presbytéria, teraz ju nahrádza svätostánok.
19. sedes - kreslo pre predsedajúceho liturgického zhromaždenia
20. presbytérium - priestor kostola okolo hlavného oltára
21. svätostánok s večným svetlom - skrinka na úschovu Eucharistie; večné svetlo je znakom prítomnosti Ježiša vo svätostánku (Bohostánku)

Vonkajšie dokonale hriechy proti čistote.

1. **Chlipnosť** – nezriadená túžba po pohlavnej rozkoši alebo nezriadený pôžitok z nej. Pohlavná rozkoš je nezriadená, ak sa vyhľadáva pre ňu samú, oddelene od jej cieľov plodenia a spojenia, ktoré sú vlastné manželskej láske. (por. KKC § 2351)
2. **Onánia (masturbácia)** – úmyselné dráždenie pohlavných orgánov s cieľom vyvolať pohlavnú rozkoš. Je vnútorne závažne nezriadený čin, pretože vedomé a dobrovoľné používanie pohlavnej schopnosti mimo normálneho manželského styku – nech by sa dialo z akéhokoľvek dôvodu – podstatne protirečí cieľu. Treba brať do úvahy citovú nezrelosť, silu nadobudnutých návykov, stavy úzkosti alebo iné psychické či spoločenské faktory, ktoré môžu morálnu vinu zmenšiť, ba redukovať na najmenšiu mieru. (por. KKC § 2352)
3. **Smilstvo** – delíme ho na:
 - ❖ **jednoduché** – telesné spojenie slobodného muža a slobodnej ženy mimo manželstva po vzájomnom súhlase. Okrem toho je to aj veľkým pohoršením, ktoré kazí mládež. (por. KKC § 2353)

Konkubinát - pretrvávajúci stav smilstva jedného muža s jednou ženou, ktorí väčšinou spolu bývajú a tak napodobňujú manželský stav. Prit'azujúca okolnosť – stála príležitosť k hriechu.

Prostitúcia – pre všetkých prístupné smilstvo za peniaze alebo pre sexuálnu radosť. Je stálou príležitosťou k hriechu a dáva ju aj iným.

Uráža dôstojnosť osoby, čím sa znižuje na predmet pohlavnej rozkoše, ktorú poskytuje. Ten, kto za rozkoš platí, ťažko hreší proti sebe samému. Prostitúcia je spoločenskou pliagou.

Oddať sa prostitúcii je síce vždy ťažko hriechne, ale bieda, vydieranie, spoločenský tlak môžu zodpovednosť za vinu zmenšiť. (por. KKC § 2355)

Pornografia – spočíva v tom, že sa skutočné alebo predstierané pohlavné úkony oddelia od intimity partnerov, aby sa zámerne ukazovali iným osobám. Pornografia uráža čistotu, lebo znetvoruje manželský úkon, ktorý je

„Na to som ťa nechal na Kréte, aby si usporiadal, čo ešte treba, a po mestách ustanovil starších, ako som ti prikázal; **nech je každý z nich bez úhony, muž jednej ženy, má mať veriace deti, ktoré nemožno obviniť z neviazanosti a neposlušnosti. Lebo biskup ako Boží správca musí byť bez úhony, nie pyšný, hnevливý, pijan, bitkár, ani žiadostivý mrzkého zisku, ale pohostinný, láskavý, triezvy, spravodlivý, nábožný, zdržanlivý, taký, ktorý sa drží spoľahlivého slova podľa učenia**, aby bol schopný aj povzbudzovať v zdravom učení, aj usvedčovať tých, čo protirečia.“ (Tít 1,5-8)

❖ **Panenstvo** – alebo panenská čistota – pevná vôľa navždy sa zrieknuť každej sexuálnej akcie v nikdy neporušenom človekovi (mužovi alebo žene). Panenstvo ani manželstvo nie sú cieľom sami pre seba, ale iba prostriedkom žiť kresťanskú dokonalosť.

❖ **Snúbenecká čistota** – snúbenci sú povolání zachovať čistotu v zdržanlivosti. V tejto skúške majú objaviť vzájomnú úctu a učiť sa vernosti a nádeji, že dostanú jeden druhého od Boha.

Z predchádzajúceho nám vyplývajú dva základné ciele sexuality človeka dané Bohom:

1. Hlboká jednota muža a ženy v manželstve.
2. Podávanie (prenášanie) života.

25.1 Hriechy proti čistote

Vnútorne hriechy:

1. **Nečisté myšlienky** – myšlienky a predstavy nejakej veci zo sexuálnej oblasti.
2. **Nečistá záľuba** – sexuálna radosť z predstavy nejakej sexuálnej akcie, ako by sa teraz vykonávala.
3. **Nečistá radosť** – radosť z minulých sexuálnych zážitkov. Ak minulý zážitok nebol hriešny, nie je to hriech.
4. **Nečistá túžba** – je túžbou vykonať nedovolenú sexuálnu akciu, hoci nie dokonalú. Je to ako sám skutok.

22. **ambona** - stôl Božieho slova; pult odkiaľ sa čítajú lekcie a evanjelium a zväčša sa aj káže;
23. **misál** - kniha s textami svätej omše
24. **lod'ka** - ozdobná kovová nádoba s lyžičkou na kadidlo (tymián), ktorý sa pridáva do kadidelnice
25. **cingulum** - šnúra, ktorou si kňaz previazuje albu
26. **korporál** - štvorcový obrúsok, ktorý sa rozprestiera na oltár pod kalich a paténu
27. **alba** - dlhá biela košeľa pod ornát alebo dalmatiku
28. **cibórium** - nádoba s prikrývkou na uschovávanie Sviatosti Oltárnej v Bohostánku
29. **dalmatika** - rúcho diakona
30. **svätenička** - nádoba so svätenou vodou pri vchode do kostola
31. **monštrancia** - ozdobná schránka na premenenú hostiu; slúži na vystavenie Sviatosti k adorácii;
32. **kadidelnica** - kovová nádoba na uhlie, do ktorej sa sype kadidlo a stúpa z nej dym charakterist. vône
33. **kalich** - bohoslužobný pohár na víno
34. **berla** - biskupská palica (arcipastierska)
35. **krstiteľnica** - nádoba na svätenú vodu, pri ktorej sa udeľujú krsty najmä vo farských kostoloch
36. **kalich s paténou** - nádoba na víno, prikrytá miskou na chlieb
37. **ampulky** - nádobky na víno a vodu
38. **ornát** - bohoslužobné vrchné rúcho kňaza
39. **náplečné véľum** - široký ozdobný pás látky, ktorý zakrýva kňazovi ruky a ramená pri požehnávaní so Sviatosťou Oltárnou
40. **sukňa (kamža)** - dlhá sukňa siahajúca po členky
41. **biret** - hranatá pokrývka hlavy pre kňazov (čierna), biskupov (fialová) a kardinálov (červená)
42. **reverenda (klerika, sutana)** - čierny odev kňaza, siahajúci až po členky
43. **obetný stôl** - stôl chleba, na ktorom sa koná Najsvätejšia obeta a Premenenie
44. **golier** - oblieka sa na ramená pod superpelíciu
45. **humerál** - Oblieka si ho kňaz okolo krku pod albu, pokiaľ alba neprilieha ku krku
46. **spovednica** - priestor pre vysluhovanie sviatosti zmierenia
47. **kazateľnica** - miesto, odkiaľ sa čítali lekcie a kňaz kázal; dnes sa už takmer nevyužívajú
51. **lavabo** - ručník na utieranie rúk kňaza; krížik má mať vyšíty na okraji, purifikatórium v strede
52. **Abak** - malý stolík na prípravu obetných darov, na ampulky, kalich, misku

5. Stupne liturgického slávenia a prikázané sviatky

Liturgia slávenia svätej omše je v Cirkvi rozmanitá, má svoje stupne a špecifiká.

Najslávnostnejší deň týždňa je pre nás kresťanov **nedeľa**. Je to deň Pána, kedy si pripomínáme zmŕtvychvstanie Krista a zoslanie Ducha Svätého. Toto sú tajomstvá viery, ktoré sa stali v nedeľu.

Liturgické slávenia majú niekoľko stupňov. V krátkosti si ich spolu charakterizujeme.

I. Slávnosti – najvyšší stupeň liturgického slávenia

1a2 čítanie - Evanjelium – Glória – Crédo – Prosby vlastné

II. Sviatky

1 čítanie – Evanjelium – Glória

III. Spomienky - svätcov

1 čítanie – Evanjelium

Záväzná spomienky: vtedy nie je možné túto spomienku liturgicky vynechať, alebo zameniť.

Lubovoľná spomienky: možnosť výberu sv. omše

IV. Férie – všedné dni

1 čítanie – Evanjelium

V. Votívne omše

ku Krvi Kristovej, k Menu Ježiš, k Božskému srdcu, k Panne Márii, k sv. Jozefovi, za dar lásky, za úrodu, za chorého, za dar pokoja, ...

Hanblivosť – psychická dispozícia, ktorá človeka čiastočne ochraňuje od nedovolených sexuálnych akcií a dovoľené aby konal v patričnej intimitate. Je to vrodený fenomén, ktorý môže byť výchovou vyzdvihnutý až na úroveň čnosti čistoty.

Ľudskou zlobou môže byť hanblivosť **potlačená** (nudisti, eroticky a pornografický priemysel...) alebo **prehnaná** aj na oblasti, ktoré si hanblivosť nevyžadujú (chirurgické zákroky, potrebné lekárske vyšetrenia a pod.).

Čistota – morálna čnosť, ktorou pod vedením rozumu usmerňuje telesnú žiadostivosť. Čnosť čistoty ovláda city, myšlienky, pohľady, reči, gestá a skutky u všetkých ľudí: u slobodných, manželov a vdov.

Druhy čistoty:

- ❖ **čistota slobodných** – dočasná úplná zdržanlivosť slobodných, ktorí ešte neuzavreli manželstvo.
- ❖ **čistota vdovská** – zdržanie sa každej sexuálnej akcie počas vdovstva.
- ❖ **čistota manželská** – zdržuje sa všetkého nedovoleného, v rámci úloh a cieľov manželstva.

Podľa **spôsobu** sa čistota rozdeľuje na:

- ❖ **dokonalú** – zdržuje sa od každej sexuálnej akcie.
- ❖ **nedokonalú** – zdržuje sa nedovolených úkonov.

Zvláštnym druhom **dobrovoľnej** čistoty je:

- ❖ **Celibát** (bezženstvo, bezmanželstvo) – je to zvláštny Boží dar, skrze ktorý sa nositelia posvätného stavu ľahšie a s nerozdeleným srdcom, viac chcú podobať Kristovi, ktorý sa v panenskej neporušiteľnosti dal ľuďom (svojej neveste - Cirkvi). A tak kňaz, ktorý prezentuje Krista, má iba jednu nevestu, ktorou je Cirkev, Boží ľud.

„Diakoni **nech sú muži jednej ženy** a nech dobre vedú svoje deti a svoje domy. Lebo tí, čo budú **dobro konať svoju službu, získajú si dôstojné postavenie** a veľkú **istotu vo viere**, ktorá je v Kristovi Ježišovi.“ (1Tim 3,12-13)

25. Šieste a deviate prikázanie

Znenie: Nescudzoložíš!
Nepožiadaš manželku svojho blížneho!

„Nescudzoložíš!“ (Ex 20,14; Dt 5,18)

„**Nepožiadaš manželku svojho blížneho**, ani jeho sluhu, ani jeho slúžku, ani vola, ani osla, ani nič, čo je tvojho blížneho! (Ex 20,17)

„Počuli ste, že bolo povedané: »Nescudzoložíš!« No ja vám hovorím: Každý, kto na ženu hľadá žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci. (Mt 5,27-28)

Sexuálna stránka a rozdielnosť pohlaví je od Boha – Stvoriteľa. (por. KKC § 2331-2333)

Sexualita človeka nie je len na prenášanie života, ale aj na vytvorenie najtesnejšieho spoločenstva medzi mužom a ženou, ktoré má tvoriť základ rodiny: „Muž opustí svojho otca i svoju matku a prilipne k svojej manželke a budú jedným telom: (Gn 2,24). Z tohto spojenia pochádzajú všetky ľudské pokolenia.

Sexuálna akcia – každá akcia v tejto oblasti od tzv. myšlienok (vnútorného hnutia) až po dokonaný skutok, či už podľa prírody alebo proti prírode.

Sexuálny pud – je volanie tela, ktorému len zdravý rozum, výchova, vôľa a pomoc Božej milosti môže určiť správny smer. Tento pud je jednou z najprudších zmyslových emócií.

Sexuálna radosť – je prirodzeným Božím darom oboch pohlaviam. **Je doplnkom** sexuálnej akcie človeka, **nie jej cieľom!** Je odmenou za obety prinesené v manželstve a rodine.

Sexuálna disciplína - je to dispozícia, ktorou si človek usporadúva pohlavnú činnosť.

5.1 Prikázané sviatky

Prikázané sviatky sú záväzné pre celú Cirkev. Zaväzujú každého kresťana k dôstojnému sláveniu, k činnej účasti na svätej omši a zachovaniu pracovného pokoja, nakoľko to podmienky života a povinnosti dovoľujú. Je ich **deväť**.

Delíme ich na:

I. Sviatky Pána – 4

- Narodenie Pána – 25.12
- Zjavenie Pána – 6.1
- Nanebovstúpenie Pána – 40 dní po zmŕtvychvstaní
- Najsvätejšieho Kristovho Tela a Krvi – štvrtok po slávnosti Najsvätejšej Trojice

II. Sviatky Panny Márie – 3

- Bohorodičky – 1.1
- Nanebovzatie Panny Márie – 15.8
- Nepoškvrnené počatie Panny Márie – 8.12

III. Sviatky svätých – 2

- Sv. Petra a Pavla – 29.6
- Všetkých svätých – 1.11

6. Liturgický rok

6.1 Vznik a význam liturgického roku

Verejný kult Boha sa nevyhnutne spája s presne určeným miestom a časom. Dielo spásy sa uskutočnilo v čase a priestore a aktualizuje sa v liturgii. Veriaci sa zhromažďujú, aby slávilí posvätné tajomstvá spásy.

Už primitívne národy mali svoje posvätné miesta a časy. To všetko malo spojitosť s prírodnými javmi ročného cyklu. Veľký význam mali tie javy, ktoré nejakým spôsobom ovplyvňovali človeka: sejba, rovnodennosť, mesačný nov, spln a pod. Rozvojom náboženskej kultúra pribúdali sviatky, ktoré boli niekedy spojené s dôležitými historickými udalosťami. Oba vplyvy sú badateľné aj v židovskom náboženstve.

Izraeliti slávilí sviatky spojené so žatvou, sobotou, jubileá, ale aj pamiatku vyslobodenia z Egypta, pobyt na púšti a iné.

Kresťanstvo prevzalo zo židovstva schému stavby liturgického roku – sedemdnňový týždeň. V prvý deň týždňa vstal Pán Ježiš z mŕtvych a táto udalosť sa stala kulmináčným bodom týždňa – deň Pána. Nedeľa sa od počiatku kresťanstva stala najdôležitejšou liturgickou slávnosťou.

Podľa svedectiev Svätého písma sa Kristova smrť a zmŕtvychvstanie odohrali počas židovskej Paschy. **Na 40. deň vstúpil po zmŕtvychvstaní Ježiš do neba** (por. Sk 1,3) a **na 50. deň zoslal Ducha Svätého** (por. Sk 2,1). Tieto dáta rozhodli o rozmiestnení slávenia spomínaných udalostí v liturgickom kalendári. 3. storočie prináša kristologické bludy, Cirkev si začína viac všímať osobu J. Krista, čo sa prejavuje aj v liturgii.

Spomenuté udalosti zo života Krista a slávnosť jeho narodenia sú základnými piliermi liturgického cirkevného roka. Ostatné slávnosti sú výsledkom historického vývoja. Kristovo mystérium vpísané do času a ročných premien malo pôvodne rozličné pomenovania: annua festa; Annus Domini; kresťanský rok; duchovný rok.

Samotné pomenovanie „cirkevný rok“ pochádza, zdá sa od protestantského kazateľa Jána Pomeria.

11. Úmyselná nenávisť

Nenávisť k blížnemu je hriechom, ak mu človek vedome a dobrovoľne chce zlo.

12. Vojna

Je najhroznejším ničivým prostriedkom ľudských životov. Je definovaná ako „ boj množstva ľudí proti vonkajšiemu množstvu ľudí, za ktoré berie zodpovednosť verejná autorita, aby ním ochránila verejné dobro.“

Rozlíšenie vojny od:

Ruvačky – vznikne medzi jednotlivcami alebo malými skupinami vo vnútri štátu.

Občianskej vojny – je medzi občanmi vo vnútri štátu.

Súboja – boj jeden proti druhému na základe výzvy.

13. Trest bitkou

Môže ho uplatniť len ten, kto má právomoc (zodpovednosť) – verejná moc môže trestať zločinca, rodičia svoje nedospelé deti.

14. Trápenie a týranie zvierat

Vo vzťahu človeka a zvieratá platia určité zásady:

- o Zviera nie je ľudskou osobou, preto človek nemá voči nemu povinnosť lásky a spravodlivosti.
- o Človek je správcom zvierat, preto ich môže použiť len na dovoľené ciele.
- o Právo človeka nad zvieratami nie je neobmedzené. **Preto je hriechom zvieratá trápiť, zabíjať len pre potešenie a spôsobovať im bolestnú smrť. Je to ľahký hriech, ktorý pre okolností sa môže stať ťažkým.** (napr. sadizmus)

8. Potrat (potrat; umelé prerušenie tehotenstva; výškrab = abortus)

Interupcia je **úmyselný zákrok**, ktorým sa priamo v živote matky ničí živý plod.

Ľudský život je potrebné absolútne rešpektovať a chrániť už od chvíle počatia. Treba mu priznať práva osoby, medzi ktorými je nedotknuteľné právo každej nevinnnej bytosti na život.

Predpôrodná diagnóza sa nesmie rovnať „**rozsudku smrti!**“ Ak je potrebné liečenie tak ho treba liečiť tak, ako každú inú bytosť.

Formálna (vedomá a dobrovoľná, nie iba materiálna) **spolupráca** pri potrate je **ťažký hriech**. Cirkev trestá tento zločin **exkomunikáciou**. „Kto zapríčiní potrat, ktorý skutočne nastane, upadne do exkomunikácie uloženej vopred vyneseným rozsudkom, „samým činom spáchania deliktu“ a za podmienok stanoveným právom.

9. Eutanázia (en – dobrý, thanatos – smrť)

Priama eutanázia:

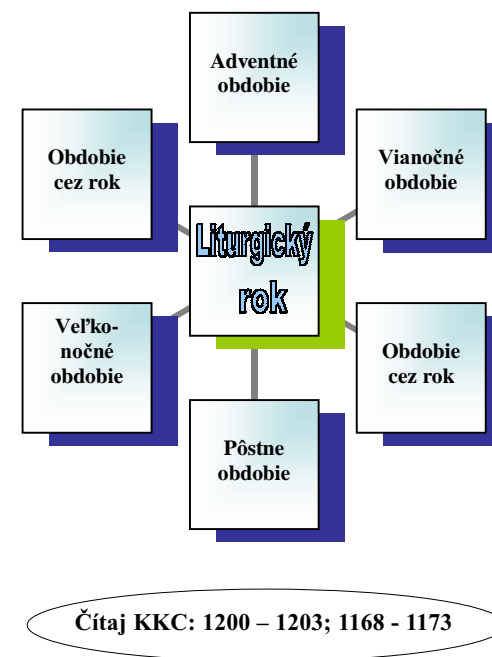
- o Spočíva v usmrtení telesne alebo mentálne postihnutých, chorých alebo umierajúcich – **ale Pudí**. Je morálne neprijateľná.

Nepriama eutanázia:

- o Zanedbanie, ktoré zámerne zapríčiňuje smrť, s cieľom skončiť bolesť, je vraždou
- o Odmietnutie „liečby za každú cenu“ – iba sa prijme fakt, že smrť nemožno zabrániť.
- o Rozhodnutie má urobiť chorý, ak je na to oprávnený a schopný.
- o Ani keď sa smrť pokladá za veľmi blízku, nemožno oprávnene prerušiť liečenie, ktoré sa má zvyčajne poskytovať chorej osobe.

10. Punkcia srdca – možno ju urobiť z obavy, aby sa snád' mŕtvy neprebral v hrobe, ale je **dovolené ju urobiť len vtedy**, ak sú **potvrdené bezpečné známky smrti**. Pri **pochybnostiach** o známkach smrti by to bola **priama vražda**.

Liturgický rok má dve sviatočné obdobia a jedno obyčajné: Narodenie Pána a Veľká noc. Obe obdobia majú zasa dve časti: príprava a samotné sviatky. Ostatných 33 alebo 34 týždňov tvorí **cezročné** obdobie. V tomto období „cez rok“ sa má ďalej prehlbovať a prežívať Ježišovo dielo spásy.

6.2 Liturgické farby

V liturgii Cirkvi má aj farba svoj význam a funkciu. Používajú sa **štyri základné farby: zelená; fialová, červená a biela**. Len **2x** do roka sa používa farba **ružová**. **Zlatá farba nahrádza všetky farby** a používa sa pri **slávnostných liturgiách**.

Biela farba:

- symbolizuje čistotu, nevinnosť, svetlo, sviatočné atmosféry
- liturgický odev bielej farby používame pri liturgiách slávnostného charakteru.
- používa sa: obdobie Narodenia Pána; Veľká Noc – okrem umučenia Pána; sviatky Panny Márie a svätých, ak neboli mučeníci

Červená farba:

- symbolizuje krv, boj, mučenie, ohnivý jazyk v podobe ktorých zostúpil na Turíce Duch Svätý
- liturgický odev červenej farby sa používa na sviatky Zoslania Ducha Svätého, pri sviatosti birmovania, sviatky spojené s umučením Ježiša Krista a sviatky svätých mučeníkov

Fialová farba:

- symbolizuje žiaľ, ľútosť, pokoru, pokánie
- liturgický odev fialovej farby sa používa v období adventnom a pôstnom, tiež pri pohreboch alebo výročných sv. omšiach za zosnulých, na spomienku za zosnulých (2.11)

Zelená farba:

- symbolizuje nádej, znovuzrodenie, mladosť, spravodlivosť
- liturgický odev zelenej farby sa používa v nedele v období cez rok a všedné (feriálne) dni obdobia cez rok

Ružová farba:

- symbolizuje zvláštnu radosť
- liturgické rúcho ružovej farby sa môže a nemusí použiť 3. adventnú a 4. pôstnu nedeľu

Zlatá farba:

- symbolizuje slávnosť
- liturgické rúcho zlatej farby je možné použiť ako náhradu ktorejkoľvek farby, zvlášť pri dominantných slávnostiach liturgického roka

5. Únos a rukojemníctvo

Šíri sa tým teror a hrozbami robia neprípustný nátlak na obeť. **Terorizmus** sa bez rozdielu vyhráža, zraňuje a zabíja; závažne odporuje spravodlivosti a láske.

6. Mučenie

Používa morálne násilie, aby sa potrestali vinníci, zastrašili protivníci alebo ukojila nenávisť, je v rozpore s úctou k ľudskej osobe a k ľudskej dôstojnosti.

7. Vražda

Je to násilné vyhasenie ľudskeho života nevinného človeka iným človekom.

Priama vražda: - vrah mal úmysel zabiť človeka a jeho činnosť k tomu priamo smerovala, či už túto vraždu chcel ako konečný efekt alebo ako prostriedok k inému efektu. (Vražda strážnika, aby sa dostal do skladu).

Nepriama vražda: - človek nemal v úmysle zabiť, ale konal nedovolenú činnosť, ktorá mala za následok (vedľajší efekt) smrť človeka. (Zanedbanie bezpečnostných predpisov, povinnej starostlivosti a pod.).

Kvalifikovaná vražda:

- o svätokrádežná vražda
- o otcovražda
- o manželovražda
- o vražda predstavených Cirkvi alebo štátu

Vrah a tí, ktorí s ním spolupracujú, páchajú hriech, ktorý volá o pomstu do neba.

Obchodníci, ktorí svojimi úžerníckymi a obchodníckymi praktikami vyvolávajú hlad a smrť svojich blízkych, nepriamo páchajú vraždu, za ktorú sú zodpovední

2. Samovražda

priama – človek svojim úmyslom smeruje ku skoncovaniu so svojim životom, privlastňuje si najvyššiu právomoc nad ľudským životom, ktorá prináleží jedine Bohu. Ani v dobe prenasledovania nie je možno ľahkovážne vyhľadávať mučenícku smrť.

nepriama – nepriamo si poškodzuje život človek takou činnosťou, ktorá sama o sebe nie je zlá, ale je životu a zdraviu nebezpečná. (napr. užívanie nikotínu; alkoholu; kofeínu; ...) **Človek nechce smrť, ale koná činnosť, ktorá ju môže spôsobiť. Vystavuje sa tak nebezpečenstvu života.**

3. Zmrzačenie

Je to odstránenie alebo vyradenie z činnosti niektorého ľudského ústroja, čím už telo stráca celistvosť.

priamo chcená amputácia, sterilizácia, transplantácia orgánu, bez ktorého by darca zomrel

4. Trest smrti

Zločinec – je ten, kto spácha zločin hodný trestu smrti.

Na ochranu života a majetku svojich občanov môže štátna vrchnosť použiť aj trest smrti!

Musia však byť splnené podmienky:

- o Musí to byť zločin hodný trestu smrti; navyše ho verejná moc môže použiť len vtedy, keď sa zločin, škodlivý spoločnosti, nedá inak odstrániť.
- o Zločin musí byť pred súdom riadne dokázaný.
- o Musí byť riadny súd, aby sa obvinený mohol brániť.
- o Odsúdenému má byť poskytnutá možnosť pokánia.

Nie je dovolené **lynčovanie** – náhly trest smrti davom na mieste zločinu bez riadneho súdu.

7. Vianočný okruh

7.1 Adventné obdobie

Adventné obdobie má dvojaký význam:

- ❖ je časom prípravy na príchod Božieho Syna medzi ľuďmi
- ❖ čas, v ktorom si pripomínáme očakávanie druhého príchodu Krista

Z týchto dvoch dôvodov je toto obdobie časom nábožného a radostného očakávania. Práve tieto dve myšlienky rozdelili advent na dve časti :

- ❖ Prvá od začiatku adventu po 16 december je čas očakávania druhého príchodu Krista
- ❖ Druhá od 17 decembra je prípravou na stretnutie sa s Kristom pri jasliach.

Od 9. storočia boli pre druhú časť typické tzv. „**Ó antifóny**“. Napr. Ó Múdrosť; Ó, Pane; Ó Emanuel... Každá z nich sa začínala na „Ó“. Prezrádzajú silnú túžbu po Mesiášovi - Kristovi .

Ó antifóny sa uplatnili v breviári ako antifóny pred chválospevom Magnifikát a v liturgii ich máme ako alelujové verše od 17.12 . do 23. 12. V rímskej liturgii bol **advent** prijatý až v **6. storočí** a trval **2 týždne** ako liturgická príprava na slávenie Narodenia Pána. Za pápeža **Gregora Veľkého** (+604) bol advent predĺžený **na 4 týždne**. Aj napriek tomu, že **liturgickou farbou** adventu je farba **fialová**, nikdy sa tento čas nechápal v zmysle pokánia a nikdy sa **neprestalo** v tomto období **spievať aleluja**.

Do tohto obdobia spadá aj slávnosť **Nepoškvrneného počatia Panny Márie**, ktorú slávime **8. decembra**.

Typické zvyky a prvky pre toto obdobie: adventná svieca, veniec, adventný kalendár, modlitba radostného ruženca, ...

7.2 Slávnosť Narodenia Pána

4. stor. – bludné učenie Ária, ktorý odmieta Kristovo božstvo. Hnutie zamerané **proti arianizmu**, malo veľký vplyv na nábožnosť veriacich a aj samotnú liturgiu, ktorá viac **zdôrazňovala Ježišovo božstvo v modlitbách**. Táto pozornosť bola popudom na **zavedenie slávnosti Narodenia Pána**, pričom **obsahom slávnosti bol Ježiš Kristus, ktorý sa narodil ako pravý Boh a pravý človek, ktorý sa narodil z Panny**.

Biblia nedáva ani náznak, podľa čoho by mohol byť stanovený presnejší dátum tohto sviatku. Podľa niektorých je dátum 25. december protiklad pohanského kultu Slnka. Cisár Aurélius stanovil tento deň 25. 12. ako dátum narodenia neprekonateľného Slnka. Tomuto kultu vytvorili kresťania protiklad narodenia Slnka spravodlivosti – Ježiša Krista.

Už rímska tradícia **zo 6. stor.** hovorí, že každý kňaz má **slúžiť tri sv. omše: o polnoci, na úsvite a cez deň**.

Vývoj:

Pápež slúžil v Ríme jednu svätú omšu v deň Narodenia Pána – od 5. stor. sa slúžila sv. omša o polnoci podľa vzoru Betlehema, kde sa slávila v o polnoci v Bazilike Narodenia – tretiu sv. omšu slúžil pápež v Kostole sv. Anastázie, mučenice, zrejme z úcty k byzantskému námestníkovi.

Typické zvyky a prvky pre toto obdobie: jasličky – betlehémy (známe od 5 stor. rozšírené od 13. stor. františkánmi), koledy (od 17 stor.), Betlehémci, vianočný stromček s darčekmi (od 19. stor.), modlitba radostného ruženca, ...

7.3 Vianočné obdobie

Liturgická slávnosť Nar. Pána trvá 8 dní – je to slávnosť s oktávou. Má svoje mnohoročné dejiny. Samotná štruktúra je veľmi zvláštna.

- 1. deň:** slávnosť Narodenia Pána
- 2. deň:** spomienka sv. Štefana – diakona, prvého mučeníka (od 4. stor.)

24. Piate prikázanie

Znenie: Nezabiješ!

„Nezabiješ!“ (Ex 20,13)

„Počuli ste, že otcom bolo povedané: »*Nezabiješ!*« Kto by teda zabil, pôjde pred súd. No ja vám hovorím: Pred súd pôjde každý, kto sa na svojho brata hnevá. Kto svojmu bratovi povie: »Hlupák,« pôjde pred veľradu. A kto mu povie: »Ty bohapustý blázon,« pôjde do pekelného ohňa.“ (Mt 5,21-22)

Ľudský život je posvätný. Jedine Boh je Pánom života od jeho začiatku až do jeho konca. Nikto a za nijakých okolností si nemôže nárokovať právo priamo zničiť ľudskú osobu.

Posvätnosť, hodnota, dôstojnosť a vznešenosť ľudskej osoby pramení z toho, že človek bol zo stvorenstva postavený vyššie, lebo ako jediný z tvorov zeme bol stvorený na Boží obraz. **Privilegované postavenie mu dáva od Boha nesmrteľná duša. Zabiť zviera nie je hriechom, lebo nemá nesmrteľnú dušu.**

24.1 Oprávnená obrana

Láska k sebe samému je základným princípom morálnosti. Je teda oprávnené presadzovať rešpektovanie vlastného práva na život. Kto bráni svoj život, nie je vinný z vraždy, hoci je nútený zasadiť útočníkovi smrteľný úder.

Oprávnená obrana je vážnou povinnosťou pre toho, kto je zodpovedný za život iných.

24.2 Hriechy proti piatemu prikázaniu

1. Škodenie si na zdraví

narkománia; alkoholizmus; nedostatočné obliekanie sa; zbytočné ponocovanie; fajčenie.

Poslušnosť – je to čnosť, ktorou sa človek podriaďuje vôli predstaveného (alebo podľa neho svoju vôľu upravuje).

Úctivá Bázeň – prejavuje sa v rešpektovaní svojich rodičov, v slušnosti a zdvorilosti, ktorá im prináleží vzhľadom na ich spoločenské postavenie, zodpovednosť a životnú skúsenosť.

„Múdry syn rád počúva napomenutia, posmievač však nedbá na výčitky.“
(Prís 13,1)

Povinnosti detí:

- o Úcta k rodičom spočíva vo **vd'ačnosti** za život a umožnenie rásť vo veku, múdrosti a milosti. Úcta sa prejavuje pravou ochotou a **poslušnosťou**.
- o Kým dieťa žije v dome svojich rodičov, má poslúchať každú ich žiadosť pre ich vlastné dobro alebo pre dobro celej rodiny. Deti majú poslúchať aj rozumné príkazy svojich vychovávateľov, ktoré im rodičia zverili (ak je dieťa vo svedomí presvedčené, že daný rozkaz je morálne zlý, nemá sa ním riadiť).
- o **Poslušnosť** voči rodičom **prestáva osamostatnením sa, ale neprestáva úcta**, ktorú musia **mať k nim vždy**.
- o Keď deti dospelí, majú **zodpovednosť** voči rodičom – poskytovať hmotnú a morálnu pomoc v čase núdze, choroby a opustenosti. Úcta k rodičom sa týka vzťahu k bratom a sestram.

Povinnosti rodičov:

- o Výchova k čnostiam; dávať dobrý príklad; uvádzať do tajomstiev viery – naučiť ich modliť sa a pomáhať im odhaliť svoje povolanie Božích detí.
- o Keď sa deti stanú dospelými, majú povinnosť a právo zvoliť si svoje povolanie a svoj životný stav. **Ani pri ich voľbe povolania ich nemajú nútiť, ale naopak, pomáhať im múdrymi radami**, najmä vtedy, keď si zamýšľajú založiť rodinu.

KKC: články: 2196-2257

3. **deň:** spomienka sv. Jána evanjelistu (od 4. stor.). V ten deň sa svätí víno, čo je spojené s legendou zo 6. stor., podľa ktorej pohanský kňaz chcel otráviť sv. Jána, ale on víno požehnal, vypil a nič sa mu nestalo. Požehnanie vína je známe od 13.stor.
4. **deň:** pamiatka sv. Neviniatok (známy od 4. stor. v liturgii od 5. stor.)

Ďalšie dni oktávy sú venované ľubovoľným spomienkam **Na nedeľu v oktáve** pripadá sviatok **Svätej Rodiny**. Ak nie je v oktáve nedeľa, slávi sa **30. decembra**. Tento sviatok bol zavedený v 17. stor. ako spontánna reakcia na demoralizujúce dôsledky 30 ročnej vojny, ktoré najviac postihli rodiny. Svätá Rodina sa stala príkladom rodinného života.

Posledným dňom oktávy Narodenia Pána je **slávnosť Bohorodičky** Márie, ktorá sa slávi **1. januára**. Je to prejav úcty panenskej Matke, pričom sa pripomína aj najsvätejšie meno Ježiš.

7.4. Slávnosť Zjavenia Pána – 6. január

6. január bol v Egypte sviatkom zimného slnovratu a sviatkom nového eónu. Kresťania tento sviatok nahradili slávnosťou Epifánie – príchodu Krista, ktorý je skutočne novým eónom, Novým časom.

Okrem narodenia Krista slávil aj krst v Jordáne, poklonu mudrcov z Východu a prvý zázrak v Káne Galilejskej.

Keď aj kresťanský Východ prijal slávnosť Narodenia, došlo k rozdeleniu obsahu: **25. 12.** – tak na Východe ako aj na Západe sa slávil Narodenie Pána a **6. 1.** na Východe krst Ježiša a na Západe poklona mudrcov.

Svätenie vody v Jeruzaleme je známe už v 6. storočí. Zlato, kadidlo a myrha sa začali svätiť na prelome 15. a 16. storočia. V novších časoch sa začala svätiť aj krieda, ktorou sa značia dvere pri požehnaní príbytkov vo vianočnom období. Na **najbližšiu nedeľu po Zjavení Pána** sa slávi sviatok **Krst Krista Pána** – podľa nového kalendára je ukončením vianočného okruhu sviatkov.

8. Veľkonočný okruh

8.1 Pôstne obdobie

Pôstne obdobie je zamerané na Veľkú Noc; veď pôstna liturgia pripravuje na slávenie veľkonočného tajomstva jednak katechumenov rozličnými stupňami uvádzania do života kresťanov, jednak veriacich tým, že im pripomína krst, ktorý prijali a pobáda ich na pokánie.

Pôstne obdobie sa **začína Popolcovou stredou a trvá do Zeleného štvrtka, do sv. omše Pánovej večere**. Nedele tohto obdobia sa nazývajú 1, 2, 3, 4, 5 pôstna. **Šiesta nedeľa**, ktorou sa **začína Veľký týždeň**, sa volá **Kvetná nedeľa**.

Pôst bol spočiatku prípravným časom na Veľkú noc a **trval 40 hodín**. Začínal na Veľký piatok, ale už v **3. storočí** pôst trval **celý svätý týždeň. 40 denný** pôst zaviedol **Nicejský koncil v r. 325**. Slávenie Veľkej Noci bolo rozložené do troch dní: Veľký piatok; Veľká sobota a Veľkonočná nedeľa.

So začiatkom pôstu je spojený **obrad posýpania hláv popolom**. Tento zvyk **pochádza zo stredoveku**, keď **hriešnikom sypali hlavu popolom v rámci kajúceho úkonu** a vyviedli ich z kostola. **Od 10. stor.** sypali hlavy popolom **všetkým veriacim** na znak, že **každý má robiť pokánie**. Obrad verejného pokánia časom zanikol, ale posýpanie popolom zostalo ako trvalý zvyk.

Pokánie podľa tradície v sebe zahŕňa: modlitbu, pôst a almužnu. Pápež Lev Veľký hovorí: „modlitbou si udržiavame nepoškvrnenú vieru, pôstom nevinný život a almužnou ducha lásky.“

Podľa tradície pôst spočíval v jedinom dennom pokrme, zdržiavaní sa mäsitých pokrmov, vína a iného alkoholu.

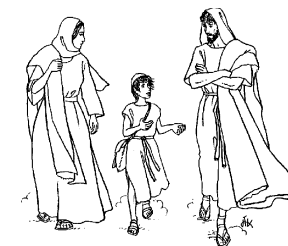
23. Štvrté prikázanie

Znenie: Cti svojho otca a svoju matku.

„Cti svojho otca a svoju matku, aby si dlho žil na zemi, ktorú ti dá Pán, tvoj Boh!“ (Ex 20,12)

„A bol im poslušný.“ Lk 2,51

„Deti, poslúchajte svojich rodičov v Pánovi, lebo je to spravodlivé. Cti svojho otca i matku, to je prvé prikázanie s prisľúbením: Aby ti dobre bolo a aby si dlho žil na zemi.“ (Ef 6,1-3)

Štvrtým prikázáním sa začína druhá tabuľa zákona. Boh chcel, aby sme si **hneď po ňom ctili a poslúchali svojich rodičov**, ktorým vďačíme za život a ktorí nám odovzdali poznanie Boha. Sme povinní **ctiť a vážiť si všetkých**, ktorých Boh pre naše dobro obdaril svojou autoritou.

Výslovne sa obracia na deti – ich vzťah k otcovi a matke – najuniverzálnejší vzťah; týka sa príbuzenských vzťahov (starých rodičov a predkov); aj na povinnosti žiakov voči učiteľom, zamestnancom voči zamestnávateľom, podriadeným voči predstaveným; občanom voči štátu.

Stvorením muža a ženy Boh ustanovil rodinu. Členovia sú osoby, ktoré majú rovnakú dôstojnosť. Vzhladom na spoločné dobro sú v rodine rozmanité zodpovednosti, práva a povinnosti.

Kresťanská rodina:

Kresťanská rodina je spoločenstvo viery; spoločenstvo osôb, znakom a obrazom spoločenstva Otca a Syna v Svätom Duchu. Každodenná modlitba a čítanie Božieho slova posilňujú v nej lásku. Taká rodina tiež vykonáva evanjelizačnú a misionársku činnosť.

Úcta – čnosť, v ktorej dáva človek druhému to, čo mu patrí pre jeho vznešenosť a pre dobrá od neho prijaté.

Úslužnosť – jej motívom je správcovstvo a ním sa líši od úcty. Rodičia spravujú svoje deti, cirkevní a štátni predstavení svojich veriacich a občanov.

Miesto určené na sv. omšu:

Zadost'uchiniť sa môže na každom mieste, dovolenom ordinárom: V kostole a verejnej kaplnke; pod holým nebom; v súkromných kaplnkách biskupov, kardinálov; na cintorínoch; v stálych kaplnkách na lodi; v súkromných domoch, kde sa vysluhuje omša pri sviatosti pomazania chorých; celebrujúci a posluhujúci aj v súkromných domoch.

Ospravedlňujúce príčiny od povinnosti účasti na sv. omši:

1. Nemožnosť:

fyzická - (vzdialenosť do kostola – peši vyše hodiny) – rozhoduje kondička, choroba, staroba...

morálna – poškodenie cti (nedostatok oblečenia, tehotné slobodné dievča..)

neodkladné cestovanie

prípadná škoda na majetku alebo strata mimoriadneho zisku

po nočnej smene ak je ťažko bdieť **a nie je iná svätá omša**

chorí - ak by sa tým ich zdravotný stav zhoršil a keby pre chorobu rušivo pôsobili na spoločenstvo alebo ohrozovali ich zdravie

deti a jeden z rodičov, keď sa musia báť veľkého nepokoja zo strany partnera alebo rodiča

Pri pobytoch na dovolenkách a chatách, pokiaľ je možné treba sa zúčastniť sv. omše príslušného obradu. oslobodenie je len v prípade neprekonateľnej prekážky a vo vyššie uvedených prípadoch.

2. Služba lásky

služba chorým; spoločnosti (policajt, lekár, vodič, strážca..); pomoc pri živelných pohromách; prekazenie väčšieho zla; starostlivosť o malé deti, ak sa nedá pri nich vystriedať

3. Zvyk (podľa regiónov)

napr. matky mesiac po pôrode; vdovy mesiac po smrti manžela; ...

KKC: články 2168-2195

Pôst bol v staroveku dobrovoľný. Až **stredovek** zaviedol **povinnosť postiť sa**. Pôst nás učí sebaovládaniu, vnútornej disciplíne, pomáha napraviť krivdy, je dôkazom, že naše pôstne obrátenie je úprimné.

Krst je ďalšou hlavnou témou veľkopôstnej liturgie. Má svoje historické zdôvodnenie, lebo práve pôst bol po dlhé stáročia bezprostrednou prípravou katechumenov na krst. Aj obnovená liturgia upozorňuje na krst, keďže pôst je časom korigovania kresťanského života.

O umučení Pána hovorí v pôstnej liturgii iba Veľký týždeň, hoci ľudová zbožnosť prijala túto tému v celom pôstnom čase. Prejavom toho sú pobožnosti Krížovej cesty (od 18. stor.), pôstne kázne (od 13. stor.), náboženské piesne, ktoré sú známe už v dobe baroka (od 17. stor.) a modlitba bolestného ruženca.

Na **piatu pôstnu nedeľu** je napojený zvyk **zahaľovať obrazy a kríže**. Pôvodne sa kríže zahaľovali cez celý pôst, ale od 17. stor. sa to zachovalo len v posledných dvoch týždňoch. Pôvodné kríže **od 4. stor.** boli **bez tela Ukrižovaného**, bolo zdobené drahými kameňmi, v **dobe románskeho slohu** vznikali kríže, na ktorých stál **Kristus ozdobený kráľovskou korunou**; boli skôr prejavom víťazstva, preto ich v čase umučenia a potupnej smrti zahaľovali. **Kríže sa odhaľujú** až po obradoch **Veľkého piatku** a **obrazy** pred začatím obradov **Veľkej soboty**.

Šiesta pôstna nedeľa je začiatkom Veľkého týždňa. V ten deň Cirkev slávi slávnostný vstup Pána do Jeruzalema.

8.2 Veľkonočné trojdnie

Ako je v týždni najdôležitejšou slávnosťou nedeľa, tak je v **liturgickom roku najdôležitejšia slávnosť Veľká noc**. Paschou týždňa je nedeľa. Veľká noc je ročnou Paschou. Umučenie, smrť a zmŕtvychvstanie Ježiša Krista je vnútornou silou viery kresťanov, prameňom spásy a základom pre všetky liturgické slávnosti.

Tento najdôležitejší sviatok sa už aspoň od 4. stor. slávil tri dni. Nicejský koncil r. 325, keď rozhodol, že Veľká noc sa bude každoročne sláviť v nedeľu

po prvom jarnom mesačnom splne. Časový posun slávenia Veľkej noci môže byť 5 týždňov, od 22. marca do 25. apríla. Tomuto pohybu podliehajú aj ostatné slávnosti: Nanebovstúpenie; Zoslanie Ducha Svätého; Najsvätejšej trojice, Najsvätejšieho Kristovho Tela a Krvi a Najsvätejšieho Srdca Ježišovho.

So slávením Veľkej noci sa spojilo rozdávanie ovocia vykúpenia a sviatosťou krstu boli katechumeni začleňovaní do Cirkvi. Spoločne s krstom bola spojená aj sviatosť birmovania a Eucharistie.

8.3 Zelený štvrtok

Pomenovanie bolo prevzaté z germánskeho názvoslovnia Gründonnerstag (greinen – nariekať).

V ten deň sa **svätili oleje**, známe podľa cirkevných otcov v kresťanstve od počiatku. Biskup pre záverom eucharistickej modlitby svätí **olej chorých** a po sv. prijímaní svätí **olej katechumenov** a konsekruje **krizmu**. Pomazanie bolo znakom úzkeho spojenia s Kristom. Táto predpoludňajšia omša sa pokladá za jeden z prejavov plnosti kňazstva biskupa a za znamenie úzkej jednoty kňazov s biskupom. Tu si kňazi biskupstva verejne obnovia svoje kňazské sľuby.

Večerná sv. omša sa slávi pre celé miestne spoločenstvo.

- ❖ Sväté prijímanie sa môže udeľovať veriacim jedine pri sv. omši, len chorým je dovolené udeľovať ho po celý deň.
- ❖ Obrad umývania nôh je známy v Ríme od 12. storočia.
- ❖ Počas Glórie zvoní všetky zvony a hrá organ, potom všetko umlkné až do večera Veľkej soboty
- ❖ Po sv. prijímaní v sprievode odnesie Sviatosť do úschovy mimo oltára. Prenášanie Sviatosti je veľmi starý zvyk, známy od čias, keď nebolo bohostánku a po každej omši sa odnášala Sviatosť do sakristie. Na Zelený štvrtok má tento zvyk symbolický význam – zajatie Pána Ježiša.

Ospravedlňujúce príčiny sa dajú zhrnúť **do troch oblastí:**

1. Práce súvisiace s Božím kultom

- **dovolené** - zvoniť, niesť zástavy ...)
- **nedovolené** – s bohoslužbou súvisiace len vzdialene (stavat' a maľovat' kostol ...)
- **prostredné** – ozdobovat' oltár, piecť hostie, vymetať kostol, ... Všeobecne sa majú urobiť pred sviatkom.

2. **Osobné a spoločensky nevyhnutné práce** – záchrana úrody; zamestnanie v nedeľu ak zamestnávateľ k nej núti a ťažko by uživil rodinu; pracujúce matky - nutné domáce práce; obrobienie záhradky – výnimočne.

3. **Práce dovolené zákonným zvykom** – príprava jedál; obchody v nedele pred sviatkami; výročné jarmoky a pod..

22.2 Nedeľná povinnosť sv. omše

Táto povinnosť podľa CIC nezaväzuje tých, ktorí nie sú pokrstení, neužívajú ešte rozum a deti do 7 rokov, aj keď rozum už užívajú. K splneniu príkazu stačí vonkajšia pozornosť na sv. omši (nespáť, nerozprávať sa..). Vnútornej pozornosť sa vyžaduje k užitočnej účasti na svätej omši.

Fyzická prítomnosť na sv. omši:

Najideálnejší stav – vidieť a počuť celebrujúceho kňaza počas slúženia sv. omše.

Povinnosť splnia:

- o aj tí, ktorí vidia alebo z úkonov vypozerujú priebeh omše, ale nepočujú
- o aj tí, ktorí počujú, ale nevidia
- o aj tí, ktorí sú trochu vzdialení, ale počujú
- o aj veľmi vzdialení, ale s množstvom tvoria morálnu jednotu (napríklad na púti)

Ako prvý deň pripomína deň Kristovho zmŕtvychvstania prvé stvorenie ako „ôsmy deň“, ktorý nasleduje po sobote, znamená nové stvorenie, ktoré sa začalo Kristovým zmŕtvychvstaním.

Náš názov „nedeľa“ je pravdepodobne odvodený od slovného spojenia „nič nerobiť“. Čím je nedeľa pre týždeň, tým je Veľká noc pre celý rok.

Nedeľné slávenie Pánovho dňa a Pánovej Eucharistie je stredobodom života Cirkvi.

Slávením nedele sa zachováva prirodzený morálny predpis vpísaný v srdci každého človeka, ktorému sa prikazuje oslava Boha ako vďaka za dobrodenia, ktoré sa týkajú všetkých.

Pred slávením nedeľnej liturgie sa uprednostňuje slávenie liturgie: Narodenie Pána; Nanebovstúpenie Pána; Božie Telo; Bohorodičky; Nepoškvrnené počatie Panny Márie; Nanebovzatie P. M.; sv. Petra a Pavla; Všetkých svätých.

Farnosť je miestom, kde všetci veriaci môžu byť zhromaždení na slávenie nedeľnej Eucharistie.

Modliť sa môže každý doma. Nikdy však sa nedokážeme modliť tak ako v kostole, kde sa jednomyselne vysiela volanie k Bohu. Tu je niečo navyše a to spoločenstvo, svornosť a jednomyselnosť, puto lásky a modlitby kňazov.

22.1 Nedeľná povinnosť nepracovať

V nedeľu a v prikázaný sviatok sú veriaci povinný zúčastniť sa činne celej svätej omši. (kdekoľvek, kde sa slávi sv. omša v katolíckom obrade) Ten, kto sa **vedome a dobrovoľne nezúčastňuje slávenia sv. omše – dopúšťa sa ťažkého hriechu.**

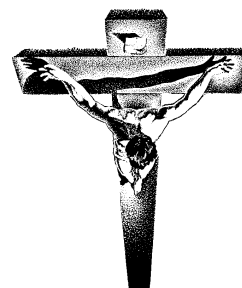
Kresťania majú svätiť nedeľu aj tým, že svojej rodine a blízkym venujú čas a starostlivosť, ktoré im ťažko môžu venovať v iných dňoch týždňa. Nedeľa je aj dňom premýšľania, ticha, vzdelávania sa a meditácie, čo všetko prospieva rastu vnútorného a kresťanského života.

Záväznosť príkazu **nekonat práce** je veľká a jeho porušenie v značnej miere je **ťažkým hriechom.**

- ❖ Odnášanie plachiet, svietnikov a krížov sa v minulosti robilo z bezpečnostných dôvodov, dnes má symbolický význam, lebo pripomína utrpenie, vyzliekanie zo šiat. Preto sa v minulosti pri tomto akte recitoval 22 žalm.

8. 4 Veľký piatok

Podľa známeho Egéria bol Veľký piatok dňom, keď sa veriaci zhromaždili v chráme postavenom na Golgote a klaňali sa ostatkom Kríža. Bolo to podľa nášho počítania času ráno o šiestej. Na obed sa ľud zhromažďoval, aby do tretej popoludní počúval čítania zo Sv. písma o utrpení Ježiša Krista; bol to prejav úcty voči trpiacemu Ježišovi.

Dne sa veľkopiatočná liturgia koná popoludní, najvhodnejší čas je okolo tretej hodiny, lebo podľa Písma, vtedy Ježiš zomrel.

Liturgia Veľkého piatku má niekoľko častí:

- ❖ **bohoslužba slova**, ktorá je ukončená slávnostnou modlitbou veriacich
- ❖ **slávnostná poklona krížu**
- ❖ **sväté prijímanie**
- ❖ **procesia k Božiemu hrobu**

Boží hrob je veľmi starého dáta, bol známy v celej Cirkvi, dnes sa uchoval len v krajinách strednej Európy. Vyroženie Najsvätejšej sviatosti v monštrancii zahalenej bielym vélom v Božom hrobe je známe od 16. storočia.

Typické znaky tohto obdobia sú: modlitba krížovej cesty; bolestný ruženec; rôzne predsavzatia...

8.5 Biela sobota

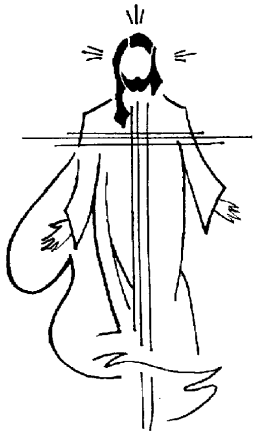
Je dňom smútočného ticha. Cirkev zotrúva pri Pánovom hrobe a rozjíma o jeho utrpení a smrti. Svätá omša sa neslávi až do Veľkonočnej vigílie. Sväté prijímanie možno podávať iba ako viatikum. Veľkonočná vigília slávená v sobotu po západe slnka už patrí k Veľkonočnej nedeli.

8.6 Veľká noc

Začína Veľkonočnou vigíliou. Nadväzuje na židovskú Paschu.

Časti Veľkonočnej vigílie:

1. **obrad svetla** – požehnanie ohňa; príprava veľkonočnej sviece; sprievod a veľkonočný chválospev
2. **liturgia slova** – 7 čítaní zo SZ a 2 z NZ + príslušné žalmy a homília
3. **liturgia krstu** – krst, krst dospelých vysluhuje biskup požehnanie krstnej vody, obnova krstných sľubov, litánie k všetkým svätým
4. **liturgia Eucharistie** – ako inokedy
5. na záver je **procesia** so zmŕtvychvstalým Kristom a Monštráciou

Na plnšie prežitie tak bohatého obsahu veľkonočného tajomstva je potrebný dlhší čas. Preto už kresťanský starovek predĺžil slávenie Veľkej noci na 50 dní. Symbolickým znakom toho času je paškál. Nedel'né čítania sú zo Skutkov apoštolov, ktoré opisujú život Cirkvi po jeho zmŕtvychvstaní.

Slávnosť Nanebovstúpenia Pána sa slávi na **40 deň** po nedeli zmŕtvychvstania. Táto slávnosť je známa už od 4. storočia.

Slávnosť zoslania Ducha Svätého sa podľa záznamu Sk uskutočnila v čase slávenia židovských Turíc, pre kresťanov čas narodenia Cirkvi – **10-tý deň po Nanebovstúpení**.

22. Tretie prikázanie

Znenie: Pamätaj, že máš svätit' sviatočné dni.

„Spomni na sobotňajší deň, aby si ho zasvätil! Šesť dní budeš pracovať a tvoriť všetky svoje diela, siedmy deň je však sobota Pána, tvojho Boha. Vtedy nebudeš konať nijakú prácu ani ty, ani tvoj syn alebo tvoja dcéra, ani tvoj sluha alebo tvoja slúžka, ani tvoj dobytok, ani cudzinec, ktorý býva v tvojich bránach! Lebo za šesť dní Pán utvoril nebo a zem, more a všetko, čo je v nich, v siedmy deň však odpočíval. Preto ho Pán požehnal a zasvätil ho.“ (Ex 20,8-11)

„Zachovávaj sobotňajší deň, aby si ho zasvätil, ako ti prikázal Pán, tvoj Boh. Šesť dní budeš pracovať a robiť každú svoju prácu, ale siedmy deň je sobota, (to jest odpočinok) pre Pána, tvojho Boha; vtedy nebudeš konať nijakú prácu ani ty, ani tvoj syn, ani tvoja dcéra, ani tvoj sluha, ani slúžka, ani tvoj vôl, ani osol, ani nijaký tvoj dobytok, ba ani cudzinec, ktorý býva v tvojich bránach, aby tvoj sluha a tvoja slúžka mali podobný odpočinok ako ty. Pamätaj, že si bol otrokom v egyptskej krajine a že ťa Pán, tvoj Boh vyvedol odtiaľ mocnou pravnicou a zdvihnutým ramenom: preto ti Pán, tvoj Boh, prikázal zachovávať sobotňajší deň.“ (Dt 5,12-15)

Tretie prikázanie spomína posvätnosť soboty a v tejto súvislosti Písmo pripomína stvorenie: „Lebo za šesť dní Pán utvoril nebo a zem, more a všetko, čo je v nich, v siedmy deň však odpočíval. **Preto Pán požehnal sobotný deň a zasvätil ho.**“ (KKC §2168-2169)

Božie konanie je vzorom pre ľudské konanie. Ak Boh v siedmy deň „odpočíva“, (Ex 31,17) aj človek by mal „ prestať pracovať“ a nechať aj iných, najmä chudobných a podriadených, aby „ si oddýchli“. (Ex 23,12)

Židia slávil sobotu po babylonskom zajatí ako spomienku na deň, keď dostal národ slobodu v Egypte. Pre Židov to bol **deň**, keď si mali **viac uvedomiť prípravu na príchod Mesiáša**. Sobota prerušuje každodenné práce a umožňuje oddych. Je to **deň protestu proti otroctvu a kultu peňazí**.

Nedel'a sa pre kresťanov stala **prvým** zo všetkých dní, **prvým** zo všetkých sviatkov, **dňom Pána**.

„Ježiš vstal z mŕtvych „prvého dňa“ v týždni“ (Mt 28,1; Mk 16,2; Lk 24,1; Jn 20,1)

Krivá prisaha: je volanie Boha za svedka na potvrdenie vedomej nepravdy. **Je vždy ťažkým hriechom.**

Krivoprísahníkom je ten, kto **pod prisahou úmyselne a dobrovoľne tvrdí nepravdu**. Prípadne urobí nejaký sľub **s úmyslom nedodržať** ho, alebo kto **nedodrží, čo sľúbil pod prisahou**. (por. KKC § 2152)

Prísaha:

- o Brat' Boha za svedka, že to, čo hovorím, je pravda. Prisahať sa môže slovami alebo úkonom (dotyk kríža, Biblie, zdvihnutie prstov)
- o Je to potvrdenie pravdovravnosti. jej poslaním je dosvedčiť ľuďom pravdu.
- o Je možné ju zložiť iba na základe pravdy, rozvážnosti a spravodlivosti. Ak ju žiadajú **nezákonné občianske authority, možno ju odmietnuť**.
- o Ak sa prisaha vyžaduje na ciele, ktoré **sa protivia dôstojnosti ľudskej osoby alebo cirkevného spoločenstva, musí sa odmietnuť**.

Druhy porušovania prisah:

- o falošná
- o nespravodlivá
- o neuvážená

Svätý Pavol častejšie prisahal: „Veď Boh ... mi je svedkom ...“ Čo hovorí Ježiš o prisahahe?

O prisahahe - A zasa ste počuli, že otcom bolo povedané: *»Nebudeš krivo prisahať, ale splniš, čo si Pánovi prisahal.«* No ja vám hovorím: Vôbec neprisahajte - ani na *nebo*, lebo ona je *Božím trónom*, ani na *zem*, lebo ona je *podnožkou jeho nôh*, ani na Jeruzalem, pretože je *mestom veľkého Kráľa*, ani na svoju hlavu neprisahaj, lebo ani jediný vlas nemôžeš urobiť bielym alebo čiernym. Ale vaša reč nech je *»áno - áno,«* *»nie - nie«*. Čo je navyše, pochádza od Zlého. (Mt 5,33-37)

Kresťanské meno: Pánovo meno posväcuje človeka pri krste a ten dostáva svoje meno v Cirkvi. Môže to byť meno svätca, ktorý poskytuje vzor lásky a orodovanie. Krstné meno môže vyjadrovať niektoré kresťanské tajomstvo alebo čnosť. Rodičia, krstní rodičia a kňaz majú dbať na to, aby sa nedávalo meno, ktoré je cudzie kresťanskému zmýšľaniu.

KKC: články 2142-2167

Veľká noc pre svoju dôležitosť má dve oktávy:

1. **malá oktáva** – osem dní po veľkonočnej nedeli
2. **veľká oktáva** – osem týždňov po veľkonočnej nedeli

Typické znaky tohto obdobia sú: paškál, modlitba slávnostného ruženca, namiesto Anjel Pána sa modlí „Raduj sa nebies Kráľovná...“

9. Obdobie „cez rok“

Okrem spomínaných sviatočných okruhov ostáva ešte 33 alebo 34 týždňov, ktoré nazývame obdobím cez rok. Obdobie cez rok začína v pondelok po nedeli Krstu Pána a trvá do utorka pred popolcovou stredu. Potom je zrušené a znova pokračuje v pondelok po slávnosti zoslania ducha Svätého až po prvé večery prvej odvetnej nedele. Každá nedeľa cez rok má svoju vlastnú charakteristiku, ktorú jej vtlačajú liturgické texty, aby zdôraznili niektorú udalosť spásy, jednu zjavenú pravdu alebo mravnú zásadu.

9.1 Obetovanie a Zvestovanie Pána

V prvej časti obdobia cez rok slávi Cirkev dva sviatky.

Sviatok Obetovanie Pána je prvý a slávi sa 2. februára. Obsahom sviatku bola relácia sv. Lukáša. Hlavnou osobou tejto udalosti je Ježiš. Pomenovanie Očistenie Panny Márie sa nachádza v Gelaziánskom sakramentári a práve ono sa stalo príčinou nepochopenia, či ide o sviatok Pána alebo Panny Márie.

Ľudové pomenovanie Hromnice nemá v sebe nič z podstaty sviatku, je odvodené od zvyku svätiť sviece, ktoré majú pomenovanie hromnice a prinášanie zapálených sviec domov je známe už od 8. storočia. Je vlastne nadviazaním na Simeonov chválospev, ktorý oslavuje Krista ako svetlo na osvietenie pohanov. (por. Lk 2,32)

U nás sa hromnicou požehnávali horné veraje dverí; kládla sa do ruky zomierajúcim a tiež sa vkladala do okna alebo pred obraz Panny Márie v čase búrky.

Druhým sviatkom je slávnosť Zvestovania Pána 25. marca., teda 9 mesiacov pred narodením Pána, lebo zvestovanie je počiatkom božsko-lidského života Ježiša Krista. Obsahom slávnosti je opis zvestovania, ako ho zapísal Lukáš (Lk 1,26-38). Liturgická slávnosť je známa od 7. storočia a cez celý ten dlhý čas sa jeho obsah nezmenil. Pretože slávnosť niekedy padne do Veľkého týždňa, prenáša sa preto na pondelok po Veľkonočnej nedeli.

9.2 Sviatky pravdy viery – dogmatické sviatky

V druhej časti obdobia cez rok – po skončení veľkonočného obdobia – je v liturgickom kalendári niekoľko sviatkov, ktoré patria medzi „pohyblivé“, nemajú presný dátum. Obsahom týchto sviatkov je niektorá pravda viery – dogma, a preto majú aj toto pomenovanie.

Slávnosť Najsvätejšej Trojice sa v Cirkvi slávi vždy prvú nedeľu po Zoslaní Ducha Svätého. Rím veľmi dlho neprijímal túto slávnosť, až pápež Ján XXII. v roku 1334 potvrdil túto slávnosť pre celú Cirkev.

Slávnosť Najsvätejšieho Kristovho tela a krvi sa slávi v Cirkvi vo štvrtok po slávnosti Najsvätejšej Trojice. Vážnosť a smútok Zeleného štvrtka, keď Ježiš ustanovil Eucharistiu, nedovoľovala slávnostné a radostné prežívanie tejto skutočnosti. Sviatok Božieho tela je ovocím novej formy eucharistickej úcty, ktorá vznikla ako reakcia na teologické spory o Kristovej prítomnosti pri konsekrácii a na herézu Berengára o skutočnej prítomnosti Krista v Eucharistii.

Najprv bolo zavedené pozdvihovanie hostie, a potom kalicha ako prejav viery v skutočnú prítomnosť Krista.

Bezprostredným dôvodom vzniku tohto sviatku boli videnia bl. Juliány, augustiniánky z Mont-Cornillon v Belgicku. Na mesiaci videla čiernu škvrnu – ako znak, že chýba sviatok na úctu Eucharistie, a tak po dlhých diskusiách pápež Urban IV. v roku 1246 zaviedol pre Ličžsku diecézu osobitný sviatok Božieho tela, ktorý neskôr ten istý pápež prijal do kalendára pre celú Cirkev a nariadil vytvoriť osobitný omšový formulár.

Zlorečenie (maledictio)

Zvolávanie zla na iného človeka za používania Božieho mena (bodaj = Boh daj, aby ťa porazilo; ... aby ťa boh skáral, ...)

Rúhanie – je vnútorne alebo navonok vyslovované slovo výčitky, nenávisť a provokácie proti Bohu

V dnešnej dobe sa bezdôvodné spomínanie Božieho mena stalo „národným športom“ v médiach, domácnostiach, školách. Zvykne sa podečňovať a zľahčovať. Tento jav sa stretáva s veľkou tolerantnosťou, no Boh hovorí jasne, tak ako v ďalších 9 prikázaniach. Boh dal ľudstvu len 10 pravidiel, je preto nepravdepodobné, žeby to práve s týmto zákazom nemyslel „tak úplne vážne“.

Sľub:

- o Je to rozvážne a slobodné prisľúbenie Bohu nejakého dobra možného a lepšieho.
- o Je to vôľa urobiť niečo viac a lepšie, alebo zrieknuť sa niečoho, čo ináč človek nie je povinný.

Sväté písmo o tom hovorí na viacerých miestach; čítaj poznámky k: Lv 27,1; Nm 6,1; Nm 6, 9-12; Nm 30,2-3.

Rozdelenie sľubov:

- o **Verejný** – prijíma ho predstavený v mene Cirkvi verejne (manželský, diakonský, kňazský, biskupský, rehoľný ...)
- o **Súkromný** – urobil ho človek sám, bez zásahu Cirkvi a jej zástupcu, ktorý by sľub prijal.

Iné delenie: jednoduchý, osobný, vecný, večný, dočasný, podmienený

Pre platnosť sľubu sa vyžaduje splniť 3 podmienky:

1. užívanie rozumu
2. úmysel
3. skutok dokonale ľudský (dobrovoľne za účasti rozumu a vôle)

21. Druhé prikázanie

Znenie: Nevezmeš Božie meno nadarmo.

Toto prikázanie vyžaduje uctenie si Božieho mena a jeho úctivým vyslovovaním, vzdávaním chvály, plnením sľubov a dodržaním prísahy. Zakazuje zneužívanie Božieho mena, mena Ježiša Krista, Panny Márie a všetkých svätých.

21.1 Hriechy proti 2. Božiemu príkazu.

Neúctivé vyslovovanie

Je to zbytočné a bez patričnej úcty vyslovovanie Božieho mena. Najčastejšie sa to stáva:

- o v netrpezlivosti
- o v rozčúlení
- o v údive
- o zo zlovyku ako rečové úslovie

Bohorúhanie (blasphemia)

Snaha zneuctiť a potupiť Boží majestát, Božiu česť a svätosť Božieho mena. Tiež to definujeme ako potupenie Boha.

Rozdelenie bohorúhania:

1. **Heretické** – keď slová obsahujú herézu (Boh je krutý...)
2. **Zlorečivé** – keď sa Bohu praje zlo (Nech zhynie Boh...)
3. **Potupné** – keď sa o Bohu hovorí potupne, posmešne (Lk 23, 35-37)
4. **Bezprostredné** – priame zneváženie, zneuctenie Boha
5. **Prostredné** – zneuctovanie Boha sprostredkovane (v anjeloch, svätých, svätých veciach, ktoré majú nejaký vzťah k Bohu)
6. **Priame** – s priamym úmyslom zneuctiť Boha
7. **Nepriame** – neúmyselne potupuje, ale vedome používa potupné slová o Bohu
8. **slovné** – slovami
9. **vecné** – úkonmi, gestami

Autorom textov k sv. omši aj textov breviára je sv. Tomáš Akvinský. Prvý pápež, ktorý hovorí o procesii, je Martin V. v roku 1429. Tento zvyk sa udomácnil aj v Rakúsko-Uhorsku v 16. storočí.

Slávnosť Najsvätejšieho Srdca Ježišovho nás zas uvádza do Veľkého piatku, keď upozorňuje na Ježišovo prebodnuté Srdce. Upozorňuje na skutočnosť hriechu, potrebu zadosťučinenia a uskutočňovania lásky, ktorá priviedla Ježiša na kríž. Srdce Ježišovo je zároveň prameňom milostí. Tu treba hľadať počiatok úcty, ktorá sa osobitne šírila v rehoľných strediskách. V 15. stor. sa tomuto kultu venovali kartuziáni a v 16. stor. jezuiti. Ale až sv. Margita Mária Alcoque a jej spovedník sa zaslúžili o dosiahnutie úradného slávenia vo Francúzsku a os roku 1856 pre celú Cirkev. Obsahom bola pôvodne Kristova láska vyjadrená v Eucharistii, preto sa táto slávnosť slávi v piatok po oktáve Božieho tela.

Sviatok Povýšenia sv. Kríža je tiež sviatkom, ktorý nadväzuje na Veľký piatok. Na miestach umučenia a zmŕtvychvstania Ježiša Krista dal cisár Konštantín postaviť dva kostoly, ktoré boli posvätené 13. septembra 335. V Kostole sv. Kríža sa od 4. stor. uchovávali relikvie sv. Kríža a časť tabuľky s nápisom z kríža. O nájdení Kríža sv. Helenou, matkou Konštantína, hovorí až sv. Ambróz okolo r. 395. Vo veľkonočnej kronike asi z roku 629 sa hovorí, že kríž bol nájdený 14. septembra 320. Cirkev slávi tento sviatok 14. septembra.

Slávnosť Krista Kráľa je najnovším sviatkom spomedzi dogmatických sviatkov. Ustanovil ho pápež Pius XI. v jubilejnom roku 1925. Nový liturgický kalendár dáva túto slávnosť na poslednú nedeľu obdobia cez rok aj celého liturgického – cirkevného roku, aby tak zvýraznil pravdu, že Kristus príde na konci časov nebeskému Otcovi odovzdá večné kráľovstvo.

9.3 Prosebné a kántrové dni

Prosebné dni sú známe už v kresťanskom staroveku. Medzi ne patria: **sviatok sv. Marka** evanjelistu (25. apríl) a **tri dni pred** slávnosťou Nanebovstúpenia Pána – krížové dni. V tie dni sa konali procesie do polí so spevom Litánií k všetkým svätým na vyprosenie dobrej úrody od Boha.

Procesia na sv. Marka je najstaršia a pravdepodobne ide o „pokrstenú“ pohanskú procesiu, kedy pôvodne pohania v procesii do chrámu bohyně Robigo prinášali na obeť psa, aby si vyprosili ochranu obilia pred obilnou hrdzou.

Pápež Gregor Veľký vyzval veriaci ľud a všetkých duchovných mesta Ríma, aby sa v ten deň zhromaždili v Chráme sv. Vavrinca mučenika a odtiaľ sám viedol prosebnú procesiu za spevu prosieb, hymnov a duchovných piesní do Chrámu sv. Petra apoštola, kde sa konala slávnostná bohoslužba.

Mladšieho dáta sú prosebné dni pred sviatkom Nanebovstúpenia, ktoré sa prvýkrát spomínajú v Galii v 5. storočí. U nás sa tieto prosebné procesie uberali ku krížom postaveným v poliach, preto pomenovanie „krížové dni“.

Kántrové dni pozná rímska liturgia už v staroveku. Patrí sem streda, piatok a sobota prvého týždňa Veľkého pôstu; v týždni po Zaslaní Ducha Svätého; v týždni Povýšenia sv. Kríža a v treťom týždni v advente. Každý z týchto týždňov tvoril začiatok jednotlivých ročných období, preto sa nazvali ľudovo kvartálne dni. Obe pomenovania sú odvodené od skutočnosti, že v tie dni sa veriaci postili.

Nový liturgický kalendár o krížových a kántrových dňoch hovorí, že cirkev vtedy prosí Pána za rozličné potreby a tiež ďakuje Bohu. Patričná autorita môže rozhodnúť, či sa má zachovať len jeden alebo všetky dni.

9.4 Úcta svätých

Zo svedectiev prvej Cirkvi je známe, že svätým sa nazýval každý kresťan. (Rim 1,7; 1Kor 1,2; Ef 1,1; Flp 1,1; Kol 1,2...). Teda vo Svätom písme každý, kto patrí Kristovi, kto dostal nový život a je členom nového Božieho ľudu. Osobitným spôsobom si začali kresťania uctievať tých zo svojich radov, ktorí zomierali pre vieru, za vernosť Kristovi – mučeníkov. Od 4. stor. je v Cirkvi známa úcta aj takých, ktorí nezomreli za vieru mučeníckou smrťou, ale celý život zasvätili Kristovi.

Ježiš žiada, aby sme ho nasledovali na ceste jeho lásky, ktorá sa bez zvyšku odovzdáva bratom z lásky k Bohu.

Sviatok Narodenia Jána Krstiteľa 24. júna. Tento sviatok je všeobecne známy už od 4. stor. a svoj pôvod má v evanjeliu, ktoré Jána Krstiteľa

- **Hypnotizmus** – druh spánku, v ktorom je médium vo veľkej sugestívnej moci hypnotizéra. Môže sa použiť len na dobrý cieľ. Hrozí tu nebezpečenstvo zneužitia človeka ako média posthypnotickým rozkazom.
- **Špiritizmus** – je snaha vyvolať duchov zosnulých ľudí pre poznanie tajomných vecí a vytvorenie podivných efektov.

Pokúšanie Boha: je to snaha slovom alebo skutkom skúšať, či Boh má nejaké schopnosti a či ich chce uplatniť. (Pokúšanie Ježiša diablom na púšti).

Človek pokúša Boha:

- o z pýchy a predpojatosti (bez nutnosti a úžitku)
- o z nevery a provokácie („Neuverí, kým neuvidím zázrak.“)

Svätokrádež (sacrilegium) – sacrum = sväté; lego = beriem

Je to nedôstojné zaobchádzanie so svätou vecou. Svätá vec je Božou alebo cirkevnou autoritou určená na Boží kult a vyňatá z profánneho (svetského) používania.

Svätokrádež môže byť:

1. **Osobná** – je to poškvrnenie posvätej osoby (v tom, v čom bola osoba zasvätená bohu)
2. **Miestna** – zneuctenie posvätného miesta (kostol, cintorín...)
3. **Vecná** – nedôstojné zaobchádzanie s posvätnými vecami; nespravodlivé privlastnenie svätých vecí; kúpa a predaj svätej veci proti cirkevnému predpisu – svätokupectvo (simonia)

Názov **simonia** sa odvodzuje od Šimona čarodejníka, ktorý chcel od apoštolov kúpiť moc Ducha Svätého. (Sk 8,19; 2Kr 5; Nm 22-24)

„Keď Šimon videl, že vkladáním rúk apoštolov sa udeľuje Duch, ponúkol im peniaze a povedal: „Dajte aj mne takú moc, aby každý, na koho vložím ruky, dostal Ducha Svätého.“ Ale Peter mu povedal: „Tvoje striebro nech je zatratené aj s tebou, pretože si si myslel, že možno Boží dar získať za peniaze!“ (Sk 8,18-20)

KKC: články 2083 - 2141

Čarovanie: Snaha dosiahnuť vonkajší účinok nedosiahnutelný prirodzeným spôsobom.

a. pomocou zlého ducha – čierna mágia

b. pomocou prirodzených prostriedkov – napr. magnetických alebo hypnotických síl – biela mágia

Keď človek na poznanie vecí používa **nevhodné, ale prirodzené prostriedky** (sklenená guľa, zrnka kávy ...), ktoré nemajú silu spôsobiť žiadny efekt, pritom **vplyv zlého ducha sa úplne vylučuje, nepovažuje sa to dnes za hriech**, na rozdiel od stredoveku, ale **za priestupok proti rozumu – hlúposť**.

Kto pravidelne vyhľadáva veštcov, ťažko sa prehrešuje. Keď to urobí **raz - zo zvedavosti, ide o ľahký hriech**.

Boh môže zjaviť budúcnosť svojim prorokom alebo svätým. Kresťan v otázke o budúcnosti sa má s dôverou vložiť do rúk Božej Prozreteľnosti. Treba odmietnuť všetky formy čarovania a veštenia.

Veštenie je proti Bohu tým, že chce rôznymi spôsobmi spoznať budúcnosť alebo skryté udalosti a nedôveruje Bohu, preto je zlé.

Ľudia, ktorí sú obdarení paranormálnymi darmi a užívajú ich statočne – neprehrešujú sa.

Čarovanie ako vzývanie zlého ducha, kvôli dosiahnutiu určitého vonkajšieho efektu, je **vždy ťažkým hriechom**.

Vhodné prostriedky môžu mať moc od Boha: **sviatosti, liečivé rastliny**
Nevhodné prostriedky: **ak takú moc nemajú a počíta sa pri nich so zlým duchom**

Parapsychológia: patrí do oblasti okultných vied. Jej praktiky smerujú k vyvolaniu nadzmyslových a podivných javov.

predstavuje ako veľkého proroka, narodeného 6 mesiacov pred Ježišom. Celé stáročia to bol prikázaný sviatok s bohatými zvykmi, ako napr. svätajánske ohne.

Spomienka sťatia sv. Jána Krstiteľa 29. augusta, bol známy už v 5. stor.. Od roku 1970 je povinnou spomienkou.

Slávnosť sv. Jozefa, ženicha P. Márie, 19. marec. Základom úcty sv. Jozefa je jeho osobná účasť na diele vykúpenia Ježiša Krista, keďže Jozef bol manželom Márie a v očiach ľudí otec Ježiša. Liturgický kult bol známy najprv na Východe od 8. stor. osobitný sviatok zasvätený Jozefovi tesárovi.

Osobitný sviatok zaviedli vo svojich kalendároch serviti a františkáni v 14. stor. Oni určili aj dátum 19. marec.

Slávnosť sv. Petra a Pavla, 29. jún. Tento sviatok sa spomína už v roku 354.

Sviatok sv. archanjelov Michala, Gabriela a Rafaela, 29. september. Týchto troch archanjelov slávime od roku 1970 spoločne.

Slávnosť Všetkých svätých, 1. november. Vo veľkých mestách ako Rím alebo Antiochia neboli výročné slávnosti každého svätca osobne možné, a tak začali sláviť spoločnú pamiatku svätých. Tieto výročia nemali spočiatku ustálený dátum. V 4. a 5. stor. slávili ich sviatok vo veľkonočnom čase. V roku 835 bol sviatok Všetkých svätých prenesený na 1. november.

Spomienka Všetkých zosnulých, 2. november. Zvyk venovať jeden deň modlitbám za zomrelých má svoje korene v kláštoroch. 2 november ako deň modlitieb za zosnulých sa objavuje okolo roku 1000 v benediktínskom kláštore v Cluny. Pápež Benedikt XV. vzhľadom na početné obete I. svetovej vojny dovolil v roku 1915 každému kňazovi v ten deň slúžiť tri sväté omše.

9.5 Panna Mária v liturgii

V liturgickom roku si postupne všímame tieto udalosti z jej života:

8. december - slávnosť Nepoškvrneného počatia. Svojimi koreňmi siaha do 8. storočia vo Východnej Cirkvi. Kresťanský Západ prijal tento sviatok medzi 9. a 11. stor.. Od roku **1854**, po vyhlásení **dogmy o Nepoškvrnenom počatí**, sa tento sviatok stal prikázaným sviatkom pre celú Cirkev.

1. január - slávnosť Bohorodičky Márie. V čase tvrdých sporov týkajúcich sa osoby Ježiša Krista, Cirkev v roku 431 na koncile v Efeze nazvala Pannu Máriu Theotokos – Bohorodička. V liturgických knihách od 8. storočia nachádzame v textoch určených na 1. januára početné zmienky, ktoré hovoria o materstve Panny Márie.

11. február - ľubovoľná spomienka Lurdskej Panny Márie. Od 11.2 do 16. 7 1858 sa Panna Mária 18x zjavila Bernadete Soubirusovej.

V sobotu po slávnosti Najsvätejšieho srdca Ježišovho je ľubovoľná spomienka Nepoškvrneného Srdca Panny Márie.

2. júl - sviatok Navštívenia Panny Márie – Levočskej P. Márie. Nový kalendár určil tomuto sviatku dátum 31. máj, výnimku ma Slovensko, vzhľadom na úctu tejto udalosti zo života P. Márie v Levoči už od 16. storočia.

15. august – slávnosť Nanebovzatia Panny Márie. Je to podľa všetkého najstarší mariánsky sviatok v Cirkvi. V 5. stor. bol v Jeruzaleme sviatok Svätej Bohorodičky a keď sa v 6. stor. sviatok rozšíril v Západnej Cirkvi, bol nazvaný Usnutie Panny Márie. Od polovice 7. stor. ho pod týmto názvom prijal aj Rím a od 8. stor. bol názov zmenený na súčasné znenie. **Pápež Pius XII.** v roku **1950** vyhlásil **dogmu o Nanebovzatí Panny Márie s telom i dušou do neba.**

Modloslužba (idololatria): falošný náboženský kult, ktorým namiesto Stvoriteľa, ľudia uctievať tvorov, stvorené veci a výtvary ľudských rúk.

Modla je všetko, čo vo svojom živote kladieme na prvé miesto, ktoré prináleží výlučne a jedine Bohu.

Modloslužba môže byť:

- **predstieraná** – bez vnútorného súhlasu – napr. zo strachu pred smrťou
- **skutočná** – dobrovoľne spojená s úmyslom klaňať sa modle – buď sú stvorené veci považované za boha; alebo vie, že vec nie je bohom, ale robí to z nenávisti k Bohu alebo chce niečo dosiahnuť od diabla.

Každá modloslužba je ťažkým hriechom, aj prestieraná, lebo ide o vonkajšie zapretie viery, čo spôsobuje pohoršenie, prípadne zneistenie postoja slabších vo viere. (Gn 28,18; Ex 20,4; ex 24,4; Nm 33,52)

Veštenie:

- Snaha človeka poznať tajomné veci (prítomné, minulé i budúce), nepoznateľné prirodzeným spôsobom.
- Vzývanie zlého ducha kvôli poznaniu skrytých vecí, najmä budúcich.

Druhy veštenia

1. astrológia – z postavenia hviezd a planét
2. chiromantia – veštenie z ruky
3. snárstvo – pomocou snov
4. pythonizmus – pomocou duševne chorých
5. kryštalomantia – kryštálmi alebo z pohára čistej vody
6. geomantia – pomocou kameňkov, olova, prútikov
7. sortilegium – kartami, kockami

Klaňanie sa Bohu – adoratio

Adorácia je úkon, ktorým uznávame vznešenosť niekoho, jeho vyššie postavenie a našu podriadenosť voči nemu.

Úkony adorácie delíme na :

- **vnútorné** - účasť rozumu, vôle a citu
- **vonkajšie** – obeta, kľačanie, úklon ...

Kult Iatriae – klaňanie sa Bohu

Kult dulie – uctievanie niekoho ako Božieho priateľa (anjeli a svätí)

Kult hyperdulie – **úcta** – patrí Panne Márii, ktorá svojou hodnotou prevyšuje všetkých svätých a anjelov.

Je veľmi dôležité správne rozoznať pojem klaňanie, ktoré patrí len Bohu a úcta, ktorá patrí svätým.

20.2 Hriechy proti prvému prikázaniu

Fanatizmus: zaslepená a nerozumná horlivosť za to, čo je sväté. Prejavuje sa vášnivosťou a zaujatím, spojených s nenávisťou voči inovercom.

Bigotnosť: pretváрка; vonkajšie náboženské obradníctvo, bez vnútorného prežitia; farizejstvo.

Povera (superstitio): pochybený kult pravého Boha

- **prehnaneho kultu:** kladie dôraz na nepodstatné veci namiesto vnútorných úkonov (počet sviečok na oltári, presný čas modlitby, obradné umývanie, ...
- **falošného kultu:** kult pravého Boha, ale falošným spôsobom; pripisovanie účinnosti modlitieb alebo sviatostných znakov iba ich materiálnej stránke, bez ohľadu na vnútorné dispozície. (falošné zázraky, zjavenia a relikvie,

8. september – sviatok **Narodenia Panny Márie**. Sviatok je známy od konca 5. stor., kedy bola v Jeruzaleme postavená bazilika Narodenia P. Márie, dnes pod názvom Bazilika sv. Anny. Od 7. stor. sa slávil tento sviatok v Byzancii a v Ríme, odtiaľ sa rozšíril na celú Cirkev.

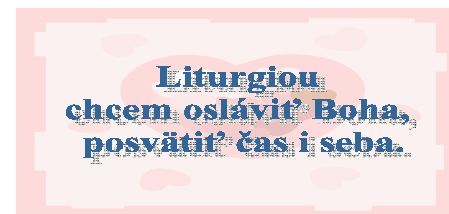
12. september – sviatok **Mena Panny Márie**.

15. september – slávnosť **Sedembolestnej Panny Márie**, Patrónky Slovenska. Úcta Bolestnej Matky Ježiša sa opiera o Simeonovo proroctvo v Lukášovom evanjeliu (Lk2,35) a začala sa rozvíjať v stredoveku. Od 13. storočia ju šíрили serviti. Hymnus Stabat Mater je tiež z konca stredoveku. Pápež Benedikt XV. schválil úctu Bolestnej Panny Márie a ustanovil jej sviatok. V roku 1814, na znak vďačnosti za šťastný návrat z Napoleonovho zajatia, pápež Pius VII. zvýšil liturgický stupeň sviatku a rozšíril jeho slávenie na celú Cirkev.

Počiatky úcty Bolestnej P. Márie na Slovensku siahajú do polovice 16. storočia. strediskom úcty sa stal kostol v Šaštíne, ktorý bol postavený v polovici 18. storočia na mieste omnoho staršieho votívneho kostolíka. V roku 1928 prevzali správu kostola saleziáni a urobili z neho pútnické miesto.

7. október – povinná spomienka **Ružencovej Panny Márie**. Bola ustanovená v roku 1572 ako prejav vďačnosti za víťazstvo nad Turkmi v bitke pri Lepante 7. 10. 1571.

21. november – povinná spomienka **Obetovania Panny Márie**. Za svoj pôvod vďačí legende, ktorá sa nachádza v apokryfnom evanjeliu podľa Jakuba asi z roku 150. Podľa legendy, rodičia odovzdali Máriu do jeruzalemského chrámu v treťom roku jej života, aby dostala výchovu medzi chrámovými pannami. Západná Cirkev pozná tento sviatok od 14. storočia. Pápež Sixtus V. ho v roku 1585 zaviedol do kalendára pre celú Cirkev.

10. Sviatosti

Celý liturgický život Cirkvi sa sústreďuje okolo eucharistickej obety a sviatostí.

V Cirkvi je **sedem sviatostí**: krst; birmovanie čiže krizmácia; Eucharistia; pokánie; pomazanie chorých; posvätný stav kňazstva a manželstvo.

Tieto **sviatosti ustanovil Ježiš Kristus**. Ich podklad nájdeme vo Svätom písme Starého i Nového Zákona.

Sviatosti - sú viditeľné znaky Božej milosti, ktorú nie len naznačujú, ale aj sprostredkujú.

Sviatosti – sú účinné znaky milosti ustanovené Kristom a zverené Cirkvi, ktorými nám udeľuje Boží život. (KKC § 1131)

Sviatosti prinášajú **ovocie** v tých, ktorí ich **prijímajú s potrebnými dispozíciami**.

Ježiš Kristus zanechal **sviatosti ako znak** svojej **neustálej prítomnosti v Cirkvi**. Ustanovil ich ako viditeľné znaky, ktoré naznačujú to, čo spôsobujú v duši človeka.

Tridentský koncil (1545 – 63) v roku 1547 **pevne stanovil počet** vyššie vymenovaných sviatosti, ustanovených Ježišom.

I. Podľa **dispozície prijímateľa** môžeme sviatosti **rozdeliť** na:

1. **Sviatosti živých**
2. **Sviatosti mŕtvych**

Sviatosti živých sa prijímajú hodne v stave milosti posväcujúcej, čiže v duši človeka rozhojňujú milosť.

20. Prvé prikázanie

Znenie:

Ja som Pán, tvoj Boh. Nebudeš mať okrem mňa iných bohov, ktorým by si sa klaňal.

Toto prikázanie zakazuje uctievať iných bohov, zakazuje poveru a neúctu voči Bohu.

Úctu Bohu prejavujeme modlitbou a adoráciou = klaňaním sa.

20.1 Zachovanie prvého prikázania

Modlitba

- pozdvihnutie mysle k Bohu
- rozhovor s Bohom
- prosba o veci, ktoré sú dovolené a vznešené
- vnútorné zaobrerania sa Bohom
- je úkon rozumu a vôle a ostatných mohutností človeka
- dýchanie duše
- dýchanie nadprirodzeného života

Každá modlitba by mala obsahovať **4 prvky**:

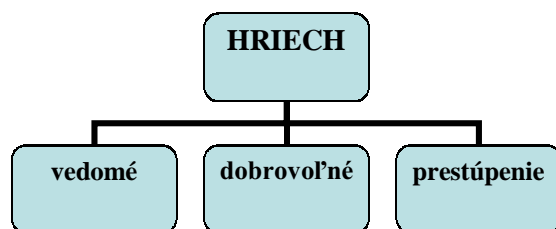
- vzdávanie chvály Bohu
- poďakovanie za dobrodenia
- odproszenie za hriechy
- prosba o ďalšie dobrodenia

Predmetom modlitby nemôže byť morálne zlo.

Čnosť – trvalá dispozícia človeka konať dobro.

1. **Božské čnosti** – vliate – viera, nádej, láska.
2. **Základné čnosti** – získané – rozvážnosť, spravodlivosť, statočnosť, miernosť.

Hriech – vedomé a dobrovoľné prestúpenie Božieho zákona.

- je urážkou Boha
- neposlušnosťou voči Bohu
- previnenie rozumu, proti pravde a proti správne svedomiu.

Delenie hriechov:

1. **ľahké** - všedné
2. **ťažké** - smrteľné
3. **3 do neba volajúce hriechy**
4. **7 hlavných hriechov**
5. **6 proti Duchu Svätému**
6. **9 cudzích hriechov**

Sviatosti „mŕtvych“ môže na prvý pohľad pomýliť človeka a to preto, že sviatosti môže prijať len človek v stave pozemského putovania, teda len človek žijúci. Keď sme pred chvíľkou vylúčili fyzickú smrť pre prijatie sviatostí, ostáva nám sa už len zamerať na druhú stránku človeka – na rovinu duchovnú.

Kto je teda „duchovne mŕtvy“?

Na pochopenie musíme načrieť do učenia Cirkvi o hriechu. Musíme vychádzať z podstaty hriechu. Ťažký hriech v nás „zabíja“ duchovný život, odlučuje nás od Boha. **Duchovne mŕtvy je potom ten človek, ktorý sa nachádza v stave ťažkého hriechu.** Otázka by teda mohla znieť: Ktoré sviatosti môžeme prijať hodne aj v stave ťažkého hriechu? V tom prípade nám ostávajú zo 7 sviatostí len 2.

- sviatosť krstu a
- sviatosť zmierenia (za určitých okolností aj sviatosť pomazania chorých)

Ostatné sviatosti sú sviatosťami živých, lebo slúžia na zveľadenie nadprirodzeného života a vyžadujú stav milosti a lásky k Bohu.

Všetky sviatosti v sebe obsahujú tri prvky:

1. Vecný úkon = **matéria**
2. Slovo ako formulu = **forma**
3. **Osobu vysluhovateľa**, ktorý sviatosť vysluhuje s úmyslom konať, čo koná Cirkev

Sedem sviatostí nie je svojím významom pre spásu človeka jednotlivo rovnocenných.

Najznámejšie v spoločenstve Cirkvi z nich sú krst a Eucharistia. Tieto dve sviatosti uznávajú aj protestantské Cirkvi – ako krst a Pánovu večeru aj keď nie v katolíckom chápaní.

Sviatosti krstu, birmovania a Eucharistie sa nazývajú aj sviatosťami kresťanskej iniciácie, čiže uvedenia do kresťanského života.

Tieto pomenovania sú priliehavé najmä svojim obsahom v živote človeka.

Krst – zrodenie pre nový, večný život.

Birmovanie – posilnenie v živote s Kristom Duchom svätým.

Eucharistia – chlieb večného života ako pokrm pre život duchovný.

Pojem „sviatosť“, znamená „svätú vec“, „tajomstvo“. Je to spoločný názov pre 7 sviatostí, ktoré ustanovil Ježiš. Boh pozná človeka. Vie, že je založený zmyslovo. Reaguje a spúšťa abstraktné myslenie na popud zmyslového vnemu. Preto Boh človekovi vychádza v ústrety, aby lepšie vnímal milosť a volí pri stretnutiach znaky, všeobecne ľudské a prístupné: voda, víno, aby v Eucharistii vyjadril potrebu pokrmu pre život aj v duchovnom zmysle, alebo vodu ako prostriedok na očisťovanie.

Sviatosti tvoria určitý organizmus, v ktorom má každá sviatosť svoje životne dôležité miesto.

II. Podľa účinku môžeme sviatosti rozdeliť na:

1. Sviatosti uvádzania do kresťanského života
2. Sviatosti uzdravenia
3. Sviatosti služby spoločenstvu

Pri sviatostiach pre ich platnosť nezáleží na osobnej dispozícii vysluhovateľa (sprostredkovateľa), pretože prvotným vysluhovateľom je Ježiš Kristus. Vysluhovateľ je len „potrubím“ medzi prameňom milosť = Kristom a prijímateľom = človekom. Znaky používané pri sviatostiach potvrdzujú fakt, že prostredníctvom tohto sveta dosahujeme spásu.

Prvotným a hlavným vysluhovateľom je vždy sám Ježiš Kristus.

Sviatosti dávajú Cirkvi život a vzrast. Zahŕňajú v sebe trojaký cieľ:

1. Posväcovanie človeka
2. Budovanie tajomného Kristovho Tela
3. Vzdávanie úcty Bohu (Ef 2,19-22; 4,11-16)

Často môžeme počuť zlomyseľné pripomienky neprajníkov viery: „Chodí na prijímanie, ku sviatostiam a vôbec nie je lepší...“ ani to na ňom nevidieť!“ Prečo sa pôsobenie Ducha Svätého v prijímaní sviatostí neprejavuje rovnako

Aby sme pochopili význam Dekalógu pre náš osobný i spoločenský život, pokúsime sa ujasniť si niekoľko morálnych pojmov:

Skutky – činy na dosiahnutie cieľa.

1. **skutok človeka** – spoločný so skutkami živočíchov – **konáme ich bez účasti rozumu a slobodnej vôle** – napr.: **spontánne**: láska, nenávisť, fantázia,, biologické potreby vykonané v spánku, opilosti, pod vplyvom drog a pod.
2. **skutok ľudský** – skutok vlastný len človekovi. Je vykonaný **za účasti rozumu a slobodnej vôle**. Človek je za čin zodpovedný.

Morálnosť ľudského skutku závisí od 3. kritérií:

1. **Predmet** – dobro, ku ktorému vôľa uvážene smeruje
2. **Úmysel** – smerovanie k cieľu
3. **Okolnosti** – prispievajú k zvýšeniu morálneho dobra alebo zla ľudského skutku.

Zákony – nariadenia rozumu smerované na spoločné dobro, vynesené tým, kto je poverený riadením spoločnosti.

1. **Zákon prírody** – riadi bytie a činnosť organického a anorganického sveta (gravitácia, kryštalizácia, ...) - vonkajšia oslava Boha.
2. **Prirodzený zákon** – povinnosť uložená všetkým ľuďom zachovať mravný poriadok.
3. **Boží zákon** – Dekalóg zo SZ – Evanjeliové rady z NZ (plnosť živej lásky, ktorá je neustále nespokojná, že nedáva ešte viac.)

Svedomie – vnútorná norma mravnosti; Boží hlas v našom vnútri; praktický úsudok o mravnej povahe ľudského skutku.

Je okom duše, ale oko bez svetla je slepé , potrebuje svetlo a ním je Boží zákon, ktorý je všeobecný a absolútne platný.

Tak by to malo byť aj v dospievaní duchovného dieťaťa a chápania Božích nariadení, či doporučení.

Boh vstúpil do duše každého človeka svoje pravidlá, či je veriaci alebo neveriaci. Hovoríme tomu **prirodzený zákon**. Každý má v sebe zakódované poznanie dobra a zla.

Každá spoločnosť, či spoločenstvo potrebuje svoje pravidlá a zákony, podľa ktorých sa riadi jednotlivec, či skupina. **Len také pravidlá spoločnosti prinášajú pokoj a šťastie, ktorých základom sú Božie zákony, či rady.**

„Každý je povinný smerovať k dokonalosti z prikázaní,
nie je však povinný byť dokonalý.“

(sv. Tomáš Akvinský)

„Cieľom prikázania je láska vychádzajúca
z čistého srdca, dobrého svedomia a úprimnej viery.“

(1Tim1,5)

DESATORO: formulácia katechetická

1. **Ja som Pán, tvoj Boh. Nebudeš mať okrem mňa iných bohov, ktorým by si sa klaňal.**
2. **Nevezmeš Božie meno nadarmo.**
3. **Pamätaj, že máš svätiť sviatočné dni.**
4. **Cti svojho otca a svoju matku.**
5. **Nezabiješ.**
6. **Nezoslmiň.**
7. **Nepokradneš.**
8. **Nebudeš krivo svedčiť proti svojmu blížnemu.**
9. **Nebudeš žiadostivo túžiť po manželke svojho blížneho.**
10. **Nebudeš túžiť po majetku svojho blížneho.**

DESATORO: formulácia Božia - čítaj: Ex 20,2-17; Dt 5,6-21

u všetkých veriacich? Ako odpoveď si môžeme uviesť prirovnanie k domu:

Slnko svieti na celý dom. Napriek tomu nie je v každej izbe rovnaké teplo a rovnako teplo. Prečo? Odpoveď je jednoduchá. V jednej izbe sú okná otvorené dokorán, v druhej sú síce okná otvorené, ale veľmi malé. Niekde sú sklá okien zafúľané až hrôza, inde sú zatahnuté závesy a podobne. Tak je to aj spôsobením Ducha Svätého vo sviatosťiach. Záleží od nás ako dary Ducha prijímame, ako sme pre ne otvorení a prístupní.

10.1 Krátky pohľad na vývoj sviatosti – ich počet:

Ustálenie počtu sviatostí prechádzalo vývojom.

- medzi 2. a 3. stor. – Tertulián označil sviatosti: krst a Eucharistia
- birmovanie sa dlho chápalo ako súčasť krstu
- 7. stor. – Izidor Sevilský – 4 sviatosti – Eucharistiu chápe ako dve: sviatosť Kristovho Tela a sviatosť Kristovej Krvi.
- 11. stor. – Peter Damiáni – 12 sviatostí
- 12. stor. – Sicard z Cremony – 7 sviatostí a ich počet zdôvodňuje darmi Ducha Svätého, ktorých je tiež sedem.

Počet „sedem“ sa symbolicky zdôrazňuje tiež ako „svätý“ počet. Číslo 3 znamená božstvo a číslo 4 celé stvorenstvo. 3+4=7 a sedmička predstavuje zjednotenie božského a stvoreného. Niekoľko miest zo Svätého písma s číslom „sedem“. Číslo 7 sa vyskytuje vo SP 365-krát a odvodeniny čísla sedem 272-krát.

Niektoré príklady:

- 7 darov Ducha Svätého (Iz 11,2-5; por. 1Kor 12,4-11)
- 7-ramenný svietnik (Ex 25,30; 37,16)
- 7 dní sviatok nekvasených chlebov (2Krn 30,21; Ex 23,15)
- 7 dní stvorenia (Gn 2,2)
- 2 x 7 rokov slúži Jakub za Ráchel (Gn 29,27)
- 7 pečatí na knihe, otvorenej Baránkom (Zjv 5,5)

- 7 dní obliehania Jericha (Joz 6,4)
- 7 úrodných a neúrodných rokov (Gn 41,29-30)

Niektoré mimobiblické sedmičky:

- 7 skutkov milosrdenstva
- 7 čností (3 božské a 4 kardinálne)
- 7 darov Ducha Svätého
- 7 hlavných hriechov...

Čítaj KKC: články 1210 - 1212

11. Sviatosť Krstu

Krst je vstupnou bránou do života v duchu, ako aj bránou k ostatným sviatostiam.

11.1 Definícia krstu

- Krst je sviatosťou znovuzrodenia z vody a z Ducha Svätého. (Tít 3,5)
- ... je prvá a najpotrebnejšia sviatosť, ktorou dostávame Boží život.

Krst – (lat. baptismus) – názov vytvorený podľa hlavného obradu.
Krstiť – grécky baptizein, čo znamená „ponoriť“, „pohrúžiť“. „Ponorenie do vody vyjadruje pochovanie katechumena v Kristovu smrť, odkiaľ vychádza skrze vzkriesenie s Kristom ako „nové stvorenie“ (2Kor 5,17; Gal 6,15).

Krst voláme darom, milosťou, krstom, pomazaním, osvietením, rúchom neporušiteľnosti, kúpeľom znovuzrodenia, pečatou...

19. Dekalóg všeobecne

Morálka, svedomie, zákon, hriech, sloboda, dobré a zlé skutky, to sú najznámejšie pojmy z morálnej teológie. Ako je to s ich uvádzaním do konkrétneho súčasného života? Dnes sa vynárajú otázky: Čo je morálne? a Má morálka dnes v 21. storočí čo povedať mladému modernému človeku? Nie je to zbytočný archaizmus a prostriedok na ovládanie ľudí alebo výhovorka pre slabochov? Existuje vôbec hriech a zlo, nie je to len výmysel? A čo svedomie? Žeby to bol zbytočný prepych a brzda slobodného života naplno bez obmedzovania?...

To sú čím ďalej, tým častejšie otázky súčasnej populácie. Okolie dnešnej doby nám hedonistickými propagandami v masmédiách a reklamách preniká do duše všetkými pórmami nášho tela. Všetky sú zamerané na: slobodu, demokraciu, úspech, super vzhľad, kariéru za každú cenu... Každý si dnes vytvára svoje prikázania. Svoju morálku má dnešný politik, podnikateľ, kriminálnik, či veriaci. Na čo sú nám potom Božie prikázania?

Božie prikázania, či už človek chce alebo nechce, majú univerzálnu platnosť. Sú platné pre každú dobu, pre každého človeka a sú nemenné. Boh dal najzákladnejšie pravidlá. Keď ich ľudstvo dodržiava, je človek šťastný.

Zoberme si príklad: Čo je výsledkom „morálky egoistického podnikateľa“ vidíme v správach - vraždy, masakre, osirotené deti, nešťastní ľudia.

Keď si človek sám vytvára morálku vo väčšom meradle, vznikajú etnické čistky, teroristické akcie, nepokoje, vojny. To je výsledok ľudskej morálky a ľudských pravidiel života.

Boh nám nedal prikázania z pocitu nadradenosti ani aby nám bránil v šťastí. Dal nám ich z lásky a človek ich má s láskou prijať a v láske plniť, aby sa vyhol nešťastiu.

Rodič a dieťa. Malé dieťa plní príkazy rodiča nevedome; väčšie možno z povinnosti a zo strachu; dospelé, ak je rozumné, z lásky k rodičom a sebe.

Sväteniny neudeľujú milosť Ducha Svätého ako sviatosti, ale modlitbou Cirkvi pripravujú na prijatie milosti a spoluprácu s ňou.

Požehnávať je povoláný každý pokrstený, pretože to vyplýva zo všeobecného kňazstva. Preto aj laici môžu vykonávať niektoré požehnania (rodičovské, požehnanie jedla v rodine, ...)

Čím viac sa požehnanie týka eklezialného a sviatostného života, tým viac je sa jeho udeľovanie vyhradzuje vysväteným služobníkom.

Takmer každé správne používanie hmotných vecí sa dá zamerať na posvätenie človeka a oslavu Boha.

18.3 Kresťanský pohreb

Medzi sväteniny patrí aj **kresťanský pohreb**.

Kresťan, ktorý umiera v Kristovi, sa vzdiali z tela a býva u Pána. Cirkev, ktorá ako matka sviatostne nosila kresťana vo svojom lone počas pozemského života, ho pri smrti odovzdáva do „Otcových rúk“. Služba Cirkvi tu má za cieľ vyjadriť účinné spoločenstvo so zosnulým a ostatnému (na pohrebe zidenému) spoločenstvu ohlasovať večný život.

Obsahuje 4 základné časti:

1. Privítanie spoločenstva
2. Liturgia slova
3. Eucharistická obeta
4. Posledné rozlúčenie

KKC: články 1667-1690

- o **Darom**, lebo sa dáva tým, čo pred tým nepriniesli nič.
- o **Milosťou**, lebo sa udeľuje vinníkom.
- o **Krstom**, lebo hriech sa pochováva vo vode.
- o **Pomazaním**, lebo je posvätný a kráľovský.
- o **Osvietením**, lebo je jasom a svetlom.
- o **Rúchom**, lebo zakrýva našu pohanu.
- o **Kúpeľom**, lebo obmýva
- o **Pečaťou**, lebo je potvrdením Božej nadvlády.

11.2 Predobrazy krstu

- o vznášanie sa Božieho Ducha nad vodami (Gn 1,1-2)
- o Potopa a Noemov koráb (1Pt 3,20-21)
- o Obriezka (Kol 2,11-12)
- o Prechod cez Červené more (Kor 10,1-2)
- o Prechod cez Jordán (Joz 3,14)
- o 7-násobné ponorenie Námána v rieke Jordán – očistenie od malomocenstva (Kr 5,14)
- o Predpoveď krstu u Ez 36,25; Iz 1,16; Iz 4,4; Zach 13,1;
- o Jánov krst (Mt 3,11; Sk 19,4; poznámky k Jn 3,22) Jánov Krst neudeľoval milosť; krst v Duchu mohol byť až po vzkriesení a oslávení.

Všetky predobrazy krstu majú svoje završenie v Ježišovi Kristovi ako „Prvotnej sviatosti“:

- Ježiš začal svoje účinkovanie krstom
- po svojom vzkriesení posla apoštolov krstiť: **Chod'te teda a učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.**“ (Mt 28,19-20) Ježiš tu nezakladá „komunálne služby“ obyvateľstvu, ale jasne hovorí: **chod'te – učte – až potom krstite!**
- Krv a voda, ktoré tiekli z prebodnutého boku – znak krstu a Eucharistie, teda sviatostí nového života
- Ježiš vraví Nikodémovi: „ kto sa nenarodí z vody a Ducha, nemôže vojsť do Božieho kráľovstva ...“ (Jn 3,5)
- Krst Petrov na Turice ako vybudovanie prvotnej Cirkvi (Sk 2,41)
- Iné príklady: Sk 16,31-33; 2,41; 8,12-13; 10,48; 16,15; Kol 2,12)

11.3 História krstu

Začiatkom 2. stor.: príprava niekedy **aj 3 roky**. Bol zriadený **katechumenát** – príprava na prijatie krstu, alebo celej kresťanskej iniciácie (krst, birmovanie, Eucharistia). **Katechumen** – kandidát na krst. Udeľovanie krstu dva razy do roka – **Veľká Noc** a **Turice**.

Udeľovali ho úplným ponorením do vody v potokoch, jazerách a mori.

Chorých kvôli zdravotným dôvodom krstili pokropením alebo trojnásobným poliatím. Krst detí sa praktizoval aj v apoštolských časoch a od 3. storočia platil už všeobecne.

11.4 Matéria sviatosti Krstu

Matériu môžeme rozlíšiť na:

- vzdialenú – pravá a prírodná voda
- blízku – obmytie tela vodou fyzickým dotykcom

Liatie vody sa obyčajne praktizuje na hlavu, ktorá reprezentuje celé telo. Krstná voda musí prísť do kontaktu s pokožkou, nemá sa teda krstiť na vlasy, čiapku, obväzy a pod., ale zvyčajne na čelo.

Krst sa má udeľovať ponorením alebo poliatím pri zachovaní predpisov príslušnej Konferencie biskupov.

Trojnásobné ponorenie alebo poliatie je symbolickým vyjadrením:

- troch Božských osôb,
- zotrvanie Ježiša 3 dni v hrobe.

11.5 Forma pri sviatosti krstu.

Formou sú slová vysluhovateľa pri obmytí krsťenca: **M, ja ťa krstím v mene Otca i Syna i Ducha svätého**. Túto formulu ustanovil Ježiš Kristus po zmŕtvychvstaní, keď dával apoštolom poslanie.

Požehnania (liturgické):

- **Požehnanie ľudu** – kňazské, arcipastierské – biskup, pápež. Pri úkone požehnania pôsobí sám Kristus.
- **Pokropenie svätenou vodou** - aj ako úkon na začiatku sv. omše. Pripomína náš krst a Ježiša.
- **Svätoblažejské požehnanie** – s dvomi prekríženými sviecami – ochrana pred chorobou hrdla a inými chorobami.
- **Značenie popolom** – popol je z bahniatok z kvetnej nedele predchádzajúceho roka, posvätený kňazom. Je úkonom pokánia – túžba po odpustení a obrátení.
- **Požehnanie s Oltárnou sviatnosťou**.
- **Jubilejné požehnania** – výročie sobáša, kňazstva...
- **Požehnania úrody na poliach** – procesie do polí.
- **Požehnanie jedál** – na Veľkú Noc.
- **Požehnanie domovov**, ...

Exorcizmy

Exorcizmy - Cirkev verejne a s autoritou žiada v mene Ježiša Krista, aby niektorá osoba alebo nejaký predmet boli chránené proti vplyvu zlého ducha a vymanené z jeho moci.

Exorcizmus:

- v jednoduchej forme – pri slávení krstu
- slávnostný, tzv. „veľký exorcizmus“ **môže vykonať len kňaz, a to s dovolením biskupa.**

Zasvätenia

Zasvätením sa predmet alebo osoba odporúča do zvláštnej Božej ochrany.

Niektoré požehnaní majú trvalý dosah, lebo ich účinok je v tom, že zasväcujú osoby Bohu a vyhradzujú predmety a miesta na liturgické účely.

A. –zasvätenie osôb:

Medzi požehnaniami, ktoré sú určené osobám (nesmú sa zamieňať so sviatosťou vysviackou) – patrí: požehnanie opáta alebo opátky kláštora; zasvätenie panien a vdov; obrad rehoľnej profesie a požehnaní pre niektoré cirkevné služby (lektori, akolyti, katechéti, ...).

B. – zasvätenie vecí:

Ako príklad požehnaní, ktoré sa týkajú predmetov a miest, možno uviesť obrad posvätenia alebo požehnaní chrámu, kaplnky alebo oltára, požehnanie svätých olejov, liturgických nádob a rúch, zvonov, kalichov, cintorínov, (KKC § 1672).

Zneuctenie vecí a osôb je hriechom, zvaným **svätokrádež**.

Posvätným liturgickým úkonom sa vec vyčleňuje z bežného, pozemského (profánneho) života a určuje sa na Božiu službu.

Vysluhovateľom svätení je **spravidla biskup**. Niektoré svätenia môže vykonávať **aj kňazi**.

Jednoduchým požehnaním kňaza sa svätia bežné náboženské predmety: modlitebná knižka, ruženec, socha, obrazy svätých, krížik ...

Slávnostnejšia forma požehnaní obsahuje – liturgickú modlitbu, spojenú s kropením svätenou vodou na znak ochrany pred zlom.

11.6 Účinky krstu

1. robí nás Božími deťmi
2. zmýva z duše dedičný hriech
3. zmýva všetky osobné hriechy a tresty za ne
4. vzbudzuje v nás nadprirodzený život
5. vtláča do duše nezmazateľný znak, preto sa prijíma len raz v živote
6. začleňuje nás do Cirkvi
7. získavame účasť na krstnom Kristovom kňazstve

Tradícia Cirkvi silno zdôrazňuje nevyhnutnosť krstu k spáse aspoň jeho náhradami: **Sviatosťný krst je možné v nutných prípadoch nahradiť:**

1. krstom **túžby**
2. krstom **krvi**

Krst túžby – je dokonalá ľútosť spojená s túžbou prijať sviatosťný krst. Nevtláča do duše nezmazateľný znak.

Krst krvi – je mučeníctvo nepokrsteného kvôli vyznaniu kresťanskej viery alebo kresťanskej čnosti. Tiež nevtláča do duše nezmazateľný znak.

Potvrdením krstu krvi je tiež v niektorých častiach Svätého písma: (Mt 10,32; Mt 10,39; Mt 16,25; Jn 12,25).

11.7 Vysluhovateľ sviatosti krstu.

Platne krstí každý človek, pokiaľ ho vysluhuje správnou formou Cirkvi. **Podľa osoby, ktorá krst vysluhuje rozlišujeme:**

- riadny vysluhovateľ – osoby, ktoré prijali kňazské svätenie, čiže biskup, kňaz a diakon.

- mimoriadny vysluhovateľ – v núdzových prípadoch riadny vysluhovateľ prítomný, alebo je mu bránené slúžiť vyslúžiť sviatosť krstu, môže platne a dovolene krstiť laik aj žena aj inoverec, pohan, či heretik. Musia však splniť požiadavky 3 podmienok:

1. úkon vody – musí použiť potrebnú matériu
2. slová – musí poznať formulu, ktorá sprevádza trojité liatie vody
3. potrebný úmysel – musí mať úmysel krstiť ako krstí Cirkev

Krst dospelého **nad 14 rokov** má kňaz ponúknuť **biskupovi**. Biskup má **právo znížiť** tento vek zo 14 až na dovŕšených **7 rokov veku**. Pri krste dospelých sa zároveň zvyčajne vysluhuje aj sviatosť birmovania, preto **musí biskup**, pokiaľ **nekrstí sám**, **delegovať na tento krst a birmovanie dotyčného farára**, ktorý mu ten krst ohlási.

11.8 Prijímateľ sviatosti krstu.

Krst je schopný platne prijať každý nepokrstený človek a len človek v stave pozemského putovania.

Pokrstiť sa majú, pokiaľ to situácia dovoľuje aj potratové plody ak ešte žijú. Mŕtvy ľudia ani ich plody sa nekrstia.

Krst u dieťaťa: krst detí je platný a dovolený. Záväzky vyplývajúce z krstu, ktoré za nich zložili rodičia a krstní rodičia budú plnohodnotne plniť po nadobudnutí užívania rozumu.

Podmienky dovoleného prijatia sviatosti krstu u dieťaťa:

1. Aspoň jeden z rodičov alebo zákonných zástupcov s krstom súhlasí.
2. Musí byť zdôvodnená nádej, že dieťa bude vychovávané v katolíckom náboženstve.

V nebezpečenstve smrti dieťaťa katolíckych i nekatolíckych rodičov sa krstí toto dieťa dovolene aj bez súhlasu, ba aj proti vôli rodičov.

18. Sväteniny

Latinský pojem scramentalia zaviedol Peter Lombard v 12. storočí.

Cirkev ustanovila sväteniny na posvätenie používaných služieb, istých stavov najrozličnejších okolností a na posvätenie používaných liturgických predmetov. **Obsahujú** vždy **modlitbu**, ktorú často sprevádza stanovený **znak**, ako je vkladanie ruky, znak kríža, pokropenie svätenou vodou. (KKC § 1668)

18.1 Definície:

Sväteniny sú:

- posvätné úkony a znaky, ktorými nám Cirkev vyprosuje Božie požehnanie a ochranu.
- Cirkvou ustanovené znaky (úkony), na vyprosenie pomáhajúcej milosti a hmotných dobier.
- **posvätné znaky, ktorými sa ako istým napodobnením sviatosti naznačujú najmä duchovné účinky a na príhovor Cirkvi sa aj dosiahnú.**
- Cirkvou ustanovené znaky, ktorých cieľom je pripraviť ľudí na prijatie ovocia sviatostí a posväcovať rozličné okolnosti života.

18.2 Rozdelenie svätenín

Sväteniny rozoznávame ako:

1. **Svätenia (konsekrácie)**
2. **Požehnaná**
3. **Exorcizmy**

- ako aj to, že katolícka stránka potvrdí záväzky, s ktorými treba oboznámiť aj nekatolícku stránku – zachovať svoju vieru a zabezpečiť krst a výchovu detí v Katolíckej cirkvi. (KKC §1635)

17.8 Podstatné vlastnosti sviatosti manželstva

Nerozlučnosť – sv. Augustín ju prirovnáva k nestratiteľnému krstnému charakteru s rozdielom, že je len relatívne neopakovateľný, t. j. počas života partnera.

Napriek tomu, že Starý zákon (Mojžišov) pripúšťal rozvod (prepustenie manželky), **Ježiš v evanjeliu vyhlasuje nerozlučiteľnosť, bez akýchkoľvek podmienok a výnimiek:** „Každý, kto prepustí svoju manželku a vezme si inú, dopúšťa sa voči nej cudzoložstva. A ak ona prepustí svojho muža a vydá sa za iného, cudzoloží“. Mk 10,11-12. Alebo: „Čo Boh spojil, človek nech nerozlučuje.“ (Mt 19,6).

Čítaj: KKC §1649 a §1650.

Jednota – je vlastnosťou, ktorá spočíva v jednoženstve a jednomužstve. Vernosť a jednotu vyžaduje aj dobro detí, ktoré sú jedným zo základných cieľov manželstva. Jednotnosť manželstva má základ v tom, že zobrazuje spojenie Krista s Cirkvou. Lebo Kristus nezaložil dve Cirkvi, ale iba jednu.

KKC: články 1601 - 1658

V prípade pochybností či bol niekto pokrstený, sa **môže vyslúžiť krst podmienčne**. Pred krstnú formulu sa dodáva: „**Ak si nebol krstený ...**“

4. jún 2001 – uznanie platnosti krstu evanjelickej cirkvi katolíckou.

Krst u dospelého človeka: aby mohol byť dospelý pokrstený, musí spĺňať nasledovné **podmienky**.

1. Musí prejaviť vôľu prijať krst.
2. Musí byť poučený o pravdách viery.
3. Musí poznať povinnosti kresťanského života.
4. Katechumenátom sa osvedčil v kresťanskom živote.
5. Pred krstom má úprimne oľutovať svoje hriechy.

K **hodnému prijatiu** sviatosti sa **vyžaduje aspoň viera** - „Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený.“ (Mk 16,16) a **ľútosť** nad spáchanými hriechmi – „Kajajte sa teda, obráťte sa, aby sa zotrelí všetky vaše hriechy.“ (Sk 3,19)

Povinnosti vyplývajúce z krstu:

- povinnosť apoštolátu
- aktívna účasť na liturgii
- samostatné vedenie modlitbových stretnutí a pobožností...

11.9 Krstní rodičia.

Krstný rodič môže byť:

- jeden alebo dvaja

- ❖ v krajnom prípade môže byť pokrstený aj bez krstného rodiča
- ❖ nekatolík sa má pripustiť jedine spolu s katolíckym krstným rodičom a to iba ako svedok
- ❖ matka ani otec krstenca nemôžu byť zároveň krstnými rodičmi svojmu dieťaťu

- ❖ výmena, alebo dodatočné zrieknutie sa krstného rodičovstva nie je možná

Podmienky a požiadavky výberu krstných rodičov:

1. vyberá si ho krstenec, rodičia, iní zákonní zástupcovia alebo ak tí chýbajú, tak farár alebo vysluhovateľ krstu
2. musí byť na to schopný a mať úmysel plniť túto úlohu
3. má mať zavŕšený 16 rok života. Biskup môže určiť aj iný vek
4. nesmie mať uložený alebo vyhlásený žiadny kanonický trest
5. nesmie byť rodičom krstenca

Priebeh sviatosti krstu:

- vyslovenie exorcizmu – vyhánanie diabla
- posvätenie krstnej vody
- **3x sa leje voda na hlavu** (oslava Najsvätejšej Trojice)
- **M, ja ťa krstím v mene Otca i Syna i Ducha Svätého**
- pomazanie krizmou (pomazaný za Kňaza, Proroka a Kráľa)
- biele rúcho
- svieca zapálená od paškálu
- modlitba Otče náš

KKC: články 1213-1216; 1274

9. Kán. 1091: Pokrvenstvo

V priamej línii: medzi predkami aj potomkami zákonnými aj prirodzenými.
V bočnej línii: až do 4. stupňa vrátane. (Deti bratrancov a sesterníc už môžu platne a dovolene prijať manželstvo. S dišpenzom aj bratranec a sesternica).

10. Kán. 1092: **Švagrovstvo:** je prekážkou v priamej línii.

11. Kán. 1093: Prekážka verejnej mravopočestnosti.

12. Kán. 1094: **Adopcia** – zákonné príbuzenstvo v priamej línii.

- ❖ Neplatné manželstvo uzatvára ten, kto vykoná podvod (utajenie) na získanie súhlasu vo veci, ktorá môže vážne narúšať manželské spolunažívanie.
- ❖ Manželstvo s podmienkou, vzťahujúcou sa na budúcnosť, nemožno platne uzavrieť.
- ❖ Neplatné manželstvo – pod nátlakom, zo strachu.

Za **prirodzené manželstvo** – sa považuje manželstvo nepokrstených alebo pokrsteného z nepokrsteným.

V mnohých krajinách sa vyskytujú mnohé prípady **miešaného manželstva** – medzi katolíkom a pokrsteným nekatolíkom.

Prípady manželstiev **s rozdielnosťou kultu** si vyžaduje ešte väčšiu opatrnosť. (KKC §1633)

Podľa práva platného v Latinskej ale aj vo východných cirkvách **miešané manželstvo**, aby bolo dovoľené potrebuje **výslovné povolenie cirkevnej vrchnosti**.

V prípade **rozdielnosti kultu** sa pre platnosť manželstva vyžaduje **výslovný dišpenz od prekážky**. Toto povolenie alebo tento dišpenz predpokladá, že:

- obidve stránky poznajú a nevyklúčujú ciele a podstatné vlastnosti manželstva

ZNEPLATŇUJÚCE MANŽELSKÉ PREKÁŽKY:

Robia osobu nespôsobilou na platné prijatie manželstva (CIC kán. 1073)

1. Kán. 1083: **Vek:** Muž do 16 rokov a žena do 14 rokov veku nemôže platne prijať manželstvo
2. Kán. 1084: **Impotencia:** Impotencia (absolútna alebo relatívna) majúca za následok neschopnosť manželského pohlavného aktu. Sterilita nie je prekážkou.
3. Kán. 1085: **Predchádzajúci platný manželský zväzok:**

U civilne rozvedeného: sobáš katolíckej stránky:

a) s katolíckou stránkou v katolíckom kostole – platné!

b) s katolíckou len civilne = neplatné.

4. Kán. 1086: Manželstvo katolíckej stránky s nepokrstenou stránkou **bez dišpenzu** je neplatné.
5. Kán. 1087: **Kňazské svätenie** – diakon, kňaz, biskup.
6. Kán. 1088: Verejný **slub doživotnej čistoty** v rehoľnom inštitúte.
7. Kán. 1089: **Únos** – neplatné aj keby sa unesená stránka pre manželstvo rozhodla pod vplyvom únoscu.
8. Kán. 1090: **§1.** Kto so zámerom uzavrieť manželstvo s istou osobou spôsobí smrť jej alebo svojej manželskej stránke, neplatne sa pokúša prijať manželstvo.
§2. Tiež sa neplatne pokúša o manželstvo medzi sebou tí, ktorí fyzickým, alebo psychickým nátlakom, spôsobili smrť manželskej stránke.

12. Sviatosť birmovania.

Ustanovenie sviatosti birmovania sa dá zo Svätého písma dokázať len nepriamo. Naproti tomu už proroci predpovedali vyliatie Ducha : napr. Joel 2,28-29; Iz 44,3 a tiež do dosvedčujú Sk 2,17-18; Sk 1,5; Sk 2,1-4; Hebr 6,1-2 a tiež evanjelisti Ján 14,16-17; Lk 24,49;

Slovo „**birmovanie**“ pochádza podobne ako „**konfirmácia**“ z latinského slova *confirmatio* a znamená **posilnenie**. Aby sa lepšie naznačil dar Ducha Svätého, čoskoro sa ku vkladaniu rúk pridalo pomazanie voňavým olejom (krizmou). Toto pomazanie objasňuje meno kresťan – odvodené od Krista = Christos = Pomazaný, ktorého Boh pomazal. Pomazanie sa používa v Západnej aj Východnej Cirkvi. Názov confirmatio naznačuje, že táto sviatosť potvrdzuje krst a posilňuje krstnú milosť.

Pomazanie má v biblickej a antickej symbolike mnoho významov:

- olej je znakom hojnosti a radosti
- očisťuje (natieranie pred kúpeľom a po ňom)
- robí pružným (natieranie atlétov a zápasníkov)
- Je znakom uzdravenia, lebo hojí pomliaždeniny a rany
- spôsobuje, že človek vyžaruje krásu, zdravie a silu

Všetky tieto významy pomazania olejom sa nachádzajú aj vo sviatostnom živote:

1. Pomazanie pred krstom olejom katechumenov znamená očistenie a posilnenie.
2. Pomazanie chorých vyjadruje uzdravenie a posilu.
3. Pomazanie krizmou po krste, pri birmovaní a vysviacke je znakom posvätenia. Kresťania, čiže tí, čo sú pomazaní, birmovaním dostávajú vo väčšej miere účasť na poslaní Ježiša Krista, aby celý život vydávali „Kristovu ľúbeznu vôňu“.

Týmto pomazaním dostáva **znak, pečať Ducha Svätého**.

12.1 Definícia sviatosti birmovania.

Birmovanie je:

- pravá a osobitná sviatosť, v ktorej dostávame Ducha Svätého na posilnenie krstnej viery, plnšie spojenie s Kristom a na vydávanie svedectva o Kristovi.
- sviatosť, v ktorej sa udeľuje znovuzrodenému duchovná sila.
- sviatosť, v ktorej sa birmovanec skrze vkladanie rúk, mazanie a modlitbu, naplňa Duchom Sv. k vnútornému posilneniu a odvážnemu vyznaniu viery.

Priebeh slávenia sviatosti birmovania:

1. obnovenie krstných sľubov
2. vyznanie viery birmovancov
3. modlitba o vyliatie Ducha
4. pomazanie krizmou na čele
5. M prijmi znak Daru Ducha Svätého
6. počas bodu 4 a 5 birmovný rodič má pravú ruku položenú na pravom ramene birmovanca

12.2 História sviatosti birmovania.

- v prvých storočiach – krstil biskup a hneď aj birmoval
- zväčšovanie počtov krstov – nemožnosť biskupa na všetkých krstoch
- **Západ** – prenechať biskupovi dovŕšenie krstu - časové oddelenie sviatosti
- **Východ** – zachoval obidve sviatosti spojené – birmovanie udeľuje kňaz, ktorí krstí, ale aj on to môže robiť iba krizmou (myron), ktorú posvätil biskup.
- definitívne oddelenie krstu od birmovania v rímskej cirkvi nastalo v 8 a 9 storočí.

17.4 Forma sviatosti manželstva

Formou tejto sviatosti je **vzájomné akceptovanie (prijatie) manželského súhlasu** pred zástupcom Cirkvi a dvoma svedkami.

17.5 Účinky sviatosti manželstva

1. **Manželský zväzok** – zaväzuje k celoživotnému spoločenstvu muža a ženy.
2. **Sviatostná milosť** – ako sviatosť živých spôsobuje rozmnoženie posväcujúcej milosti. Posväcuje manželov a dáva im s pomáhajúcou milosťou nadprirodzenú silu k plneniu ich stavovských povinností.

17.6 Vysluhovateľ a Prijímateľ sviatosti manželstva

Manželstvo je jedinou sviatosťou, kde tí, ktorí prijímajú sviatosť, navzájom si ju aj vysluhujú.

Je to z dôvodu, že podstatou sviatosti manželstva je výlučne manželská zmluva. Jeden vysluhuje sviatosť druhému, kým druhý ju svojim súhlasom prijíma.

17.7 Podmienky platnosti udelenia a prijatia sviatosti manželstva

- ❖ obidvaja sú pokrstení
- ❖ majú aspoň virtuálny úmysel konať to, čo koná Cirkev (súhlas)
- ❖ nemať rozlučujúce manželské prekážky
- ❖ zachovanie Cirkvou predpísanej formy (pred zástupcom Cirkvi a 2 svedkami)

K hodnému prijatiu tejto sviatosti sa vyžaduje stav milosti (sviatosť pokánia a Eucharistie). Podľa názoru teológov nehodne prijatá sviatosť ožije po splnení známych podmienok získania milosti

Od roku 1992 je občianskym zákonom zrovnoprávnený cirkevný sobáš so sobášom civilným, keď je cirkev riadne zaregistrovaná.

V NZ vystupuje do popredia prirovnávanie vzťahu v manželstve so vzťahom medzi Kristom a Cirkvou. Veľmi pekne a často o tom hovorí sv. Pavol apoštol vo svojich listoch.

Hlavné zásady manželstva od čias prvej Cirkvi:

- ❖ povýšenie Ježišom na sviatosť (Mt19,4)
- ❖ uzatváralo sa pred tvárou Cirkvi (sv. Ignác Antiochijský +107)
- ❖ prax jednoty a nerozlučiteľnosti Cirkve jasne zavrholala polygamiu – pápež Inocent I. a sv. Augustín)
- ❖ svätí otcovia odrádzali od manželstva s pohanmi
- ❖ miešané manželstvá s pohanmi boli uznané, keď druhá stránka chcela žiť s pokrstným partnerom a neohrozovala jeho spásu. Inak veriaci stránka mohla uzavrieť nové manželstvo (1Kor 7,12-16 Pavlovské privilegium)
- ❖ presadzovaná manželská vernosť

17.3 Matéria sviatosti manželstva

Vonkajším znakom sviatosti manželstva je **manželská zmluva – sľub**: Obojstranné prehlásenie vôle snúbencov vyslúžiť si sviatosť manželstva spočíva v slovách a znakoch.

Manželský súhlas: Hlavnými účastníkmi manželskej zmluvy sú muž a žena, pokrstení a slobodní uzavrieť manželstvo, ktorí slobodne vyjadria svoj súhlas.

Byť „slobodným“ znamená: nepodliehať prinúteniu, nemať prekážky zo strany prirodzeného alebo cirkevného zákona. (KKC § 1625).

Cirkev považuje výmenu súhlasu medzi manželmi za nevyhnutný prvok manželstva. Ak súhlas chýba, manželstva nejestvuje (KKC § 1626).

12.3 Matéria sviatosti birmovania

Viditeľným znakom, čiže materiálou je **krizmácia**. Pod krizmáciou rozumieme položenie ruky biskupa na hlavu birmovanca a pomazanie krizmou na čele.

Krizma – olivový olej zmiešaný s balzomom a posvätený biskupom na Zelený štvrtok.

Olivový olej - predstavuje čistotu svedomia.

Balzam – naznačuje vôňu dobrého života.

Mazanie olejom – krizmou: je prastarý symbol a má svoj pôvod v Biblii – pomazanie kráľov a svätenie kňazov (2Sam 2,4-7; 2Sam 5,3-17 a i.). Znamená posilnenie, očistenie, splnomocnenie, silu a moc. Do 6. stor. sa používal olej bez balzamu. Dnešné mazanie krizmou na čelo a vkladanie rúk biskupa nariadil na doporučenie Druhého vatikanského koncilu v roku 1971 pápež Pavol VI.

Vkladanie rúk biskupa: znamená privlastnenie, požehnanie a splnomocnenie. Ako svedok Krista dostal birmovanec dispozíciu pre svedectvo; šírenie viery slovom i skutkom a brániť vieru.

12.4 Forma sviatosti birmovania.

Formou sú **slová** sprevádzajúce krizmáciu: **(Meno), prijmi znak daru Ducha Svätého.**

12.5 Účinky sviatosti birmovania.

Účinok spočíva v osobitnom vyliatí Ducha Svätého, aké kedysi apoštol dostali v deň Turíc:

1. vzrast a prehĺbenie krstnej milosti
2. rozmnoženie posväcujúcej milosti

3. zveľadenie darov Ducha: **múdrost', rozum, rada, sila, poznanie, nábožnosť, bázeň pred Bohom.**
4. pevnejšie zjednotenie s Kristom
5. zdokonalenie nášho zapojenia do Cirkvi
6. osobitná sila Ducha pre svedectvo viery – až po mučeníctvo
7. vtláča do duše nezmazateľný znak – preto sa udeľuje iba raz v živote

Podobne ako pri krste, aj pri tejto sviatosti poznáme v nutnom prípade birmovanie túžby.

12.6 Vysluhovateľ sviatosti birmovania.

Riadny vysluhovateľ: biskup.

Mimoriadny vysluhovateľ: kňaz z vážneho dôvodu splnomocnený biskupom. V nebezpečnosti smrti môže vysluhovať birmovanie kňaz, ale musí mať krizmu posvätenú biskupom.

12.7 Prijímateľ sviatosti birmovania.

Podmienky prijatia tejto sviatosti:

1. musí byť pokrstený, ale nie pobirmovaný
2. musí byť v stave milosti, vhodne poučený a schopný obnoviť krstné sľuby
3. ak je schopný užívania rozumu, je tendencia posúvať vekovú hranicu skutočnej dospelosti. Na Slovensku je od 12-20 rokov veku

Birmovanie – kresťanská zrelosť – nezamieňať zrelosť vo viere s dospelým vekom prirodzeného vývinu.

Svätý Tomáš píše: „Telesný vek nepodmieňuje dušu. Preto človek aj v detskom veku môže dosiahnuť duchovnú dokonalosť, o ktorej hovorí Biblia: „Ved' nie dlhé roky robia starobu hodnou cti, ani sa ona nemeria počtom liet.“ (Múd 4,8). Preto mnohí v detskom veku vďaka sile Ducha Svätého, ktorú prijali, udatne bojovali až po preliatie krvi za Krista.“

skúšku“ v spoločnej domácnosti pre blízku príležitosť k hriechu, v reholi už daný spôsob života už zakusujú a rozhodnutie padne až pri doživotných sľuboch. Naproti tomu je to u snúbencov zložitejšie. Sviatostným sľubom sa ocitnú rovnými nohami v doživotnom manželskom zväzku. Túto skutočnosť si málo ľudí uvedomuje a aj ju podceňuje. Je preto veľmi dôležité poznať sa dobre navzájom počas priateľstva a snúbenectva. Tiež je veľmi dôležité modliť sa už od skorej mladosti za dobrého partnera či partnerku.

Zásnuby – zasnúbenie - je obrad, pri ktorom si mládenec a dievča navzájom sľúbia manželstvo.

Zásnuby sú obdobím intenzívnej prípravy a spoznávania, učenie chápať sa navzájom, počúvať, prijať jeden druhého. **Výber partnera nie je náhoda ani osud.**

17.2 História sviatosti manželstva

Manželstvo v Biblii:

Svadobné zvyky pozostávajú z dvoch na seba nadväzujúcich častí: zásnuby a svadba. Na Blízkom Východe bolo zasnúbenie také dôležité ako svadba. Bolo vlastne už jej začiatkom. Zasnúbená žena mala dodržať vernosť snúbencovi (Jozef chce prepustiť Máriu, keď sa ukázalo, že počala z Ducha Svätého – Mt 1,19).

Manželku mladému mužovi vyberali spravidla rodičia, alebo nimi poverení ľudia (Izák a Rebeka–Gn 24,1-4). Len zriedka sa ženili proti vôli rodičov ako to urobil napríklad Jakubov syn Ezau (Gn 26,34). Manželstvo je naplnením stvoriteľského zámeru Boha stvoriť človeka muža a ženu.

Manželstvo v Biblii – SZ – sa považuje za jediný normálny stav, dokonca tam nejestvujú ani výrazy „starý mládenec“ (stará dievka).

Zároveň zdôrazňuje monogamiu (Mojžiš, Izák, Noe, Jozef, a iní) a na príkladoch polygamie je vidieť, že prináša ťažkosti a hriech (Jakub – Gn 29,30-35; 30,1-25; Dávid – 2Sam kap. 11 a 13; Šalamún 1Kr 11,1-8+ v istom Zmysle aj Abrahám – Gn 11).

hodnotu a často ani trvácnosť. Má byť ako trojnohá stolička: Muž – žena – Boh.

Nevstupujem do manželstva len preto, že ja chcem byť šťastný, ale až keď dospejem k chápaniu, že manželstvo je priestor, kde iného človeka (partnera) chcem urobiť šťastným. Je to výhodný zväzok, lebo naplňa aj moje šťastie. Ak nefunguje tento princíp, manželstvo sa môže stať klietkou, väzením, z ktorého by hľadal únik.

Začína byť akousi módou, brať manželstvo ako taxík. Chvíľu sa s tebou zveziem a ak sa mi to nebude páčiť, zaplatím (v lepšom prípade) a jednoducho vystúpim. A potom??!!.....

Je manželstvo väzenie, klietka, alebo – čo to vlastne je?
Čo o tom životnom stave hovorí učenie Cirkvi?

17.1 Definícia sviatosti manželstva

- ✓ Je to manželská zmluva, ktorou muž a žena vytvárajú medzi sebou celoživotné spoločenstvo, zamerané svojou prirodzenou povahou na dobro manželov, na plodenie a výchovu detí. Kristus ju povýšil medzi pokrstenými na sviatosť.
- ✓ Je to sviatosť, v ktorej dve osoby rôzneho pohlavia, spôsobilé pre manželstvo, vstupujú do nerozlučiteľného zväzku za účelom plodenia a výchovy potomstva a vzájomného posvätenia a dostávajú milosť na plnenie povinností tohto stavu.

Manželstvo má božský pôvod. Neustanovil ho človek, ale Boh. Potvrdil ho Ježiš vo viacerých výrokochoch a svojou účasťou na svadbe v Káne.

Predstupňom manželstva po dvorení a chodení partnerov je **snúbenectvo**. Je to zvláštny stav poznávania sa navzájom a spoznávania rodinného zázemia svojho partnera. Zvláštny preto, lebo nemá obdobu. Snáď sa trochu dá prirovnať k noviciátu v reholi alebo príprave bohoslovcov v seminári na kňazské poslanie. Aj keď snúbenci nemôžu žiť „akoby na

12.8 Birmovný rodič.

- ✓ každý birmovanec má mať podľa možnosti birmovného rodiča, ktorý sa má starať, aby si pobirmovaný verne plnil povinnosti, súvisiace s touto sviatosťou
- ✓ Cirkev doporučuje, a je to užitoční, aby birmovným rodičom bol jeden z krstných rodičov, ak je to možné
- ✓ birmovný rodič má spĺňať podmienky platné aj pre krstných rodičov
- ✓ pri birmovaní, ktoré sa vysluhuje hneď po krste, nesmie byť birmovným rodičom iný, ako krstný rodič.

KKC: články 1285 - 1314

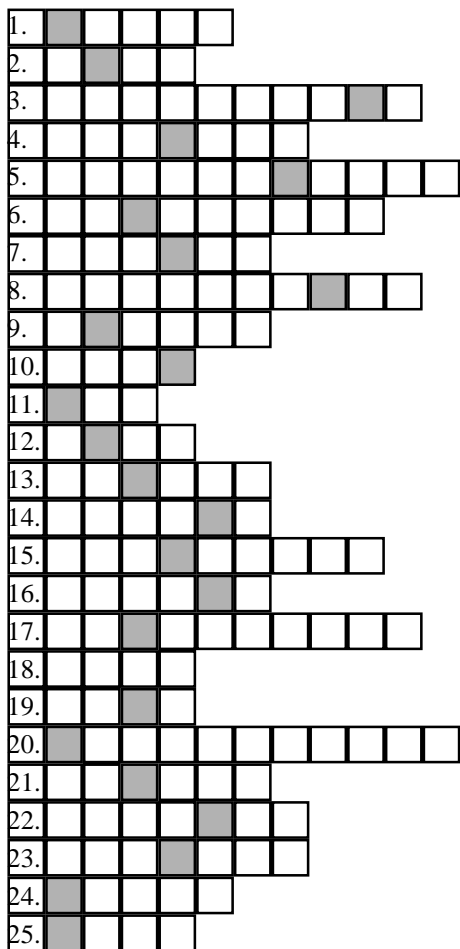
Opakujeme spoločne:

1.																				
2.																				
3.																				
4.																				
5.																				
6.																				
7.																				
8.																				
9.																				
10.																				
11.																				
12.																				
13.																				
14.																				
15.																				
16.																				
17.																				

5. Slová sprevádzajúce poliatie pri krste
6. Riadny vysluhovateľ krstu, okrem biskupa
7. Ten, čo prijíma krst
8. Časť tela poliatia pri krste dieťaťa
9. Spoločenstvo pokrstených
10. Výraz pre vodu a jej liatie pri krste
11. Obdobie prípravy na krst
12. Kto môže prijať sviatosť krstu
13. Druh milosti získanej krstom
14. Spôsob obmytia vodou pri krste
15. Náhradný krst krstu vodou
16. Iný názov pre „nezmazateľný znak“
17. Pomenovanie pre kandidáta krstu

1. Obdoba krstu i Židov
2. Prvá a najpotrebnejšia sviatosť
3. Iný názov pre Noemovu archu
4. Privodenie istých milostí sviatosťou

Krst je: _____

11. Spiritus po slovensky
12. V poradí tretí z darov Ducha Sv.
13. Sviatok Zoslania Ducha Svätého
14. Vysluhovateľ birmovania
15. Pobirmovaný vydáva ... o Kristovi
16. Svätí oleje na Zelený štvrtok
17. Sviatosť, ktorá sa má prijať pri birmovaní
18. Slová, sprevádzajúce krizmáciu
19. Sviatosť, ktorú birmovanie završuje
20. Udalosť 50 dní po Zoslaní Ducha Svätého
21. Človek čnostného života, svätorečený
22. Meno, znamenajúce „Pomazaný“
23. Vecný úkon sviatosti
24. Prekážka hodného prijatia sviatostí
25. podstatná súčasť krizmy

Forma sviatosti birmovania znie:

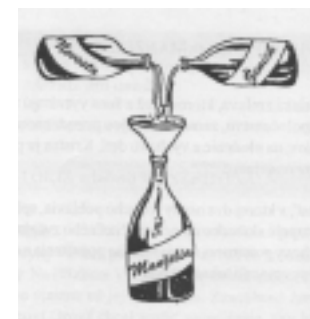
1. Znak, symbol panovníka
2. Symbol spásy
3. Sviatosť prijatia Ducha Svätého
4. Duch Sv. je súčasťou Najsvätejšej..
5. Slovo s významom „posilnenie“
6. Úkon pomazania krizmou
7. Olivový olej zmiešaný s balzomom
8. Prijímateľ sviatosti birmovania
9. Voňavá súčasť krizmy
10. Sviatosťný charakter inak

Boh, ktorý stvoril človeka, povolal ho aj k láske, ktorá je základným a vrozeným povolaním každej ľudskej bytosti a vrozeným povolaním každej ľudskej bytosti. Lebo človek je stvorený na obraz a podobu Boha, ktorý sám „je Láska“. (1Jn 4,8.16).

Sväté písmo tvrdí, že muž a žena sú stvorení jeden pre druhého: „**Nie je dobre byť človeku samému.**“ (Gn 2,18) Žena, „**telo z jeho tela**“(Gn2,23) t.j. je mu rovná a veľmi blízka, je mu daná Bohom ako pomoc a tak predstavuje Boha, od ktorého prichádza „pomoc“. (Gn 2,18) „**Preto muž opustí svojho otca a svoju matku a pril'ne k svojej manželke a budú jedným telom**“ (Gn 2,24). Sám Pán Ježiš potvrdzuje, že to znamená trvalú jednotu životov obidvoch, keď pripomína aký bol od začiatku Stvoriteľ'ov plán: „**A tak už nie sú dvaja, ale jedno telo**“. (Mt19,6)

Manželstvu je venovaná veľká časť života, hovorí sa o ňom vážne i humorne, ale napriek tomu je to **vážna inštitúcia chcená samým Bohom, v ktorej sa človek slobodne rozhoduje pre jediného partnera na celý život.**

Muž a žena sa stávajú jedným telom ako to graficky znázornil Max Kašparů v knižke „Malý kompas viery“.

Z fľaše sa utiecť nedá, ani oddeliť v spoločnej fľaši jeden druh vína od druhého. Je to realita spolužitia, kedy končí zaľúbené hľadanie si do očí. Nieкто múdry povedal: „Manželstvo neznamená pozeráť si do očí, ale hľadiet' tým istým smerom.“ Ten smer je veľmi podstatný, lebo aj keď občas zídeme z cesty, ale poznáme smer, dostaneme sa do cieľa. manželstvo je dobrovoľné partnerstvo muža a ženy na celý život, keď však nie je prítomný Boh, nemá tú

17. Sviatosť manželstva

Manželské výročia:

- 1. rok: bavlnené
- 2. roky: papierové
- 3. roky: kožené
- 5. rokov: drevené
- 10. rokov: oceľové
- 15. rokov: kryštálové
- 20. rokov: porcelánové
- 25. rokov: strieborné
- 30. rokov: perlové
- 50. rokov: zlaté
- 75. rokov: diamantové

Narodili ste sa spolu a spolu zostanete naveky.

Budete spolu i keď biele krídla smrti zatienia dni vášho života.

Áno, budete spolu ešte i v tichej pamäti Boha.

Ale nech je aj voľnosť vo vašom spoločenstve,
aby vietor nebeský mohol previevať pomedzi vás.

Milujte sa navzájom, ale neurobte si z lásky putá:
nech je radšej rozvlneným morom medzi brehmi vašich duší.

Dávajte jeden druhému zo svojho chleba, ale nejdávajte z toho istého pečňa.

Spievajte a tancujte spolu a buďte veselí, ale doprajte jeden druhému, aby bol sám tak, ako
struny lutny sú každá osve, hoci sa všetky chvejú tou istou melódiou.

A stojte pri sebe, ale nie príliš tesne jeden pri druhom, lebo stĺpy chrámu stoja každý zvlášť
a dub a cyprus nerastú jeden v tieni druhého.

(Kahlil Gibran: Prorok)

13. Eucharistia

Sviatosť Eucharistie je kráľovnou medzi sviatosťami, lebo je vrcholom a završením všetkých sviatosťí. Je naplnením ostatných sviatosťí, pretože je osobným stretnutím sa so samým pôvodcom a darcom všetkých milostí – s Ježišom Kristom.

Nevyčerateľné bohatstvo tejto sviatosti sa odráža aj v rozmanitých pomenovaniach, ktorými sa označuje. Každé pomenovanie poukazuje na jej určité stránky. Volá sa:

- Eucharistia – vďakyvzdanie (Lk 22,19; 1 Kor 11,24; Mt 26,26; Mk 14,22).
- Pánova večera – ide o večeru, ktorá Pán Ježiš slávil v predvečer svojho umučenia (1 Kor 11,20) a o Baránkovu svadobnú hostinu v nebeskom Jeruzaleme.
- Lámanie chleba - Ježiš použil chlieb, ktorý pri Poslednej večeri dobrorečil, lámal a dával... . Podľa tohto úkonu ho spoznali Emauzskí učenici.
- Eucharistické zhromaždenie – Eucharistia sa slávi v zhromaždení veriacich.
- Pamiatka – lebo je pamiatkou Pánovho umučenia a zmŕtvychvstania.
- Svätá obeta – lebo sprítomňuje jedinú obeť Krista Spasiteľa.
- Svätá a božská liturgia – celá liturgia Cirkvi má v nej svoj stredobod a najplnšie sa prejavuje v slávení tejto sviatosti.
- Prijímanie – latinsky communio, lebo touto sviatosťou sa spájame s Kristom, aby sme tvorili jedno telo. Volá sa aj sväté veci, anjelský chlieb, chlieb z neba, „liek nesmrteľnosti“, viatikum.
- Svätá omša (Sancta Missa) – liturgia, v ktorej sa uskutočňuje tajomstvo spásy, sa končí poslaním veriacich („Idte v mene Božom.“), aby plnili Božiu vôľu vo svojom každodennom živote.

13.1 Definícia Eucharistie.

Eucharistia:

- Je prepoďtatnenie chleba a vína na Kristove telo a jeho krv – opravdivo a skutočne prítomný sám živý a oslávený Kristus, jeho telo a jeho krv spolu s jeho dušou a s jeho božstvom.
- Je sviatosť, v ktorej Ježiš Kristus je opravdivo prítomný pod spôsobom chleba a vína so svojim telom a krvou, aby sa obetoval nekrvavým spôsobom nebeskému Otcovi a veriacim sa dával za pokrm duše.
- Je Telo a Krv Pána Ježiša, pod spôsobmi chleba a vína.
- Je umučený a vzkriesený Kristus, prítomný medzi nami pod spôsobom chleba a vína.

13.2 Predobrazy Eucharistie.

Starý zákon:

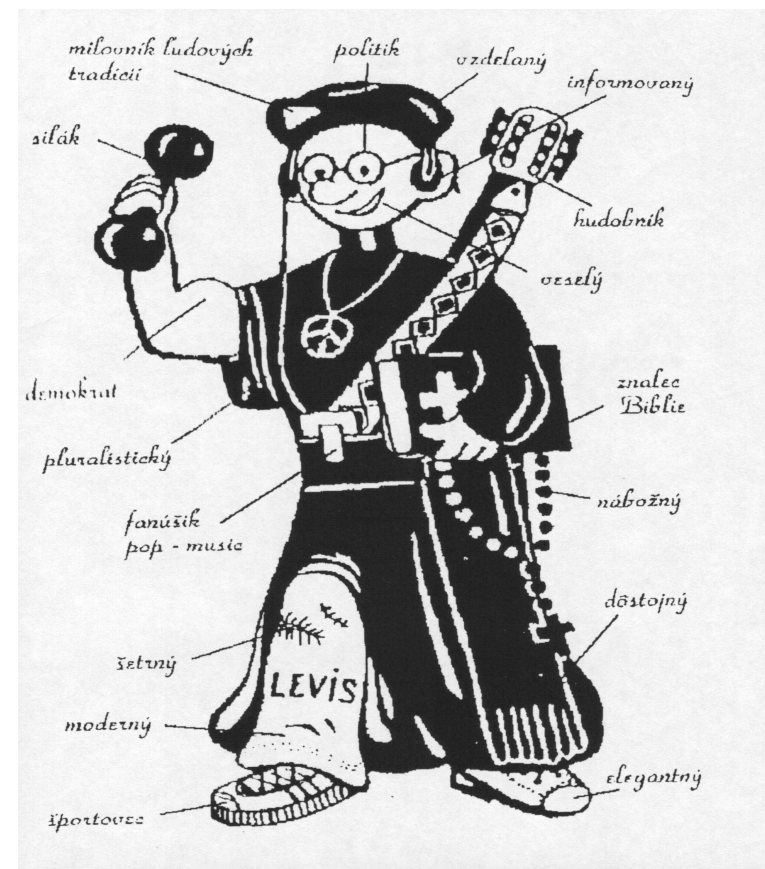
- strom života v raji (Gn 2,9);
- obeta Melchizedecha (Gn 14,18);
- manna na púšti (Ex 16, 31; Dt 8,3);
- chlieb a víno, obeta prvotín zeme na znak vďaky Stvoriteľovi;
- nekvasené chleby – Pascha;
- predkladané chleby v chráme;
- obety Starého zákona (Ábel, Noe, Abrahám...);
- veľkonočný baránok;

Nový zákon:

- zázračné rozmnoženie chleba (Mt 14,13-21; 15,32-39);
- premenenie vody na víno v Káne Galilejskej (Jn 2,11);
- podobenstvo o svadobnej hostine (Mt 22,2);
- chlieb všedného dňa – účasť na Kristovom Tele (1 Kor 10,16).

- **Poslušnosť** – vnútorná dispozícia nehľadať vlastnú vôľu, ale vôľu toho, ktorý ho poslal. Poslušnosť má byť apoštolská alebo hierarchická. Podriadenosť však neponižuje.
- **Čistota - celibát** – dokonalá zdržanlivosť pre nebeské kráľovstvo. Oddanie sa Ježišovi a Cirkvi s nerozdeleným srdcom.
- **Chudoba** - podriaďovanie všetkých dohier Najvyššiemu dobru - Bohu a jeho kráľovstvu. Má sa zriekať zbytočných vecí.

KKC: články 1536-1589

považované všetkým veriacim za definitívne. Nie je to diskriminácia, ženy dostávajú iné možnosti ...

Dovolene prijíma kňazskú vysviacku len ten:

1. kto je pokrstený a prijal sviatosť birmovania
2. diakonom sa môže stať od 23. roku veku (spravidla po 5. roč. teologického štúdia)
3. kňazom po dovŕšení 25. roku veku s odstupom aspoň 6 mesiacov od diakonského svätenia
4. **trvalým diakonom** sa môže stať len neženatý muž od 25. roku života; ženatý po završení 35. roku veku so súhlasom manželky

16.7 Účinky sviatosti Posvätnej vysviacky

1. **Rozmnožuje posväcujúcu milosť.**
2. **Udeľuje sviatosťný charakter** – vtlačá do duše nezmazateľný znak. Ten spôsobuje, že sviatosť kňazstva nemožno opakovať a znemožňuje návrat do laického stavu. Ostáva diakonom, kňazom alebo biskupom naveky.
3. **Udeľuje sviatosťnú moc** – duchovné moci pre svoj úrad.

Diakon - moc posluhovať biskupovi a kňazovi pri slávení Eucharistie; moc krstiť, čítať pri svätej omši Evanjelium, prednášať homíliu; rozdávať sv. prijímanie; sobášiť, pochovávať, venovať sa rôznym charitatívnym službám; predsedáť rôznym pobožnostiam, vysluhovať sväteniny.

Kňaz – Vykonáva všetko to čo diakon + vysluhuje sviatosť pokánia; pomazanie chorých; slávi svätú omšu; Birmuje len so splnomocneným biskupa.

Biskup – je obsiahnutá plnosť kňazstva, plnosť apoštolskej právomoci. Vysluhuje všetky sviatosti; sväteniny a náboženské úkony.

Kňaz má byť vzorom cností a mravných zásad, viery, pokory pri naplňaní evanjeliových rád:

Ježišove vyjadrenia o Eucharistii:

- o pokrm pre večný život; chlieb života; chlieb z neba; živý chlieb, ktorý zostúpil z neba; pravý pokrm a pravý nápoj; kalich – nová zmluva (Jn 6,27; Jn 6, 48-51; Jn 6,52-58; Lk 22,19).

13.3 História Eucharistie.

- prví kresťania – prijímanie pod oboma spôsobmi
- biskup rozdával konsekrovaný chlieb a diakon víno
- muži prijímali chlieb na holú ruku
- ženy si museli ruku prikryť šatkou
- západná Cirkev neskôr prijíma hostie do úst
- hostie si ľudia brali do zásoby do príbytkov (prestalo to ukončením prenasledovania)
- prijímalo sa na lačný žalúdok, okrem dní, kedy boli sväté omše večer (Zelený štvrtok).

Reformátori a Eucharistia:

Zavrhovali prepoštatnenie pri premenení a obetný charakter Eucharistie.

Aj medzi nimi boli rôzne názory:

Martin Luther: Reálnu prítomnosť Krista v Eucharistii vymedzil len na slávenie Pánovej večere.

Zwingli: Prijímaný chlieb a víno sú len symbolmi Kristovho tela a krvi.

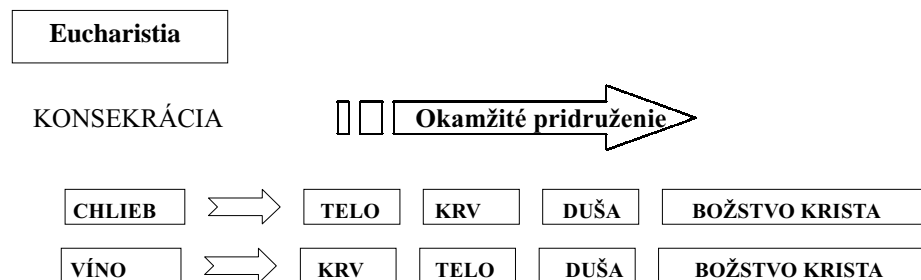
Ján Kalvín: Popieral podstatnú prítomnosť Kristovho tela a krvi, ale hlásal prítomnosť, čo do účinku, že prostredníctvom chleba a vína Kristus v nebi dáva silu, ktorá živí dušu – tzv. dynamická prítomnosť Krista.

Prepoštatnenie = transsubstantiatio – premenenie jednej veci na druhú. Táto premena nemá v prírode obdobu.

Prírodné premeny:

1. Premenia sa vonkajšie vlastnosti, ale nemení sa podstata. Napr.: premena kusa mramoru na sochu.
2. Premení sa podstata aj vonkajšie vlastnosti. Napr.: spracovanie potravy mikroorganizmami – kvasenie, hniloba...

Prepodstatnenie (Eucharistia) – celá podstata chleba a vína sa mení, ale vonkajšie vlastnosti zostávajú nezmenené (vzhľad, chuť,...).

Príklad Maxa Kašparů:

Štátna tlačiareň cenín vytlačí päťtisíc korunovú bankovku. Po vytlačení, pokým ostáva bankovka ležať v tlačiarňi, jej hodnota sa rovná hodnote spotrebovaného materiálu a práce – čiže výrobným nákladom, ktoré môžu byť dajme tomu okolo päť korún. Keď však táto bankovka prejde Národnou bankou Slovenska a dostane sa do rúk ľuďom, jej hodnota a kúpna sila sa už rovná sume vytlačenej na bankovke. Bola niečím iným pred príchodom k ľuďom a niečím iným je po príchode k občanovi.

Prenesme tento prípad na Eucharistiu a chlieb a víno. Pri predkladaní darov (ofertórium), prinášajú veriaci kňazovi na oltár chlieb a víno. Na konci premenenia kňaz už rozdáva nie chlieb a víno, ale telo a krv Kristovu (nesmiernej hodnoty).

V každej čiastke pod obidvoma spôsobmi je prítomný celý Kristus. Je celý a úplný v každej ich viditeľnej časti, takže lámanie chleba Krista nedelí. (Príklad: zrkadlo – padne na zem – kúsky zrkadla – v každom kúsku môžem vidieť svoju tvár.) Je to trvalá premena dovtedy, kým trvajú spôsoby chleba a vína.

16.4 Forma sviatosti Posvätnéj vysviacky

Forma diakonskej, kňazskej a biskupskej vysviacky je v slovách, ktoré bližšie určujú vkladanie rúk biskupa.

Forma tejto sviatosti bola definitívne ustálená pápežom Pavlom VI. apoštolskou konštitúciou Pontificalis Romani Recognitio zo dňa 18. júna 1968.

16.5. Vysluhovateľ Posvätnéj vysviacky

- už od starokresťanskej tradície právo a moc vysluhovať všetky tri svätenia má výlučne biskup
- každý platne vysvätený biskup (v apoštolskej postupnosti) aj heretik aj exkomunikovaný platne ordinuje
- diakonskú a kňazskú vysviacku udeľuje platne a dovolene jeden biskup
- pre vyjadrenie spolupatričnosti k biskupskému stavu, dovolene vysluhujú biskupské svätenia traja biskupi, - minimálne dvaja. Platne a v mimoriadnych prípadoch aj dovolene ordinuje za biskupa aj jeden biskup.

16.6. Prijímateľ Posvätnéj vysviacky

Platne môže prijať vysviacku jedine pokrstený muž.

- Podľa svedectva SP 1Kor 14,34; Flp 1,1; 1Tim 2,11 aj podľa praxe Cirkvi sa hierarchické moci udeľovali a udeľujú **len mužom**.
- Prijímateľ kňazstva v Latinskej cirkvi **sa zrieka manželstva** v prospech spojenia sa s Kristom a v službe blížnym **zamerat' sa na trvalé hodnoty – čo je obsahom celibátu**.
- Táto sviatosť sa udeľuje **iba kandidátom**, ktorí **sú ochotní slobodne prijať celibát a verejne osvedčia svoju vôľu** zachovať ho z lásky k Božiemu kráľovstvu a k službe ľuďom.
- K otázke svätenia žien dal rozhodne odmietavé stanovisko aj pápež Ján Pavol II v Apoštolskom liste „Ordinatio sacerdotalis“ z 31.5.1994. Vyhlásil, že učenie o nemožnosti kňazskej vysviacky žien má byť

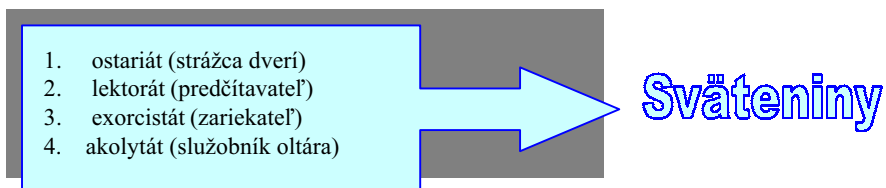
dobre konať svoju službu, získajú si dôstojné postavenie a veľkú istotu vo viere, ktorá je v Kristovi Ježišovi. (1 Tim 3, 8-13).

Diakoni sa venovali najmä chudobným a chorým.

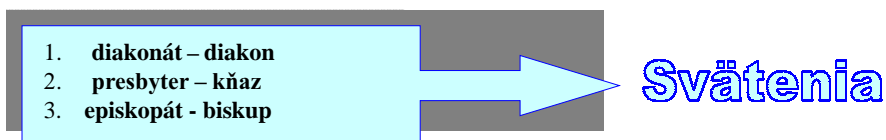
Služobné kňazstvo, sviatosťné, čiže hierarchické sa podstatne líši od všeobecného kňazstva – laického stavu osobitnou sviatosťou posvätného stavu.

Laik = jednotný človek, ktorý neprijal sviatosť posvätného stavu v žiadnom stupni.

Jednotlivé stupne služby:

Stupne vysviacky:

16.3 Matéria sviatosti Posvätnej vysviacky

Matériou diakonskej, kňazskej a biskupskej vysviacky je vkladanie rúk biskupa na prijímateľa svätenia.

Vkladanie rúk sa musí uskutočniť skrze fyzický dotyk rúk na hlavu ordinanda (prijímania svätenia).

13.4 Matéria sviatosti Eucharistie.

Pšeničný nekvasený chlieb (múka a voda). Víno – prírodné z viniča (nesladené, chemicky nejako neupravované).

Starý zvyk primiešavania vody do vína u Židov, Grékov, Rimanov, má v kresťanstve svoju **vlastnú symboliku**:

- z prebodnutého Ježišovho boku vytiekla krv a voda
- spojenie Kristovej Božskej a ľudskej prirodzenosti
- mystické spojenie veriaceho ľudu s Kristom (voda = ľud; víno = Kristus; premieňa sa celá zmes).

13.5 Forma sviatosti Eucharistie.

Formou tejto sviatosti sú ustanovujúce **slová Krista** pri premenení: „**Toto je moje telo..., toto je moja krv,... toto robte na moju pamiatku!**“ (1 Kor 11,23-27; Lk 22,19-20; Mt 26,26-28; Mk 14,22-34).

13.6 Účinky Eucharistie.

- ❖ Spojenie s Kristom – Jn 6,56-57.
- ❖ Jednota veriacich – symboly jednoty: chlieb – ako jednota mnohých zŕn; víno – ako jednota mnohých kvapiek (1 Kor 10,16-17).
- ❖ Zachováva, zveľaďuje a obnovuje život milosti prijatý v krste.
- ❖ Posilňuje lásku a silu vôle – Tridentský koncil nazýva Eucharistiu „protijedom“ ktorý chráni od ťažkých hriechov.
- ❖ Posilnenie čnosti a darov Ducha Svätého.
- ❖ Odlučuje od hriechu – preto nás Eucharistia nemôže zjednotiť s Kristom bez toho, aby nás zároveň neočistili od hriechov, ktoré sme spáchali a nechránila pred budúcimi hriechmi.
- ❖ Zotiera všedné hriechy a dočasné tresty za hriechy – posilňuje lásku, ktorá v každodennom živote má skloň slabnúť a táto oživená láska zotiera všedné hriechy.

- ❖ Chrání pred budúcnymi smrteľnými hriechmi – Eucharistia nie je zameraná na odpúšťanie smrteľných hriechov, na to slúži sviatosť zmierenia.
- ❖ Spôsobuje duchovnú radosť – je zárodkom budúceho vzkriesenia a slávy.

13.7 Vysluhovateľ Eucharistie.

Riadny vysluhovateľ premenenia: kňaz a biskup.

Mimoriadny vysluhovateľ: neexistuje

Riadny rozdávatel': diakon, kňaz a biskup.

Mimoriadny rozdávatel': akolyta alebo iný veriaci, poverení diecéznym biskupom; jednorázovo aj kňazom.

13.8 Prijímateľ Eucharistie.

- Platne prijímať Eucharistiu môže každý pokrstený človek v stave pozemského putovania (aj dieťa), ktorý je na to disponovaný (nemá ťažký hriech a má úmysel prijať túto sviatosť).
- Nesmú prijímať exkomunikovaní z Cirkvi; postihnutí kanonickým trestom; tvrdošijne zotrvávajúci v zjavne ťažkom hriechu.
- Prijímateľ v stave ťažkého hriechu si musí pred prijatím vykonať sviatosť zmierenia.
- Prijímajúci má dodržiavať „eucharistický pôst“ – jednu hodinu pred prijímaním sa zdržať jedla a nápojov okrem čistej vody a liekov. Z toho pôstu sú vyňatí chorí a opatrujúci chorých.
- Má povinnosť aspoň raz do roka vo Veľkonočnom období prijať Oltárnu sviatosť.
- Hodne prijíma ten, kto prijíma v stave milosti posväcujúcej a so zbožným úmyslom.
- Nehodne prijatá Eucharistia je **svätokrádežou** (1 Kor 11,27-29).

Z prvej Cirkvi sa zachovali niektoré označenia spolupracovníkov apoštolov aj keď neznamenujú to isté.

Napr. kňaz = presbyter – starší (Sk 14,23; 1Tim 3,1; Sk 20,17; Tít 1,5-7; Jak 5,14).

V poznámke k Sk 14,23 starší znamenajú predstavených cirkevných obcí.

„Biskupstvo“ (episkopé) tu ešte neznamenuje biskupský úrad v dnešnom význame. „Biskupi“, čiže strážcovia, dozorcovia, mali funkciu v miestnej cirkvi, ale nie je nám dostatočne známe, čím sa líšili od „starších“, t.j. presbytérov. Presné odlíšenie medzi biskupmi, staršími a diakonmi nastalo až neskôr. (1 Tim 3,1 pozn.)

V **Didaché**, napísanom okolo roku 100 sa hovorí o miestnych nositeľoch úradu – biskupoch a diakonoch, ktorí boli vyvolení cirkevnou obcou.

V biskupovi pôsobí Kristus. Biskup teda negarantuje len jednotu, ale aj tradíciu a kontinuitu s prvotnou cirkvou.

Jasne vyjadrená **trojstupňovitosť** cirkevného úradu: **episkopát (biskup), presbyterát (kňaz) a diakonát (diakon)**, je v listoch sv. Ignáca z Antiochie.

Požiadavky na diakonov zo Svätého písma:

Ustanovenie diakonov - v tých dňoch, keď počet učeníkov rástol, Helenisti začali šomrať na Hebrejov, že pri každodennom obsluhovaní zanedbávajú ich vdovy. Preto Dvanásti zvolali zhromaždenie učeníkov a povedali: „Nie je správne, aby sme my zanedbávali Božie slovo a obsluhovali pri stoloch. Preto si, bratia, vyhlíadnite spomedzi seba sedem osvedčených mužov, plných Ducha a múdrosti, a na túto úlohu ustanovíme ich. My sa budeme celkom venovať modlitbe a službe slova.“ Táto reč sa páčila celému zhromaždeniu a vyvolili si Štefana, muža plného viery a Ducha Svätého, ďalej Filipa, Prochora, Nikanora, Timona, Parmenáša a Mikuláša, prozelytu z Antiochie. Postavili ich pred apoštolov a oni sa modlili a vložili na nich ruky. (Sk 6,1-6)

Diakoni - Takisto diakoni majú byť cudní, nie dvojaki v reči, ani príliš oddaní vínu, ani žiadostiví mrzkého zisku, ale v čistom svedomí nech uchovávajú tajomstvo viery. Aj ich treba najprv vyskúšať; až potom, keď sa ukážu bez úhony, nech konajú službu. Podobne aj ženy nech sú cudné, nie klebetné, triezve a verné vo všetkom. Diakoni nech sú muži jednej ženy a nech dobre vedú svoje deti a svoje domy. Lebo tí, čo budú

kňaz. Kňaz berie človeka z lona matky a nevypúšťa ho až kým ho nepoloží do hrobu. Sú to slová, ktoré charakterizujú starostlivosť kňaza o zverené „ovečky“. Nemá vlastné deti, ale nie len deti ho nazývajú otcom.

16.1 Definícia sviatosti Posvätnéj vysviacky

- Je to sviatosť, v ktorej sa pokrstenému mužovi skrze vkladanie rúk a modlitbu biskupa udeľuje duchovná moc a milosť pre svoj úrad.

16.2 História sviatosti Posvätnéj vysviacky

Jedným zo základných poslaní kňaza je sprítomňovať obetu Ježiša Krista na kríži nekrvavým spôsobom . slávenie sv. omše.

Biblický pôvod novozákonnej obety v starom zákone:

- o Kain a Ábel
- o obeta Noeho po potope na vrchu Ararat ako poďakovanie za záchranu
- o Abrahám a Melchizedech – obeta chleba a vína
- o kráľ Dávid
- o prorok Eliáš – vrch Karmel ...

V čase starého zákona bol kráľ alebo zároveň faraón aj najvyšším kňazom, niekde až bohom. Prvým veľkňazom v čase Izraela bol určený Mojžišov brat Áron → dedili ju jeho synovia → celý rod Léviho bol určený na Pánovu službu (Nm a Lv).

Celý rad kňazov SZ smeruje k najvyššiemu veľkňazovi ako stredobodu obety – Ježišovi Kristovi.

Druhý vatikánsky koncil pojednáva o kňazskom poslaní: „Kristus, ktorého Otec posvätil a poslal na tento svet prostredníctvom svojich apoštolov urobil účastnými svojho povolania a poslania ich nástupcov, t.j. biskupov, ktorí potom právoplatne zverili vykonávanie svojej služby v rozličných stupňoch svojim pomocníkom v službe. A tak Bohom ustanovenú službu konajú v rôznych stavoch tí, čo sa od pradávna nazývajú biskupmi, kňazmi a diakonmi...“

13.9 Úcta k Eucharistii a jej uchovávanie.

Kult Eucharistie:

Úctu prejavujeme pokľaknutím alebo hlbokým úklonom na znak adorácie Pána. Katolícka Cirkev vzdáva a vzdáva tento kult poklony, ktorý patrí sviatosti Eucharistie nielen počas slávenia omša, ale aj mimo neho, tak, že:

- o s najväčšou starostlivosťou uchováva konsekrované hostie (svätostánok, cibórium, večné svetlo)
- o vystavuje ich, aby ich veriaci slávnostne uctievali (monštrancia, adorácia)
- o nosí ich v procesii na radosť ľudu zhromaždeného vo veľkom počte.

Eucharistiu je možné prijať aj dva razy za deň za predpokladu, že pri druhom prijatí je povinná účasť na celej svätej omši. (Svätá omša začína prežehnaním sa a končí záverečným požehnaním).

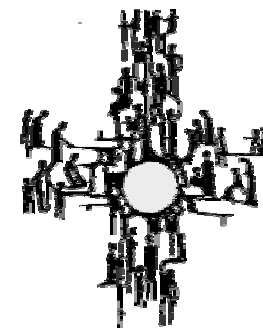
Oltár:

Je symbolom samého Krista, ktorý je prítomný uprostred zhromaždenia svojich veriacich ako obet' prinášaná za naše zmierenie a zároveň ako nebeský pokrm, ktorý sa nám dáva.

Vonkajší postoj:

Gestá a odev na svätej omši má vyjadrovať úctu, slávnostný ráz a radosť, že Kristus sa stáva našim hosťom.

KKC: články 1322 - 1405

14. Sviatosť Pokánia (zmierenia).

Boží život nosíme podľa apoštola Pavla „v hlinených nádobách“. Sme vystavení utrpeniu, bolesti a smrti. Tento nový život v Bohu môže v nás zoslabnúť, ba môžeme ho aj stratiť hriechom. Ježiš ako lekár našich duší, ale aj tiel, ktorý ochrnutému odpustil hriechy a vrátil aj telesné zdravie, chcel, aby aj **jeho Cirkev mocou Ducha Svätého pokračovala v jeho diele uzdravovania. Toto je cieľ dvoch sviatostí uzdravenia: sviatosti pokánia a pomazania chorých.**

Podstatou sviatosti zmierenia je bolestné vedomie rozporu medzi svätosťou Boha a ľudským zlyhaním., po ktorom nasleduje snaha o očistenie.

Biblia uvádza mnohé príklady viny a odpustenia: Iz 27,9; Iz 6,7; Ž 130,4; Ex 32,30; Ex 29,36; Lv 11-16; a iné...Boli to verejné úkony pokánia a zmierne obety. Veľa príkladov v Biblii je o osobnej ľútosti, pokání, obrátení, očistení viny: kráľ Dávid; mesto Ninive; Peter; lotor na kríži; Šavol; ...

Slovenský výraz „**pokánie**“ vysvetľujeme ako **zmenu života k lepšiemu. Ide o osobný čin obrátenia hriešnika.**

V tejto sviatosti sa zameriame na **spoved'**.

Ľudia, ktorí spoved' „zahodili“, pociťujú potrebu túto medzeru niečím vyplniť a tak hľadajú „náhradu“ - psychológa, psychoterapeuta, guru, ba často psychiatra, alebo si siahajú na život. Títo odborníci, majú svojimi metódami nahradiť kňaza a spoved'.

Michael Quist hovorí: „Keby nebola spoved', museli by ju vynájst'.“ a psychiater C. G. Jung hovorí: „Keby ľudia viac kľáčali v spovednici, menej by ležali v nemocnici.“

16. Posvätná vysviacka

Posledné dve sviatosti (posvätný stav a manželstvo) **sú zamerané na spásu iných.** Prispievajú k osobnej spásu, ale prostredníctvom služby iným. Udeľujú osobitné poslanie v Cirkvi a slúžia na budovanie Božieho ľudu.

Kňaz je človek ako každý z nás. A predsa, **keď sa stáva kňazom už nepatrí sebe ani určitej skupine ľudí.** Kňaz v Latinskej cirkvi už nemá právo na slová: moja rodina, moja žena, moje deti, ... **Má všetko a nič. Má všetkých a zároveň nikoho. Je medzi všetkými a napriek tomu je sám.** Tento posvätný stav je jeho radosťou i odriekaním. Je to človek, ktorý je váženou osobou, no zároveň osobou najviac posudzovanou a osočovanou.

Kňazi sú často najvd'áčnejšou témou planých a prázdnych diskusií. **Každý má na kňaza voje výroky a predstavy o ňom:**

- keď farár dlho káže, tak mu to pomaly myslí
 - keď pri kázni hovorí hlasnejšie, tak kričí
 - keď hovorí normálnym tónom, tak mu nie je rozumieť
 - keď má auto, tak je sveták, keď ho nemá, tak nekráča s dobou
 - keď chodí na návštevy, tak nikdy nie je doma
 - keď je vždy doma, tak je nespoločenský a namyslený
 - keď prosí o milodary, tak je chamtivý a nenásytný
 - keď dôkladne spovedá, tak naťahuje čas, zdržiava
 - keď spovedá krátko, tak nepočúva, nemá na ľudí čas
 - keď omšu začína presne, tak mu asi idú popredu hodinky
 - keď začne omšu minútku neskôr, tak zdržiava celú farnosť
 - keď opravuje kostol, tak zbytočne utráca a nerobí si svoju robotu
 - keď neopravuje nič, tak je lenivý a všetko necháva spustnúť
 - keď je mladý, tak nemá skúsenosti
 - keď je starý, mal by už ísť do dôchodku
- A nakoniec vážny povzdych:**
- keď zomrie, tak niet nikoho, kto by ho nahradil

Sv. don Bosco hovoril: „Akých kňazov si vymodlíte, takých budete mať.“

Nikto nie je schopný preukázať ľudstvu väčšie dobro, ako skutočný

15.5 Vysluhovateľ sviatosti Pomazania chorých

Platne a dovolene môže vyslúžiť túto sviatosť **kňaz a biskup**.

15.6 Prijímateľ sviatosti Pomazania chorých

- Má a môže prijať každý kresťan-katolík, ktorý je pre vážnu chorobu alebo starobu v nebezpečenstve smrti.
- Kresťan môže prijať sväté pomazanie zakaždým, keď upadne do ťažkej choroby, a tiež aj vtedy, keď už túto sviatosť prijal a choroba sa mu zhorší.
- Odporúča sa pred operáciou, aj keď sa vykonáva bežne, pretože každá operácia má v sebe riziko smrti.
- Prijat' ju môžu aj ťažko choré deti, ktoré užívajú rozum natoľko, že sviatosť im môže byť posilnením.
- Môže sa prijať aj hromadne, napríklad pri svätej omši

K hodnému prijatiu sviatosti pomazania chorých

je potrebný stav milosti.

V nutnom prípade stačí aj nedokonalá ľútosť.

15.7 Účinky sviatosti Pomazania chorých

Osobitná milosť tejto sviatosti má účinky:

- udelenie milosti a spojenie chorého s Kristovým utrpením pre jeho vlastné dobro a pre dobro celej Cirkvi
- posilu, pokoj a odvahu kresťansky znášať utrpenia choroby alebo stareckú zošlosť
- obnovuje dôveru a vieru v Boha a posilňuje proti pokušeniam zlého ducha
- odpustenie hriechov, ak ho chorý nemohol prijať vo sviatosti zmierenia
- odstránenie trestov
- navrátenie zdravia, ak to osoží duchovnej spásy
- príprava na prechod do večného života

Táto sviatosť podľa obsahu sa volá:

- sviatosť **obrátania** – návrat k Otcovi, od ktorého sa človek vzdialil hriechom
- sviatosť **pokánia** - posväcuje osobný a ekleziálny proces obrátania
- sviatosť **odpustenia** – kňazovým sviatostným rozhršením Boh udeľuje kajúcnikovi „odpustenie a pokoj“.
- sviatosť **zmierenia** – dáva lásku Boha, ktorý zmieruje (2Kor 5,20; Mt 5,24).

14.1 Definícia sviatosti zmierenia.

Je to sviatosť v ktorej:

- nám Boh službou Cirkvi odpúšťa hriechy spáchané po krste
- prostredníctvom kňaza odpúšťa hriešnikovi hriechy, spáchané po krste od poslednej spovede
- sa hriešnikovi odpúšťajú hriechy spáchané po krste skrze kňazské rozhršenie, ak ich opravdivo ľutuje, úprimne vyznáva a má vôľu vykonať zadosťučinenie

14.2 Čnosť pokánia.

Slovo pokánie označuje aj osobitne čnosť, ktorou sa človek odvracia od hriechov a robí za ne Bohu zadosťučinenie. **Cieľom pokánia je „nový život!**

Čnosť pokánia sa navonok prejavuje vonkajšími skutkami:

- o vyznanie hriechov
- o konaním pokánia: modlitba, skutky lásky, pôst, almužna, umŕtvovanie, trpezlivé znášanie utrpenia, kajúce pobožnosti...(Tob 12,8; Mt 6,1-18)

Obrátanie a pokánie sú podmienkou spásy: „**Ak sa neobrátime a nebudete ako deti, nevojdete do nebeského kráľovstva.**“ Mt 18,3

Ježiš nemá na mysli vonkajšie prejavy pokánia, vrecovinu a popol na hlave, ale zmena srdca a zmýšľania. Túto podstatu vyžaduje aj SZ prorok **Joel 2,12-13.**

Vnútorne pokánie kresťana sa môže prejavovať veľmi rozmanitým spôsobom. Písmo a Otcovia zdôrazňujú najmä tri formy:

- o obrátenie vo vzťahu k sebe samému
- o obrátenie vo vzťahu k Bohu
- o obrátenie vo vzťahu k blíznym

Okrem úplného očistenia, ktoré spôsobuje krst alebo mučeníctvo, uvádzajú sa ako prostriedky na odpustenie hriechov:

- o úsilie zmieriť sa so svojim blíznym
- o slzy pokánia
- o starostlivosť o spásu blížneho
- o orodovanie svätých
- o čínorodá láska, čo „zakrýva množstvo hriechov“ (1Pt 4,8)

**Najčastejšia cesta pokánia je
každý deň vziať svoj kríž
a nasledovať Ježiša.**

Kajúce dni a obdobia v liturgickom roku sú významné v kajúcej praxi Cirkvi. Tieto obdobia sú osobitne vhodné na: na duchovní cvičenia, kajúce liturgické pobožnosti, dobrovoľné odriekania, pôst, almužna, Úsilie o obrátenie nie je len ľudským dielom, ale je to snaha „skrúšneného srdca“, ktoré milosť priťahuje a pohýna, aby odpovedalo na milosrdenstvo Boha, ktorý nás prvý miloval. (Lk 15 kap.)

Svedčí o tom aj **obrátenie apoštola Petra** po trojnásobnom zapretí svojho Učiteľa. Ježišov milosrdný pohľad vyvoláva v Petrovi slzy ľútosti a po Pánovom zmŕtvychvstaní trojnásobné vyznanie lásky (Pane, ty vieš, že ťa mám rád! (por. Jn 21,15-18).

14.2.1 História sviatosti pokánia

Cirkev odpočiatku zhovievavo vystupovala voči kajúcim hriešnikom, ale tvrdo – exkomunikáciou voči zatvrdlivcom, ktorí neboli ochotní obrátiť sa a konať pokánie. (2Sol 3,6; 1Kor 5,2-5)

dôsledky prijatia tejto sviatosti: nosil do smrti kajúce rúcho; často nemohol ani vykonávať prácu na svoju obživu; alebo musel chodiť bosý, zdržiavať sa mäsitého pokrmu a pod.. Preto sa táto sviatosť aj zo strachu pred týmito záväzkami odsúvala až na záver života a to aj napriek riziku, že chorý zomrel a nestihol túto sviatosť prijať. Bola chápaná ako rozsudok smrti.

15.3 Matéria sviatosti Pomazania chorých

Matériou je **olej, pomazanie olejom a vkladanie rúk.**

Pod olejom sa rozumie olivový olej posvätený biskupom na Zelený štvrtok. V súrnom prípade môže byť aj iný olej rastlinného pôvodu (slnečnicový, ľanový...), posvätený presbytérom (kňazom) pred udelením pomazania.

15.4. Forma sviatosti Pomazanie chorých

Forma spočíva v slovách sviatostnej formuly, ktorá sprevádza pomazanie:

„Týmto svätým pomazaním a pre svoje láskavé milosrdenstvo nech ti Pán pomáha milosťou Ducha Svätého. Amen.

A oslobodeného od hriechov nech ťa spasí a milostivo posilní.“
Amen.

V rímskom obrade kňaz maže chorého olejom vlastnou rukou na čele (rozum) a na rukách (činy) – pretože sviatosť zahŕňa celistvú osobu a pritom vyslovuje sviatostnú formulu.

V minulosti sa pomazanie udeľovalo aj 7dní po sebe a mazalo sa na 5 častiach tela – zmysly: oči, uši, ústa, nos a ruky; vykonávalo ju viacero kňazov.

V mimoriadnom prípade v súčasnosti postačuje na čele alebo inej zdravej časti tela, pričom sa povie celá formula.

uzdravenie používa znaky: slinu a vkladanie rúk (Mk 7,32-36; 8,22-25) blato a umytie (Jn 9,6-15). Chorí sa ho snažia dotknúť (Mk 3,10; 6,56) „lebo vychádzala z neho sila, ktorá uzdravovala všetkých“ (Lk 6,19).

Tak sa nás Kristus nad'alej „dotýka“, aby nás uzdravoval.

15.2 História sviatosti Pomazania chorých

Biblické texty, o ktoré sa opiera Cirkev od staroveku pri zdôrazňovaní pomazania chorých sú:

- Mk 6,12-13: „Oni šli a hlásali, že treba robiť pokánie. Vyhnali mnoho zlých duchov, pomazali olejom veľa chorých a uzdravovali.“
- Jak 5,14-15: „Je niekto z vás chorý? Nech si zavolá starších Cirkvi; a nech sa nad ním modlia a mažú ho olejom v Pánovom mene. Modlitba s vierou uzdraví chorého a Pán mu uľaví; a ak sa dopustil hriechov, odpustia sa mu.“

Starovek – pri liečení dôležitý telesný kontakt – vkladanie rúk; potieranie blatom; slinou ... Ježiš túto právomoc dal 12 apoštolom. Učeníci pri tom používali olej, ktorý bol vtedy uznávaným liečebným prostriedkom.

Tridentský koncil – vidí v tom predobraz sviatosti pomazania chorých. Podobne o tom hovorí aj pápež Pavol VI.

Texty z 3. storočia dosvedčujú prax vysluhovania tejto sviatosti, ktorá sa vtedy neviazala výlučne na kňaza a nevzťahovala sa na nebezpečenstvo smrti.

Bola však táto sviatosť udeľovaná olejom posväteným biskupom na Zelený štvrtok podobne ako dnes a udeľovala sa chorým kedykoľvek to potrebovali.

Od 9. stor. sa zo sviatosti, ktorá prinavracala zdravie, stalo „posledné“ pomazanie.

Neskôr chápané nie ako posledná sviatosť v poradí, ale ako sviatosť „zomierajúcich“.

Na prelome prvého tisícročia sa chorým udeľovala ako súčasť prísneho pokánia. Chorý, ktorý prijal túto sviatosť a ozdravel, celý zvyšok života znášal

Vylúčenie z eucharistického spoločenstva nasledovalo po hriechoch ako: vražda; cudzoložstvo; krvismilstvo; odpadnutie od viery a modloslužba.

Celý tento represívny proces pozostával z 3 častí:

1. **Exkomunikácia** – hriešnik vyznal svoj hriech → biskup mu uložil pokánie → vložil na neho ruky → hriešnik si obliekol kajúce rúcho a hlavu si posypal popolom. Pokánie trvalo od 2 týždňov až 10 rokov. Mohlo byť však a j doživotné (napr. v Gálii v 3. stor. – udeľované za potrat). Už v starej Cirkvi bolo zaužívané dvojaké pokánie:

Tajné – všetky ťažké hriechy, keď spovedník nežiadal verejné pokánie, rozhrešenie bolo udelené ihneď po vyznaní.

Verejné – len za 3 už spomínané hriechy (apostáza, vražda, cudzoložstvo).

Verejné pokánie bolo dovolené len raz v živote, preto sa odsúvalo na neskôr a prijímalo sa ako posledné pomazanie. Po druhý krát spáchanom ťažkom hriechu už cirkevné spoločenstvo konalo za hriešnika „len“ prosebné modlitby. V hodine smrti mu mohlo byť podané len tzv. posledné sväté prijímanie.

2. **Čas pokánia** – obdobie, počas ktorého musel kajúcnik naplňať biskupom uložené pokánie.
3. **Rekonciliácia** – na konci času pokánia boli kajúcnici slávnostne prijímaní späť do eucharistického spoločenstva – najčastejšie na Zelený štvrtok. Kajúcnici, ktorým pokánie bolo udelené na celý život, aj tí po znovuprijatí do spoločenstva ostávali tzv. „druhotriednymi“ kresťanmi.

Od 3. storočia delenie hriešnikov do 4 tried:

1. **plačúci** – pri vchode do kostola so slzami v očiach žiadali o modlitbu
2. **počúvajúci** – možnosť zúčastniť sa na časti bohoslužby
3. **kľáčiaci** – mohli byť v kostole, ale celú bohoslužbu museli kľáčať

4. stojaci – mohli byť na bohoslužbe, ale nesmeli pristúpiť k sv. prijímaniu

Pokánie pobáda hriešnika, aby sa ochotne podujal na všetko; aby mal **v srdci ľútosť**; **v ústach vyznanie**; **v činoch dokonalú poníženosť** alebo **plodné zadost'učinenie**. (KKC § 1450)

Sviatosť zmierenia pre platné a hodné vyslúženie má obsahovať nasledovné časti:

1. **Spytovanie svedomia** – rozmýšľam, aké hriechy som spáchal
2. **Ľútosť** – bolesť duše nad spáchaným hriechom (ľútosť dokonalá a nedokonalá)
3. **Predsavzatie nehrešiť** – pevné rozhodnutie viac nehrešiť, vyhýbať sa hriechu a príležitosti k nemu
4. **Vyznanie hriechov** – vyznanie viny a ťažkých hriechov, ich počtu, druhu a dôležitých okolností. Vyznanie ľahkých hriechov nie je nevyhnutné, ale dovolení a veľmi užitočné.

Vyznanie hriechov kňazovi tvorí podstatnú časť sviatosti pokánia. Tí, ktorí vyznajú všetky ťažké hriechy, odovzdávajú ich Božiemu milosrdenstvu na odpustenie. Tí však, čo vedome niektoré hriechy zamlčujú, nepredkladajú prostredníctvom kňaza nič Božiemu milosrdenstvu na odpustenie preto im nemôže byť odpustené, lebo „nie je čo odpustiť“. Lebo **ak sa chorý hanbí odkryť lekárovi ranu, medicína nelieči, čo nepozná.**

Účinky pravidelnej spovede zo všedných hriechov:

- o pomáha nám formovať svedomie
- o pomáha nám bojovať proti nezriadeným náklonnostiam
- o pomáha nám liečiť sa s Kristom a žiť podľa Ducha
- o pobáda nás byť milosrdnými ako Boh

5. **Zadost'učinenie** – kajúce skutky udelené pri sviatosti pokánia na odčinenie dočasných trestov a večného trestu. Mnohé hriechy spôsobujú škodu blížnemu a základná spravodlivosť vyžaduje, aby bola škoda nahradená. (napr. vrátiť ukradnuté veci; napraviť dobrí meno toho, koho sme osočovali; ...).

15. Sviatosť Pomazania chorých

Choroby a bolesť sú našimi nerozlučnými sprievodcami pri našom putovaní životom. Objavili sa ako dôsledok dedičného hriechu. „Choroby nám pomáhajú „brzdiť sa“ v namyslenosti a v nezdravej sebestačnosti. Tým, že nám pripomínajú našu bezmocnosť a možnosť smrti, upriamujú nás na hodnoty večné. Majú svoj zmysel v živote každého človeka. Ježiš ich posvätil svojou smrťou na kríži.

V chorých a trpiacich vidíme tvár trpiaceho Krista a každý skutok lásky považujeme za službu samému Ježišovi: „Veru hovorím vám: Čokoľvek ste urobili jednému z mojich najmenších bratov, mne ste urobili.“ (Mt 25,40)

Choroba môže viesť aj k úzkosti, k uzatvoreniu sa do seba, niekedy dokonca k zúfalstvu a vzbure proti Bohu. Ale môže tiež urobiť človeka zrelším, môže mu pomôcť rozlíšiť, čo je v jeho živote podstatné a zameral sa na to. Choroba veľmi často podnecuje hľadanie Boha a návrat k nemu.

15.1 Definícia sviatosti Pomazania chorých

Sviatosť pomazania chorých je sviatosť

- v ktorej Kristus pomáha chorému na tele i na duši; uľavuje v bolesti a posilňuje ho v slabosti.
- v ktorej vážne chorému veriacemu skrze mazanie olejom a modlitbu kňaza, udeľuje Božia milosť na spásu duše a často aj prirodzené zdravie tela.
- ktorá pomáha duši i telu chorého človeka.
- ktorá udeľuje osobitnú milosť kresťanovi, ktorý prežíva stav ťažkej choroby, alebo staroby

Choroba a smrť sa javia ako účasť na Kristovom kríži, ktorá má základ vo viere a krste. Ježiš žiada od chorých, aby verili (Mk 5,34; Mk 9,23). Na

14.8 Vysluhovateľ sviatosti pokánia

Vlastníkmi odpúšťajúcej moci Cirkvi vo sviatosti pokánia sú **jedine biskupi a kňazi**.

Spovedník je viazaný aj za cenu obetovania života zachovať **spovedné tajomstvo**. (Ani slovom, ani nijako, čím by i len čiastočne mohol kňaz prezradiť kajúcnika).

Spovedné tajomstvo je povinný zachovať aj tlmočník, alebo človek, ktorý spoved' nechtiac vypočuje.

Niektoré ťažké hriechy podliehajú exkomunikácii (potraty...), ktorá je najprísnejším cirkevným trestom, ktorý nedovoľujú prijímať sviatosti a vykonávať niektoré cirkevné úkony. **Preto rozhrešenie od neho môže podľa cirkevného práva udeliť len pápež, miestny biskup alebo kňazi, ktorým oni dali splnomocnenie**. V prípade nebezpečenstva smrti ktorýkoľvek kňaz, aj keď nemá právomoc spovedať, môže rozhrešiť od každého hriechu a od každej exkomunikácie. (KKC § 1463).

Spovedník nemá právo žiadať mená spoluvinníka od kajúcnika.

14.9 Prijímateľ sviatosti pokánia

Sviatosť pokánia môže prijať každý pokrstený človek, ktorý po prijatí krstu alebo poslednej spovede upadol do ťažkého hriechu alebo ľahkého hriechu.

- kto úmyselne zamlčí pri spovedi ťažký hriech, pácha svätokrádež, prijíma sviatosť nehodne
- kajúcnik (penitent) si má právo zvoliť spovedníka, zákonne schváleného aj z iného obradu – gréckokatolíka
- je dovolené spovedať sa v určitých špeciálnych prípadoch cez tlmočníka pri zachovaní predpisov CIC kán. 983 § 2

KKC: články 1422-1498

Rozhrešenie odstraňuje hriech, ale nie všetky nezriadenosti, ktoré hriech spôsobil.

Kňazské rozhrešenie:

- o tvorí tak isto podstatnú zložku tejto sviatosti. Je nie len znakom uistenia a odpustenia hriechov Bohom, ale aj samotným sudcovským úkonom toho, kto koná v mene Ježiša Krista.
- o nielen poukazuje na odpustenie hriechov, ale ich skutočne odpúšťa
- o udeľuje sa len ústne a prítomným osobám
- o bez bezprostrednej ušnej spovede sa hromadné rozhrešenie môže udeliť len v mimoriadnych prípadoch – lietadlo sa rúti k zemi, potápa sa loď
- o púte a iné masové slávnosti nie sú dôvodom na hromadné rozhrešenie

14.3 Odpustky

Čo sú odpustky?

- o sú odpustením časného trestu pred Bohom za hriechy, ktoré sú už odpustené, čo sa týka viny
- o je to odpustenie časných trestov za hriechy, ktorých vina už bola odpustená aj pred Cirkvou aj pred Bohom
- o je to mimosviatostné odpustenie dočasných trestov, ktoré ostávajú po odpustení viny a večného trestu, ktoré udeľuje cirkevná autorita z pokladu Cirkvi pre živých aj pre zomrelých

Tresty možno prirovnať k alkoholikovi, ktorý má pitím zničené zdravie, ale následky (choroby) už nezmiznú aj keď prestane piť.

Podľa toho, či sa zbavujeme dočasných trestov úplne alebo čiastočne, **rozoznávame:**

1. **Čiastočné odpustky** – môžeme ich získať viackrát denne a oslobodzujú od časného trestu len čiastočne
2. **Úplné odpustky** – môžeme ich získať len raz za deň (druhýkrát za deň len v hodine smrti) a oslobodzujú od časného trestu za hriechy úplne.

Na získanie plnomocných odpustkov je potrebné vykonať dobrý skutok a splniť 4 podmienky:

1. sviatostná spoveď
2. sväté prijímanie
3. modlitba na úmysel svätého Otca
4. má sa vylúčiť záľuba k akémukoľvek aj všednému hriechu

Odpustky je možné získať pre seba, ale možno ich obetovať aj za duše v čistci (zvlášť v „dušičkovej“ oktáve od 1.11 poobede do 8.11 každý deň.)

Pokladnica Cirkvi, z ktorej čerpáme výhody milosti odpustkov – sú zásluhy Krista, Panny Márie a svätých.

Generálna spoveď – zopakovanie všetkých alebo niekoľkých spovedí doterajšieho života. Doporučuje sa ju vykonať 3-4 krát v živote, pred nejakými dôležitými udalosťami v živote – svadba, kňazstvo, duchovné cvičenia...

14.4 Matéria sviatosti pokánia

Pri sviatosti zmierenia ide skôr o quasi materiú, pretože ju tvoria akty kajúcnika:

- **Púťosť, vyznanie hriechov a zadosťučinenie.**

Quasi – materiou sa nazýva preto, lebo nie je hmotnej podstaty. Akty kajúcnika majú byť usmernené na rozhrešenie.

14.5 Forma sviatosti pokánia

Formou tejto sviatosti sú slová (formula) rozhrešenia, ktorá sa používa v Latinskej cirkvi: „**Milosrdný Boh Otec, ktorý smrťou a zmŕtvychvstaním svojho Syna zmieril svet so sebou a zoslal Ducha Svätého na odpustenie hriechov, nech ti službou Cirkvi udelí odpustenie a pokoj. – A ja ťa rozhrešujem od tvojich hriechov v mene Otca i Syna i Ducha Svätého.**“

Rozhrešenie v spojení s aktami kajúcnika spôsobuje odpustenie hriechov.

14.6 Účinky sviatosti pokánia

Navracia milosť Božiu a spája nás s Bohom v dokonalom priateľstve.

Cieľom a účinkom tejto sviatosti je:

- znovuzmierenie s Bohom
- zmierenie s Cirkvou
- pokoj duše
- znovuoživenie zásluh
- odpustenie večného trestu
- odpustenie dočasných trestov

Večný trest si zasluhujeme ťažkým = smrteľným hriechom. Odpykáva sa v pekle. Viacerými ťažkými hriechmi si už trest neznásobujeme, nepredlžujeme, lebo je nekonečný – večný. Dĺžka dočasných trestov sa hromadením všedných hriechov zväčšuje a rastie.

14.7 Ustanovenie sviatosti zmierenia

Sviatosť pokánia ustanovil Ježiš Kristus po svojom vzkriesení, keď prišiel k apoštolom: „**A znova im povedal: „Pokoj vám! Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás.“ Keď to povedal, dýchol na nich a hovoril im: „Prijmite Ducha Svätého. Komu odpustíte hriechy, budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú zadržané.“** (Jn 20,20-23)

Predsavzatie – je to pevné a úprimné rozhodnutie chrániť sa hriechu a viac nehrešiť.

Spovedať sa máme:

1. **úplne** (zo všetkých smrteľných hriechov)
2. **úprimne** (tak, ako nám to diktuje svedomie)
3. **zreteľne** (tak, aby kňaz rozumel)

Rozhrešenie pri sviatosti pokánia kňaz odoprie:

- ak spovedajúci sa neľutuje svoje zlé skutky
- ak spovedajúci sa nechce, alebo nemá úmysel vykonať zadosťučinenie